

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра політології та державного управління**

**ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАУКОВОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ МОЛОДИХ УЧЕНИХ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

студент 2 курсу 627 групи
Капаці Андрій Юрійович

Керівник:

доктор політичних наук, професор
професор кафедри політології
та державного управління
Ротар Наталія Юріївна

*До захисту допущено
на засіданні кафедри*

протокол № 6 від 21 листопада 2025 р.

Зав. кафедрою _____ проф. Круглашов А. М.

Чернівці – 2025

Анотація

У дослідженні здійснено визначення та системний аналіз особливостей публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. Актуальність дослідження зумовлюється комплексом стратегічних, соціальних та інституційних чинників, що визначають життєздатність держави та її спроможність до відновлення й розвитку. Правовий режим воєнного стану актуалізує потребу вироблення гнучких механізмів управління, здатних поєднувати вимоги безпеки з необхідністю продовження наукової роботи, що створює нову дослідницьку площину для аналізу взаємодії між державними органами, освітніми та науковими установами, а також громадянським суспільством у контексті забезпечення прав і можливостей молодих учених. Вивчення цих процесів дозволило сформулювати рекомендації щодо удосконалення інституційних практик та управлінських рішень, спрямованих на підтримку молодіжної науки як стратегічного ресурсу держави. Наукове осмислення досліджуваної проблеми дозволило ідентифікувати ризики та обмеження публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні, а також здійснити оцінку його ефективності. Особливу увагу приділено аналізу регіональних особливостей публічного управління науковою діяльністю молодих учених.

Ключові слова: публічне управління, наука, наукова діяльність молодих учених, воєнний стан, ефективність публічного управління науковою діяльністю молодих учених.

Abstract

The study identifies and systematically analyzes the features of public management of scientific activities of young scientists under the legal regime of martial law in Ukraine. The relevance of the study is due to a complex of strategic, social and institutional factors that determine the viability of the state and its ability to restore and develop. The legal regime of martial law actualizes the need to develop flexible management mechanisms that can combine security requirements with the need to continue scientific work, which creates a new research area for analyzing the interaction between state bodies, educational and scientific institutions, as well as civil society in the context of ensuring the rights and opportunities of young scientists. The study of these processes allowed us to formulate recommendations for improving institutional practices and management decisions aimed at supporting youth science as a strategic resource of the state. Scientific understanding of the problem under study allowed us to identify the risks and limitations of public management of scientific activities of young scientists under the legal regime of martial law in Ukraine, as well as to assess its effectiveness. Particular attention is paid to the analysis of regional features of public management of scientific activities of young scientists.

Key words: public management, science, scientific activities of young scientists, martial law, effectiveness of public management of scientific activities of young scientists.

Заява

Студент Капаци Андрій Юрійович

Номер студентської книжки:

Я заявляю, що наукова робота: «Особливості публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні»

1) Була підготовлена виключно мною:

А. Не порушує авторські права третіх осіб у відповідність із законом про авторське право.

Б. Повністю або частково була використана в якості основи для отримання диплому про вищу освіту або наукового ступеня мною чи іншою особою.

2) Крім того, я заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи збігається з друкованою.

Даною заявою я підтверджую, що був проінформований про права та обов'язки студента Університету, про правила, що стосуються перевірки оригінальності наукових робіт. Тому я заявляю, що я згоден на обробку моїх письмових робіт у відповідності з антиплагіатними процедурами Університету, а також на архівування цих робіт в базі даних інтернет системи Turnitin Similarity згідно з антиплагіатними правилами і процедурами Університету.

Я також свідомий того, що у випадку, якщо робота написана мною, за рішенням Комісії університету буде містити факти, які суперечать умовам зазначеним у цій заяві, або, якщо коефіцієнти виходять за межі гранично допустимих норм (згідно Додатку 2), робота буде повернута на доопрацювання.

ЗМІСТ

Вступ	С. 5
Розділ 1. Теоретичні засади вивчення управління науковою діяльністю молодих учених	
1.1. Наукові принципи дослідження публічного управління науковою діяльністю молодих учених	С. 9
1.2. Аналіз джерельної бази дослідження	С. 18
Розділ 2. Інфраструктура публічного управління науковою діяльністю молодих учених в Україні	
2.1. Принципи публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану	С. 22
2.2. Інституційна структура управління науковою діяльністю молодих учених	С. 32
2.3. Консультативно-дорадча інфраструктура управління науковою діяльністю молодих учених	С. 45
Розділ 3. Стратегія публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану	
3.1. Мотиваційні інструменти публічного управління науковою діяльністю молодих учених	С. 57
3.2. Регіональні особливості публічного управління науковою діяльністю молодих учених	С. 73
3.3. Оцінка ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану	С. 81
Висновки	С. 93
Список використаних джерел	С. 97
Додатки	С. 105

ВСТУП

Актуальність дослідження публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні зумовлюється комплексом стратегічних, соціальних та інституційних чинників, що визначають життєздатність держави та її спроможність до відновлення й розвитку. У сучасних умовах війни наукова сфера постає як джерело інтелектуального потенціалу та важливим інструмент формування стійкості українського суспільства, вироблення рішень для секторів безпеки, економіки та освіти. Молоді дослідники, які перебувають на етапі становлення професійної кар'єри, є носіями інноваційних підходів і здатні продукувати нові знання, що мають суттєве значення для адаптації до викликів воєнного часу. Саме тому ефективне публічне управління їхньою діяльністю набуває особливого значення, адже воно забезпечує підтримку наукових ініціатив, створення умов для збереження кадрового потенціалу, запобігання відтоку інтелектуальних ресурсів та інтеграцію української науки у міжнародний простір наукового пізнання.

Правовий режим воєнного стану накладає специфічні обмеження на функціонування інституцій, водночас актуалізуючи потребу у гнучких механізмах управління, які здатні поєднувати вимоги безпеки з необхідністю продовження наукової роботи. Це створює нову дослідницьку площину для аналізу взаємодії між державними органами, освітніми та науковими установами, а також громадянським суспільством у контексті забезпечення прав і можливостей молодих учених. Вивчення цих процесів дозволяє сформулювати рекомендації щодо удосконалення нормативно-правової бази, інституційних практик та управлінських рішень, спрямованих на підтримку молодіжної науки як стратегічного ресурсу держави. Таким чином, дослідження особливостей публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні є актуальним для розвитку української науки, забезпечення національної безпеки, соціальної згуртованості та оптимістичних перспектив післявоєнної відбудови.

Метою дослідження є визначення та системний аналіз особливостей публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. Для досягнення цієї мети маємо вирішити такі дослідницькі завдання як:

- визначити теоретичні засади вивчення управління науковою діяльністю;
- охарактеризувати принципи публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану;
- дослідити функціонування інституційної та консультативно-дорадчої інфраструктури публічного управління науковою діяльністю молодих учених в Україні;
- проаналізувати регіональні особливості публічного управління науковою діяльністю молодих учених;
- здійснити оцінку ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану.

Об'єктом дослідження є публічне управління наукової та науково-технічної діяльністю в Україні.

Предметом дослідження є особливості публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні.

Методи дослідження публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні визначаються специфікою предмета, який поєднує управлінські, правові, соціальні та комунікаційні аспекти. У цьому контексті першорядного значення набуває системний підхід, що дозволяє розглядати наукову діяльність молодих дослідників як складову загальної архітектури публічного управління, інтегровану у правове поле умов воєнного стану в Україні. Використання інституційного аналізу забезпечує можливість виявлення особливостей функціонування органів влади та освітньо-наукових установ, їхньої взаємодії та здатності адаптуватися до кризових умов. Порівняльний метод дозволяє зіставити український досвід із міжнародними практиками підтримки молодих

учених у надзвичайних ситуаціях, що відкриває перспективи для імплементації релевантних моделей. Соціологічні методи, зокрема вторинний аналіз результатів соціологічного дослідження, дають змогу отримати емпіричні дані про реальні потреби, бар'єри та мотиваційні чинники молодих дослідників, а також про ефективність управлінських рішень у сфері науки. Контент-аналіз нормативно-правових актів та управлінських документів дозволяє оцінити відповідність регуляторних механізмів сучасним викликам, виявити прогалини та суперечності у правовому забезпеченні. Метод кейс-стаді забезпечує можливість глибокого аналізу окремих практик підтримки молодих учених у конкретних регіонах (Чернівецька область) чи закладах, що створює підґрунтя для узагальнення та формування рекомендацій. Прогностичні методи, зокрема моделювання сценаріїв, спрямовані на визначення можливих траєкторій розвитку молодіжної науки після завершення воєнного стану та оцінку управлінських рішень у довгостроковій перспективі. Поєднання цих методів формує комплексну дослідницьку стратегію, яка дозволила описати поточний стан публічного управління науковою діяльністю молодих учених та виробити практичні рекомендації для підвищення його ефективності та стійкості в умовах кризових викликів правового режиму воєнного стану в Україні.

Наукова новизна результатів дослідження публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні полягає у формуванні концептуально нового бачення ролі молодіжної науки як стратегічного ресурсу державної стійкості та відновлення. Вперше здійснюється комплексне осмислення взаємозв'язку між правовими обмеженнями воєнного стану та управлінськими механізмами підтримки молодих дослідників, що дозволяє виявити специфічні інституційні виклики та запропонувати адаптивні моделі управління. Новизна проявляється у введенні категорії «кризова наукова мобільність», яка описує здатність молодих учених продовжувати дослідницьку діяльність у надзвичайних умовах та інтегруватися у міжнародні наукові мережі навіть за наявності правових і організаційних обмежень. Оригінальним є використання інституційно-комунікаційної моделі,

що поєднує управлінські рішення державних органів із практиками горизонтальної взаємодії наукових спільнот, створюючи умови для формування середовища довіри та взаємної підтримки.

Практичне значення результатів дослідження публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні полягає у створенні науково обґрунтованих рекомендацій для органів державної влади та освітньо-наукових інституцій щодо забезпечення безперервності та результативності дослідницької роботи молодого покоління. Розроблені положення можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правових актів, які регулюють діяльність науковців у кризових умовах на регіональному рівні, зокрема у частині гарантування їхніх прав, доступу до ресурсів та можливостей міжнародної співпраці. Практичний ефект полягає у формуванні механізмів підтримки молодих учених, що дозволяють мінімізувати ризики втрати інтелектуального потенціалу та сприяти його інтеграції у процеси відновлення держави після війни.

Результати дослідження можуть бути використані для розробки програм цільового фінансування, створення спеціальних грантових інструментів та платформ комунікації, які забезпечують залучення молодих дослідників до вирішення актуальних проблем безпеки, економіки та соціальної сфери. Практична значущість проявляється також у можливості застосування отриманих висновків у діяльності закладів вищої освіти та наукових установ для удосконалення системи управління науковими проєктами, адаптації освітніх програм до умов воєнного стану та формування середовища, що стимулює інноваційність і професійне зростання молодих учених.

Структура кваліфікаційної роботи відповідає визначеній меті та завданням. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ НАУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МОЛОДИХ УЧЕНИХ

1.1. Наукові принципи дослідження публічного управління науковою діяльністю молодих учених

Публічне управління в Україні постає як відносно нова наукова парадигма, що формує сучасне бачення розвитку держави та визначає теоретико-методологічні основи управлінських процесів і явищ у публічній сфері. Ця галузь знань виконує роль ключового інструмента реалізації державних і публічно-правових реформ, а також слугує підґрунтям для ухвалення державних програм, спрямованих на трансформацію важливих сфер суспільного життя, зокрема і наукової діяльності.

Методологія наукового дослідження, що походить від грецьких термінів *methodos* – шлях пізнання та *logos* – поняття чи вчення, розглядається як цілісна система принципів і способів організації процесу наукового пошуку. У сучасному науковому дискурсі це поняття не має єдиного усталеного визначення, адже різні автори акцентують увагу на різних його аспектах. Так, методологію можна трактувати як загальну теорію пізнавального процесу, яка спрямована на глибше пояснення специфіки об'єкта дослідження та визначення ключових характеристик самого процесу. У широкому значенні вона постає як сукупність базових установок і засадничих принципів, що регулюють наукову діяльність у її відносній автономності від практичної та духовно-практичної сфери. У більш вузькому значенні методологія охоплює систему норм, правил і методів, які визначають окремі кроки пізнавальної діяльності та забезпечують досягнення істинного знання у формі емпіричних даних, законів чи теорій у межах конкретної науки [43, с. 81].

Державне управління як наука має власну методологічну основу, що поєднує способи організації та здійснення як пізнавальної, так і практичної діяльності у сфері управління. Вона включає підсистему дослідницьких

інструментів – понять, принципів, підходів, методів, норм і парадигм, які забезпечують наукове осмислення управлінських процесів, а також підсистему практичних засобів – принципів, методик, процедур і технологій, що регулюють безпосередню діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування [24, с. 326]. Такий підхід дозволяє не лише формувати теоретичні моделі розвитку публічного управління, але й забезпечувати їхню адаптацію до реальних умов функціонування суспільства та держави, створюючи підґрунтя для ефективного поєднання науки і практики.

Методологія управління науковою діяльністю молодих учених характеризується складним і багатовимірним проблемним полем, що охоплює необхідність вирішення низки ключових завдань. Йдеться про обґрунтування, систематизацію та класифікацію категорій, які визначають сутність і специфіку молодіжної науки, а також про аналіз їхнього походження, ролі у науковій практиці та впливу на формування інноваційного потенціалу держави. Важливим завданням є створення категоріального апарату управління науковою діяльністю молодих дослідників, який забезпечує узгодженість термінології та концептуальних підходів. Не менш значущим є формулювання принципів управління, їх наукове та практичне наповнення, а також визначення норм пізнавальної, оцінювальної й організаційної діяльності у сфері підтримки молодих учених. Методологія передбачає дослідження системи цінностей, що формують мотиваційні орієнтири молодих науковців, аналіз їх трансформацій та ролі у забезпеченні сталого розвитку науки. Важливим напрямом є вивчення парадигм управління науковою діяльністю, процесів їх зміни, кризових явищ і можливостей розвитку нових моделей підтримки молодих дослідників. До методологічних завдань належить також аналіз теоретичного інструментарію управління, тенденцій його розвитку та функцій у забезпеченні якості наукової роботи. Особливе значення має обґрунтування методів управління науковою діяльністю молодих учених, визначення їхньої специфіки та адаптація до сучасних викликів, включно з умовами правового режиму воєнного стану [23]. Отже, методологія має забезпечувати цілісність пізнавальних і практичних

підходів, їхню відкритість до інноваційних рішень та прозорість для впровадження нових управлінських практик. Кожен елемент у структурі методології управління науковою діяльністю молодих учених виконує власну функцію, але водночас формує системоутворюючу основу, що забезпечує узгодженість і ефективність усієї моделі управління.

Сьогодні в Україні під впливом зовнішніх викликів та внутрішніх реформ відбуваються суттєві трансформації у сфері організації науки, що зумовлює потребу у формуванні нових методологічних підходів до управління науковою діяльністю молодих учених. Цей процес має парадигмальний характер, адже відбувається поступове переосмислення традиційних управлінських практик та їхнє перетворення на сучасні моделі публічного управління, орієнтовані на відкритість, прозорість і залучення молодіжного наукового потенціалу. Така ситуація потребує ґрунтовних наукових розробок, які враховують специфіку предмета дослідження, зокрема особливості розвитку системи управління молодіжною наукою в умовах кризових і посткризових змін [43, с. 32]. Методологія управління науковою діяльністю молодих учених має спиратися на міждисциплінарний підхід, що поєднує знання з державного управління, освітньої політики, соціології, права та економіки, адже лише інтеграція різних галузей дозволяє створити цілісну картину процесів і виробити ефективні управлінські рішення.

Важливим завданням є уточнення сутності ключових понять, які визначають предмет дослідження, адже саме категорія «розвиток» набуває особливого значення у контексті управління молодіжною наукою. Вона відображає не лише кількісне зростання наукових результатів, але й якісні зміни у структурі наукових спільнот, у механізмах підтримки та стимулювання молодих дослідників, у формуванні нових моделей їхньої інтеграції у міжнародний науковий простір [30, с. 600]. Розвиток у контексті методології управління науковою діяльністю молодих учених слід розглядати як складний процес якісних змін, результатом якого є формування нових знань, інституційних практик та управлінських рішень, що забезпечують поступальний

рух від простих форм організації досліджень до більш складних і досконалих моделей. Це явище охоплює не лише кількісне зростання результатів наукової роботи, але й структурне та функціональне оновлення системи підтримки молодих дослідників, створення нових механізмів стимулювання їхньої активності та інтеграції у міжнародний науковий простір [22, с. 75]. Розвиток у цьому розумінні означає еволюцію, вдосконалення та перетворення управлінських підходів у якісно нові, що відповідають сучасним викликам і потребам суспільства. Він є незворотним і цілеспрямованим процесом, який формує інноваційне середовище для молодих учених та забезпечує їхню здатність продукувати знання, необхідні для стійкості держави.

Не випадково розвиток у сфері управління науковою діяльністю молодих учених ототожнюється з прогресом, адже він відображає перехід від традиційних форм організації науки до більш гнучких, відкритих і результативних моделей [2, с. 235]. Це багатовимірний процес, що може проявлятися у соціальному, політичному, економічному, культурному чи технічному вимірах, але його ключовим завданням є створення умов для якісного оновлення наукової діяльності молодих дослідників, їхнього професійного зростання та внеску у розвиток суспільства.

Методологія управління науковою діяльністю молодих учених ґрунтується на усвідомленні того, що розвиток у цій сфері має універсальну властивість незворотної та спрямованої зміни, яка може набувати як еволюційного, так і революційного характеру. Еволюційний вимір означає поступове вдосконалення системи підтримки молодих дослідників, поетапне нарощування інституційних можливостей та інтеграцію нових елементів без руйнування попередніх здобутків. Це тривалий процес, що забезпечує спадкоємність і стабільність, водночас створюючи умови для переходу на якісно вищі рівні організації наукової діяльності. Революційні зміни, навпаки, пов'язані з активними діями держави та управлінських структур, які здійснюють перебудову внутрішніх процесів, формують нові моделі фінансування, стимулювання та залучення молодих учених до вирішення стратегічних завдань [39, с. 61].

У цьому контексті поняття еволюції можна трактувати як процес незворотних змін, що відбуваються у соціальних системах науки та освіти, коли поступово зростає рівень організації, відбувається диференціація напрямів досліджень і підвищується якість результатів. Еволюція може мати прогресивний характер, коли відбувається ускладнення та розширення наукових практик, або ж регресивний, коли через зовнішні чи внутрішні чинники рівень організації знижується [29, с. 59]. У сфері управління науковою діяльністю молодих учених можливим є також стан відносної стабільності, коли система зберігає загальний рівень розвитку, але водночас створює передумови для майбутніх якісних змін. Відтак, методологія управління молодіжною наукою має враховувати як еволюційні, так і революційні механізми розвитку, забезпечуючи баланс між поступовим удосконаленням і необхідністю швидких трансформацій у кризових умовах.

Методологія управління науковою діяльністю молодих учених має враховувати багатомірність сучасних суспільних систем, адже наука функціонує у складному середовищі, де поєднуються різні інтереси, цінності та цілі. Молодіжна наукова діяльність перебуває під впливом багатьох підсистем – державної влади, органів публічного управління, економічних інституцій, освітніх і наукових організацій, екологічних та соціальних ресурсів. Кожна з цих підсистем формує власні пріоритети, які відображаються у завданнях і можливостях молодих дослідників. За таких умов традиційні алгоритми послідовного конструювання траєкторій розвитку науки, що ґрунтуються лише на окремих цілях, виявляються недостатньо ефективними [25, с. 123]. Методологія управління молодіжною наукою повинна виходити з інтегративного підходу, який враховує багатовимірність суспільного розвитку та забезпечує узгодження інтересів різних підсистем. Це означає, що управлінські рішення мають бути спрямовані не лише на підтримку окремих аспектів діяльності молодих учених, а й на створення умов для їхньої комплексної інтеграції у соціальне, економічне та культурне середовище. Такий підхід дозволяє забезпечити ефективність управління, сприяти формуванню

інноваційного потенціалу та підвищувати стійкість системи науки в умовах багатомірних викликів сучасності.

Методологічний вимір дослідження публічного управління науковою діяльністю молодих учених охоплює використання гносеологічних знань, тобто теоретико-пізнавальних засобів різного рівня, що дозволяють осмислювати об'єкти та явища у їхній багатогранності [90, р. 29]. У сучасних наукових працях окреслено низку моделей інноваційного публічного управління науковою діяльністю молодих учених, кожна з яких має власні індикатори оцінювання інноваційного потенціалу. Основою їх класифікації виступають механізми поєднання результатів наукових досліджень із технологічними змінами у виробничій сфері. Виробництво у цьому контексті розглядається як процес постійного вдосконалення знань людини та накопичення практичного досвіду, що забезпечує ефективність функціонування економічної системи [2, с. 23]. Одну з таких моделей прийнято визначати як «інноваційне середовище», що трактується як сукупність матеріальних і духовних умов, що формуються внутрішнім простором учасників інноваційної діяльності та зовнішнім макросередовищем, і водночас виступає чинником саморозвитку суб'єкта наукового процесу. Характерними ознаками цієї моделі є орієнтація на високотехнологічне та наукомістке виробництво, а також його експортна спрямованість. Прикладом реалізації зазначеної моделі є Сполучені Штати Америки, де її функціонування можливе лише за умови наявності чотирьох ключових складових: потужної наукової бази, представленій великими дослідницькими та експериментальними центрами; значного приватного капіталу; сучасно обладнаних багатoproфільних підприємств; чисельного корпусу висококваліфікованих інженерів і робітників [42, с. 320]. Відмінною рисою цієї моделі є створення розгалуженої мережі взаємозв'язків із високим рівнем децентралізації, при цьому всі зазначені елементи повинні бути сконцентровані на відносно невеликій території, що забезпечує регіональний характер економічного розвитку.

Друга економічна модель, яку прийнято визначати як «європейську» або модель Європейської Спільноти, характеризується інтеграційним підходом, що ґрунтується на тісній взаємодії між урядами різних держав та приватним сектором у межах спільного економічного простору. Її сутність полягає у створенні багаторівневої системи партнерства, де інноваційна діяльність підтримується через узгоджені політики, спільні програми та фінансові інструменти, що забезпечують рівні можливості для учасників і сприяють формуванню конкурентоспроможної економіки. Особливістю цієї моделі є акцент на колективному використанні ресурсів, обміні знаннями та технологіями, а також на формуванні правових і організаційних механізмів, які гарантують стабільність та прозорість інноваційних процесів [41, с. 192].

Управління науковою діяльністю молодих учених у межах європейської моделі набуває особливої ваги, адже саме ця категорія дослідників є ключовим носієм нових ідей та інноваційних рішень. Європейська практика передбачає створення умов для мобільності молодих учених, їхньої участі у міжнародних дослідницьких консорціумах, доступу до грантових програм та інституційної підтримки з боку як національних урядів, так і наднаціональних структур. Такий підхід дозволяє забезпечити не лише розвиток індивідуального наукового потенціалу, але й формування спільних дослідницьких платформ, де результати роботи молодих учених інтегруються у процеси публічного управління та сприяють виробленню рішень для суспільного розвитку [42, с. 321]. Європейська модель демонструє, що ефективне управління науковою діяльністю молодих дослідників є не периферійним завданням, а стратегічним напрямом, який визначає конкурентоспроможність держав та їхню здатність до інституційної стійкості в умовах глобальних викликів.

Третя модель, яку дослідники визначають як модель «азіатського державного протекціонізму», успішно реалізується в Японії, Сінгапурі та Республіці Корея. Її характерними рисами є активний імпорт високотехнологічного виробництва, розвиток власної техніки та орієнтація на експорт продукції. Сутність цієї моделі полягає у тому, що держава здійснює

підтримку інновацій через національні приватні компанії, створюючи умови закритого внутрішнього ринку для іноземних корпорацій. Спочатку уряд стимулює розвиток національних підприємств у межах країни, а після накопичення ними досвіду та технологічних можливостей сприяє виходу їхньої продукції на світовий ринок. На ранніх етапах розвитку країни регіону активно запозичували американські та європейські технології, роблячи акцент на виробництві дешевшої, але якіснішої продукції. Згодом, із накопиченням власних знань та досвіду, відбувся перехід від копіювання чужих інновацій до створення власних високотехнологічних рішень, що базуються на використанні інформаційних ресурсів та знань для забезпечення конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [40, с. 224].

У контексті управління науковою діяльністю молодих учених ця модель демонструє важливість державної протекціоністської політики, яка створює умови для формування національних наукових шкіл та стимулює розвиток дослідницьких ініціатив. Молоді науковці отримують можливість працювати у середовищі, де держава гарантує підтримку їхніх проєктів, спрямованих на розвиток технологій та інновацій, а також забезпечує інституційні механізми для інтеграції результатів їхньої роботи у виробничу сферу. Такий підхід сприяє збереженню інтелектуального потенціалу країни, формуванню кадрового резерву для високотехнологічних галузей та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки [41, с. 193]. Для України досвід азійських країн може стати корисним у розробці стратегій публічного управління науковою діяльністю молодих учених, особливо в умовах воєнного стану, коли необхідно поєднувати захист внутрішнього ринку з підтримкою інноваційних проєктів, що здатні забезпечити стійкість та відновлення держави.

Таким чином, методологічні особливості дослідження управління науковою діяльністю молодих учених полягають у визначенні системи принципів та способів організації дослідницького процесу, що охоплює загальну методологію, спільну для різних галузей знань, спеціальну, яка формується в межах науки державного управління, та специфічну, що стосується

безпосередньо предмета дослідження, розташованого на стику кількох дисциплін. Проблематика методології у цій сфері зумовлена недостатньою розробленістю спеціальної методології науки державного управління та потребою у створенні специфічних підходів, які враховують особливості управління молодіжною наукою. Під впливом зовнішніх викликів і внутрішніх реформ відбуваються парадигмальні зміни у системі організації науки, що трансформують традиційні моделі управління у сучасні публічні форми, орієнтовані на відкритість, прозорість та залучення молодих дослідників. Це потребує додаткових ґрунтовних наукових напрацювань, спрямованих на розробку методологічних інновацій, які здатні забезпечити ефективне функціонування молодіжної науки в умовах кризових і посткризових процесів. Важливим методологічним завданням є уточнення сутності ключових понять, що визначають предмет дослідження, зокрема категорії «розвиток» та «розвиток управління науковою діяльністю молодих учених», які відображають процеси змін, прогресу та еволюції у сфері науки. Саме їхнє осмислення створює підґрунтя для формування нових управлінських моделей, що сприяють підвищенню інноваційного потенціалу та стійкості держави.

Наукові принципи дослідження публічного управління науковою діяльністю молодих учених формують методологічний фундамент, який забезпечує об'єктивність, системність та практичну значущість отриманих результатів. Передусім варто наголосити на принципі наукової обґрунтованості, що передбачає використання перевірених теоретичних концепцій та емпіричних даних для аналізу управлінських процесів у сфері молодіжної науки. Він забезпечує достовірність висновків та їхню придатність для формування державної політики.

Не менш важливим є принцип системності, який вимагає розглядати наукову діяльність молодих учених як складову ширшої інституційної архітектури публічного управління. Це означає, що дослідження повинні враховувати взаємозв'язки між освітньою політикою, фінансовими механізмами, правовими нормами та соціальними очікуваннями. Принцип комплексності

доповнює системність, адже він орієнтує на інтеграцію різних методів і підходів – від кількісних соціологічних вимірів до якісного аналізу управлінських практик.

Принцип інноваційності передбачає пошук нових форм і методів управління, здатних адаптуватися до викликів сучасності, включно з цифровізацією, глобалізацією та кризовими умовами. Він стимулює дослідників до розробки моделей, які не лише описують існуючі процеси, але й пропонують шляхи їхнього вдосконалення. Принцип практичної спрямованості означає, що результати досліджень мають бути застосовними у реальній управлінській діяльності, сприяти розробці ефективних програм підтримки молодих учених, удосконаленню нормативної бази та формуванню інституційних механізмів мотивації.

Важливим є також принцип етичності, який вимагає дотримання високих стандартів академічної доброчесності, прозорості та відповідальності у процесі дослідження. Він забезпечує довіру до результатів та формує культуру легітимності у сфері публічного управління. Нарешті, принцип адаптивності дозволяє враховувати динаміку соціально-економічних і політичних змін, що особливо актуально в умовах воєнного стану, коли наукова діяльність молодих учених потребує гнучких управлінських рішень та швидкого реагування на нові виклики.

Таким чином, дослідження публічного управління науковою діяльністю молодих учених повинно ґрунтуватися на поєднанні обґрунтованості, системності, комплексності, інноваційності, практичної спрямованості, етичності та адаптивності. Саме ці принципи забезпечують академічну цінність отриманих результатів та їхню здатність впливати на формування ефективної державної політики у сфері розвитку молодіжної науки.

1.2. Аналіз джерельної бази дослідження

Вивчення особливостей публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні

потребувало використання різноманітних джерел, які структуровано згідно логіки розв'язання завдань дослідження. Всебічний аналіз наявних джерел дозволив нам розкрити основні аспекти досліджуваної проблеми, зокрема визначити теоретичні засади вивчення управління науковою діяльністю, охарактеризувати принципи публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану, дослідити функціонування інституційної та консультативно-дорадчої інфраструктури публічного управління науковою діяльністю молодих учених в Україні, проаналізувати регіональні особливості публічного управління науковою діяльністю молодих учених та здійснити оцінку ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану.

Першу групу джерел утворюють наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, присвячені особливостям концептуалізації та проблематизації сфери публічного управління та адміністрування. Зокрема, нами використано наукові розвідки І. Бегей [2], В. Корженко [22], Б. Малицького, І. Булкіна, І. Єгорова, Л. Кавуненко, Г. Калитич [29], А. Михненко [30], Д. Норта [88], П. Петровського [43] та інших. Джерелами дослідження теоретичних і практичних засад менеджменту наукової діяльності слугували наукові праці С. Борлауг і С. Свартефосс [75], Е. Гадд [83], Ю. Гуменюк [86], Н. Кваши [19], Д. Кришталь [23; 24; 25], О. Леванди та Т. Маганової [27], В. Лугового, І. Драч та О. Петроє [67], В. Палюх [39; 40; 41; 42], Т. Пітерс [90], Т. Росс-Хеллауер і Т. Клебел [91], В. Ситнік [62], А. Сільнової [63], І. Спаначе та А. Курай [92], І. Станкевич [64], В. Степашко [65], В. Супрун [66], О. Ярошенко [72; 73] тощо. Означені джерела сформували теоретичну основу системного аналізу публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні.

Документаційне підґрунтя дослідження становить комплекс нормативно-правових джерел різних рівнів, що охоплюють національний, регіональний, концептуальний та відомчий виміри. До цього масиву віднесено рішення

Кабінету Міністрів України у формі постанов і розпоряджень [50; 51; 53; 56], а також протоколи засідання Комітету ВРУ з питань освіти, науки та інновацій [57; 58]. Окрему групу становлять нормативні документи Міністерства освіти і науки України [44; 48; 52] та інших відомчих структур [54; 55]. У роботі також використано регулятивні акти регіонального характеру [69; 70; 71].

Інформаційну складову дослідження сформовано на основі відкритих даних, розміщених на офіційних веб ресурсах суб'єктів управління науковою діяльністю молодих учених [1; 3; 7; 20; 21; 26; 31; 32; 34; 35; 37; 45; 46; 61; 68; 94], а також інформаційно-аналітичних і статистичних матеріалів [4; 12; 17; 18; 33; 36; 38; 49; 67; 95; 96]. До масиву використаних інформаційних джерел належать дані щодо діяльності консультативно-дорадчих органів управління науковою діяльністю молодих учених [5; 6; 7; 8; 9; 11; 16; 28; 59; 60] і звітні документи, у яких акумульовано результати діяльності консультативно-дорадчих структур [13; 14; 15]. Також у дослідженні використано матеріали європейських інституцій щодо стратегування управління наукою діяльністю молодих учених [76; 77; 78; 79; 80; 82; 84; 87; 89; 93].

Таким чином, джерельна база, що стала підґрунтям для дослідження публічного управління науковою діяльністю молодих учених у період дії правового режиму воєнного стану, демонструє комплексний, багаторівневий та системно збалансований характер. Сукупність нормативно-правових актів різних рівнів, інституційних регламентів, аналітичних матеріалів, статистичних даних, наукометричних ресурсів та звітної документації забезпечує повноцінне відтворення реального стану управлінських процесів у сфері науки й дозволяє простежити, як саме трансформується система підтримки молодих дослідників в умовах кризового функціонування держави.

Опрацювання джерельного масиву продемонструвало, що теоретичні підвалини досліджень у сфері публічного управління та адміністрування достатньо ґрунтовно відображені як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій традиції. Проведений контент-аналіз напрацювань українських і зарубіжних дослідників, присвячених проблемам управління науковою діяльністю в освітній

галузі, свідчить про суттєве розширення тематичного поля та активні пошуки адекватної для національного наукового середовища моделі управління науковою діяльністю. Це проявляється, зокрема, в модернізації управлінських механізмів на різних рівнях забезпечення науково-дослідницького процесу.

Залучення широкого спектра національних і міжнародних джерел формує можливість для глибокої реконструкції управлінських рішень, виявлення тенденцій адаптації інституцій до викликів воєнного часу, аналізу динаміки зміни пріоритетів у науковій політиці та оцінювання того, як нормативні, організаційні, технологічні та консультативно-дорадчі механізми впливають на мотивацію, мобільність та продуктивність молодих учених. Комплексність інформаційної основи дає змогу розглядати управління дослідницькою діяльністю не як ізольований адміністративний процес, а як багатовимірну систему, що реагує на безпекові, соціальні, ресурсні та інституційні фактори, які зумовлює воєнний стан. Саме така джерельна база забезпечує достатню аналітичну глибину для формування обґрунтованих висновків щодо ефективності державної політики у сфері підтримки молодих науковців, визначення наявних обмежень і потенційних точок розвитку, а також для окреслення напрямів модернізації управлінських практик відповідно до сучасних викликів.

РОЗДІЛ 2

ІНФРАСТРУКТУРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МОЛОДИХ УЧЕНИХ В УКРАЇНІ

2.1. Принципи публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, розпочата 24 лютого 2022 р., не лише поставила під загрозу засади державного суверенітету, а й суттєво позначилась на функціонуванні системи публічного управління у сфері науки, зокрема на організації та підтримці наукової діяльності молодих учених. Введення правового режиму воєнного стану висвітлює низку системних дисфункцій, які потребують негайних управлінських рішень та стратегічного переосмислення.

Найпершим критичним викликом стало забезпечення безпеки молодих дослідників і створення мінімальних умов для продовження їхньої наукової роботи в ситуації перманентних загроз для життя, переміщення населення та обмеженого доступу до базових ресурсів. У таких умовах традиційні механізми організації наукової діяльності виявилися частково або повністю нефункціональними. Другим проблемним аспектом є руйнування або пошкодження інфраструктури, що використовується молодими вченими: лабораторій, наукових центрів, інноваційних кластерів, обладнання, дослідницьких платформ. Це призвело до втрати можливості проводити експериментальні дослідження, вплинуло на реалізацію грантових проєктів і спричинило відчутний регрес у розвитку наукових шкіл. Третьою масштабною проблемою стало вимушене переміщення науковців, аспірантів та молодих дослідників як у межах країни, так і за кордон. Міграційні процеси призвели до зменшення кадрового потенціалу наукових установ, дисбалансу в розподілі наукових кадрів і втрати персоналізованого наукового супроводу з боку наукових керівників і наставників. Четвертим викликом постала втрата або ускладнення управління діяльністю наукових інституцій, розташованих на

територіях, що перебувають під тимчасовою окупацією чи у зоні інтенсивних бойових дій. Це унеможлиблює виконання державних програм у сфері підтримки молодих учених, перериває процедури атестації, акредитації та реалізацію наукових проєктів. П'ятим дестабілізуючим чинником є скорочення державного та місцевого фінансування науки, що безпосередньо впливає на можливості стимулювання молодих учених – від грантової підтримки та стипендіальних програм до забезпечення доступу до наукових баз даних та міжнародних колаборацій [12].

В сукупності ці процеси формують нові умови функціонування системи публічного управління науковою діяльністю молодих учених. Перед органами державної влади та керівництвом наукових установ постають завдання, які не мають історичних аналогів: забезпечення стабільності наукової діяльності в умовах війни, адаптація інструментів державної підтримки, формування гнучких управлінських моделей та принципів, а також створення механізмів збереження й розвитку наукового потенціалу молодого покоління дослідників.

Тенденції до скорочення людського потенціалу в українській науці мають системний характер і пов'язані, насамперед, із зниженням привабливості наукової кар'єри для молодого покоління. Формування дисбалансу між кількістю молодих дослідників і науковців старшого віку призвело до «старіння» наукового корпусу та поступового звуження кадрової основи для інноваційного розвитку країни. Проте після початку повномасштабної агресії російської федерації ці тенденції набули критично руйнівної динаміки [36].

Російсько-українська війна активізувала прояв чинників, що безпосередньо впливають на зменшення наукового потенціалу держави саме серед молодих учених. Йдеться не лише про фізичні втрати внаслідок бойових дій чи травмування, а й про масове вимушене переміщення науковців за кордон, що призводить до відтоку висококваліфікованих фахівців та переривання їхньої наукової траєкторії. До цього додається ще один процес – вимушена професійна мобільність молодих дослідників у суміжні або несуміжні сектори економіки, які забезпечують швидший дохід або стабільні умови роботи, але не передбачають

наукової діяльності [4]. Сукупно ці фактори формують багаторівневі загрози для відтворення кадрів у сфері науки. Вважаємо, що стратегування публічного управління в коротко- та середньостроковій перспективі повинно відбуватись з урахуванням того, як саме повномасштабна війна вплинула на можливості молодих учених генерувати наукові результати, брати участь у міжнародних наукових мережах, зберігати доступ до інфраструктури, лабораторій та командних досліджень. В означеному контексті важливо не лише зафіксувати масштаби втрат, а й оцінити ефективність державної політики, інструментів підтримки молодих дослідників та наявних управлінських рішень, прийнятих у межах правового режиму воєнного стану.

Водночас суспільно-економічний розвиток України, спрямований на інноваційне оновлення та трансформацію ключових секторів економіки, вимагає нового підходу до трактування ролі науки й освіти. Сучасна система знань у цих умовах постає не лише як результат модернізаційних процесів, а як їх фундаментальна ідеологічна та світоглядна основа [38]. Саме тому збереження й розвиток людського капіталу молодих учених стає питанням стратегічної державної ваги, без вирішення якого неможливо забезпечити конкурентоспроможність України у довгостроковій перспективі.

Попри тривале перебування у стані збройного протистояння, Україна зберігає високий науковий потенціал, що підтверджується її позицією у Глобальному інноваційному індексі 2024 р.: держава входить до середини світового рейтингу, демонструючи конкурентоздатність навіть за умов воєнного тиску та структурних обмежень [84]. Такий результат свідчить про здатність вітчизняної науки підтримувати інтелектуальну активність, забезпечувати проведення наукових досліджень і реалізовувати освітні програми, незважаючи на руйнівний вплив повномасштабної агресії.

В умовах війни забезпечення життєздатності наукової сфери потребує ефективного публічного управління, орієнтованого на збереження трьох критично важливих складників. Першим серед них є захист людського потенціалу – створення умов, за яких молоді вчені можуть не лише залишатися

в науці, а й продовжувати дослідницьку діяльність, маючи доступ до інфраструктури, фінансування та міжнародних наукових мереж. Другим елементом виступає підтримання цілісності наукових колективів, шкіл і дослідницьких напрямів, що забезпечують спадковість знань та формування нового покоління кадрів. Третім управлінським викликом є захист наукових пріоритетів України у глобальному науковому просторі, тобто запобігання зміщенню або втраті перспективних наукових тем через вимушені перерви, релокацію чи ресурсні обмеження [12].

Стійкість української наукової системи, продемонстрована у період воєнного стану, є не лише показником внутрішньої спроможності держави, а й цінним практичним досвідом для міжнародної спільноти. Здатність українських учених, насамперед молодих, зберігати наукову активність, адаптуватися до змінених умов і пропонувати інноваційні підходи у ситуації екзистенційних загроз формує основу для майбутньої глобальної політики безпеки людського капіталу. В цьому контексті Україна виступає лабораторією стійкості, а її управлінські практики можуть бути використані як модель реагування в інтелектуально-інноваційних сферах під час кризових ситуацій у світі.

Повномасштабне вторгнення російської федерації спричинило масштабні та невідворотні втрати наукового людського капіталу України. Частина науковців загинула під час бойових дій або внаслідок воєнних злочинів проти цивільного населення; значна кількість молодих учених була змушена тимчасово зупинити наукову діяльність у зв'язку зі службою у Збройних Силах України чи інших формуваннях оборонного сектору. Додатковим фактором стала вимушена міграція: переміщення всередині країни та виїзд за кордон призвели до порушення академічних траєкторій, втрати доступу до лабораторій, наукових груп та освітньо-наукової інфраструктури [36].

Міжнародні аналітичні огляди засвідчують, що подібні процеси є частиною ширшої глобальної тенденції. За даними звіту *Scholars at Risk Free to Think 2022*, у світі було зафіксовано сотні випадків атак на університетські спільноти у понад шістдесяти країнах, а збройні конфлікти та політичні

потрясіння визначено як найбільш загрозливі чинники для академічної свободи та інституційної автономії [81]. Український випадок є одним із найяскравіших прикладів, коли війна безпосередньо підриває здатність держави підтримувати повноцінне функціонування системи науки та вищої освіти.

В результаті втрати дослідників, руйнування інституційних зв'язків і переривання наукових програм зменшується можливість проведення системних наукових досліджень. Для молодих учених це особливо критично, оскільки саме вони складають ядро майбутнього кадрового відтворення науки. Зупинка або повільна деградація наукової діяльності призводить до втрати наукових результатів, зниження інноваційної активності та ослаблення інтелектуального потенціалу держави. За таких умов важливим завданням публічного управління стає створення механізмів збереження наукового капіталу молодого покоління дослідників – від інституційної підтримки та адаптаційних програм до розроблення спеціальних інструментів, які забезпечують безперервність наукових проєктів та відновлення академічних спільнот після завершення активної фази війни.

Аналіз втрат наукового потенціалу молодих дослідників України внаслідок повномасштабної агресії РФ потребує чіткої диференціації їхнього змісту, динаміки та управлінських наслідків. У межах публічного управління діяльністю молодих учених доцільно виокремити дві базові групи втрат: *прямі* та *непрямі*, які формують різні за природою загрози для відтворення людського капіталу науки. До прямих втрат належать наслідки, безпосередньо пов'язані з війною: вимушена внутрішня та зовнішня міграція молодих дослідників, примусова депортація окремих категорій науковців на окуповані території або до Росії, загибель науковців як серед цивільного населення, так і в лавах Збройних Сил України. Ці процеси мають незворотний характер і ведуть до негайного скорочення кадрового потенціалу науки. Непрямі втрати є більш розгалуженими та торкаються структурних засад функціонування наукової системи. До них належать: припинення або зменшення виплат науковим працівникам; зупинення фінансування грантових програм і конкурсів для

молодих учених; обмеження доступу до дослідницької інфраструктури; неможливість повною мірою реалізовувати інтелектуальний потенціал через небезпеку, руйнування або переміщення лабораторій; зниження інвестицій у людський капітал через руйнування інституційної бази та обмеження мобільності [12; 96]. В повоєнний період ці втрати вимагатимуть окремої системи вимірювання, оскільки вони стосуються не лише зменшення кількості науковців, а й погіршення умов для продукування нових знань. Узагальнення прямих і непрямих втрат дає змогу оцінювати ситуацію на декількох рівнях: скорочення наукових спільнот, зменшення чисельності активних молодих дослідників, згортання або повне припинення наукової діяльності за окремими напрямками, що особливо відчутно для молодшої наукової генерації, яка потребує сталого доступу до інфраструктури, менторства та підтримки.

Запровадження правового режиму воєнного стану в Україні спричинило значні трансформації у всіх секторах суспільного життя, і наукова сфера не є винятком. Війна суттєво ускладнила організацію наукових процесів, що зумовило необхідність оперативної адаптації інституційних механізмів, управлінських процедур та моделей підтримки молодих учених. Гнучкість, цифровізація, мережеві форми співпраці та мобільні формати досліджень стали важливими принципами забезпечення безперервності наукової діяльності під час воєнного стану [17]. Заразом постала необхідність оновлення принципів управління науковою діяльністю молодих учених, відповідно до умов правового режиму воєнного стану.

Питання конкретизації принципів управління науковою діяльністю молодих учених, особливо в умовах воєнного стану, доцільно розглядати крізь призму базових закономірностей функціонування соціальних систем, які формують методологічний каркас для сучасного публічного управління. В означеному контексті до системи принципів можна віднести низку фундаментальних орієнтирів, що зберігають актуальність незалежно від зовнішніх викликів. Передусім йдеться про принцип законності та пріоритетності, що передбачає чітке дотримання нормативно-правових вимог і

визначення підтримки молодих науковців як одного з ключових державних пріоритетів. Наукова обґрунтованість та практична релевантність передбачають впровадження рішень, заснованих на доказовій базі, інноваційних підходах та безперервному моніторингу результатів наукової діяльності. Принцип відповідності та об'єктивності вимагає узгодженості управлінських процедур із реальними потребами академічної спільноти та неупередженої оцінки результативності діяльності молодих учених. Публічність та прозорість забезпечують довіру до системи управління завдяки відкритості інформації щодо критеріїв і механізмів підтримки наукової молоді. В свою чергу, системність та комплексність дають змогу вибудовувати управлінську політику як цілісну модель, що охоплює організаційні, фінансові, кадрові та інфраструктурні аспекти наукової діяльності молодих учених. Важливими залишаються цілеспрямованість і гнучкість, особливо у воєнний час, коли система публічного управління має одночасно реагувати на кризові ситуації та забезпечувати стратегічний розвиток наукового потенціалу молодих дослідників. Нарешті, результативність та ефективність виступають інтегративними принципами, що визначають здатність системи публічного управління забезпечувати умови для наукової продуктивності покоління молодих учених. Сукупність цих принципів має універсальний характер, проте їх значення особливо посилюється в умовах нестабільності та високої турбулентності, спричинених війною.

В контексті дослідження публічного управління науковою діяльністю молодих учених важливим є розуміння того, що запорукою ефективності та результативності означених принципів виступає система управлінських механізмів. Вона являє собою інтегровану сукупність методів, інструментів, технологій, важелів і процедур, що застосовуються органами державної влади для регулювання, підтримки та розвитку певної сфери суспільної діяльності [66]. На відміну від традиційного підходу, який орієнтується на жорстке виокремлення підсистем, сучасне трактування розглядає цю систему як цілісний, динамічний і взаємопов'язаний набір механізмів, що забезпечує синергію та адаптивність управлінських рішень.

В сфері публічного управління науковою діяльністю молодих учених, найчастіше застосовуються такі механізми:

- суспільно-політичний механізм, що сприяє формуванню майданчиків для публічних консультацій і діалогу між ключовими стейкхолдерами, забезпечуючи узгодження позицій щодо стратегічних рішень у сфері наукової підготовки молодого покоління;

- нормативно-правовий механізм, який інституціоналізує правила функціонування систем забезпечення якості наукової діяльності, регламентує стандарти підготовки здобувачів освіти та вимоги до освітньо-наукових програм, що є визначальним для формування кар'єрних траєкторій молодих учених;

- адміністративно-організаційний механізм: забезпечує управління інституційним розвитком ЗВО, координацію структурних підрозділів, реалізацію освітньо-наукових політик та дотримання стандартів якості;

- інформаційно-аналітичний механізм, що формує інформаційну базу для прийняття управлінських рішень, зокрема щодо ефективності підготовки молодих науковців, забезпечує комунікацію між суб'єктами та об'єктами управління, а також відкритість даних щодо якості наукових процесів;

- статистико-аналітичний механізм, який забезпечує доказовість управлінських рішень, адже використовується для збору, систематизації та аналізу кількісних показників, що характеризують результативність наукової діяльності молодих учених;

- соціально-психологічний механізм: формує внутрішню мотивацію молодих учених до постійного професійного розвитку, дотримання академічної культури та підвищення особистої відповідальності за якість результатів;

- економічний механізм, що орієнтує систему фінансування на підтримку тих закладів та наукових колективів, які демонструють високу якість підготовки та наукові досягнення, а також формує стимули для молодих дослідників залишатися в науці, навіть у кризових умовах;

- морально-етичний механізм: забезпечує дотримання принципів академічної доброчесності, формує сприятливий морально-психологічний клімат, що є основою для творчої та наукової реалізації молодих учених;
- комунікаційно-дипломатичний механізм, що сприяє узгодженню вітчизняних наукових трендів із міжнародними практиками та моделями, підтримуючи інтеграцію України до глобального освітньо-наукового простору;
- міжнародний механізм: відповідає за розвиток академічної мобільності, міжнародних партнерств, участь молодих учених у глобальних дослідницьких мережах і проєктах інтернаціоналізації науки;
- освітньо-науковий механізм, що забезпечує розвиток науково-дослідних компетентностей, підготовку кадрів вищої наукової кваліфікації, а також модернізацію змісту освітньо-наукових програм з урахуванням сучасних викликів, зокрема, воєнних.

Очевидно, що наведена класифікація не може вважатися вичерпною. Система принципів і механізмів публічного управління є динамічною, а тому допускає розширення, деталізацію або перегруповання її елементів – від інтеграції кількох механізмів у межах єдиної функціональної підсистеми до виокремлення нових, специфічних для певних умов, зокрема умов воєнного стану. Така гнучкість зумовлена різноманіттям управлінських інструментів та варіативністю їх застосування у взаємодії з різними категоріями об'єктів управління, серед яких сьогодні особливе місце посідають молоді науковці.

Кожен механізм має власну логіку функціонування, унікальний набір методів, технологій та інструментів впливу, що дає змогу адаптувати управлінські рішення до конкретних потреб наукових інституцій і особливо до потреб молодих дослідників, які опинилися у складних умовах воєнного часу. Вибір домінуючого механізму, так само як і визначення оптимального поєднання його інструментів, завжди залежить від поточної ситуації, завдань державної політики та характеру викликів, які стоять перед системою освіти і науки.

Саме тому пріоритетність застосування того чи іншого механізму визначається не формально, а з урахуванням стану об'єкта управління, рівня

його стійкості, доступності ресурсів, ступеня інституційної готовності та зовнішніх ризиків. У воєнний період ці фактори набувають критичного значення, оскільки управлінські рішення мають забезпечувати одночасно стабілізацію системи, захист людського потенціалу та створення передумов для її подальшого розвитку [66]. Важливо розуміти, що узгоджене функціонування цих механізмів у комплексі створює системну основу для підтримки та розвитку наукової діяльності молодих учених, водночас забезпечуючи високі стандарти якості навіть у період воєнного стану.

Узагальнюючи особливості функціонування системи публічного управління науковою діяльністю молодих учених у період дії правового режиму воєнного стану, можна дійти висновку, що ключову роль відіграє система принципів, які забезпечують керованість, стійкість і здатність наукової сфери до самовідтворення навіть в умовах глибокої соціальної турбулентності. У воєнний час ці принципи набувають не лише регулятивного, а й захисного змісту, оскільки покликані зберегти людський потенціал, інтелектуальний ресурс і можливості для продовження наукової діяльності молодого покоління дослідників. Принцип законності формує рамкові умови для безперервності державної підтримки науки, а принцип пріоритетності визначає наукову молодь як стратегічну категорію людського капіталу, що потребує особливого державного піклування. Принципи наукової обґрунтованості, відповідності та об'єктивності забезпечують раціональність управлінських рішень і їх адаптацію до реальних потреб молодих учених, які працюють у ситуації постійних ризиків, нестабільного доступу до інфраструктури й обмежених можливостей інституційної підтримки. Публічність та прозорість у воєнних умовах перетворюються на чинники зміцнення довіри до державної політики у сфері науки, а системність і комплексність дають змогу інтегрувати розрізнені інструменти підтримки в єдиний механізм збереження наукових спільнот та відновлення дослідницьких середовищ. Принципи гнучкості, результативності й ефективності виступають визначальними орієнтирами для формування адаптивної моделі управління, здатної швидко реагувати на зміни безпекового

середовища, підтримувати мобільність молодих дослідників, спрямовувати ресурси на критично важливі напрями та забезпечувати реальні можливості для продукування нових знань. В сукупності означені принципи становлять концептуальну основу публічного управління науковою діяльністю молодих учених у період воєнних викликів, визначають стратегічні підходи до збереження наукового потенціалу та формують підґрунтя для майбутньої відбудови й інноваційного зростання держави.

2.2. Інституційна структура управління науковою діяльністю молодих учених

Наукова діяльність молодих учених посідає важливе місце у формуванні інноваційного потенціалу держави, оскільки саме через дослідницькі пошуки забезпечується технологічне оновлення, стає економічне зростання та підвищення якості життя населення. В українському контексті, де багаторічні наукові традиції поєднуються з безпековими викликами та модерними дослідницькими трендами, питання удосконалення підходів до управління науковою діяльністю молодих учених набуває особливої стратегічної ваги. Означене зумовлюється низкою системних чинників.

Передусім інтеграція України в міжнародний науково-дослідницький простір потребує переосмислення наявних організаційних моделей та вироблення інструментів, що забезпечать підвищення конкурентних позицій національних наукових інституцій на світовій арені. Динамічні зміни у методологіях і технологіях досліджень зумовлюють необхідність адаптації вітчизняної науки до сучасних вимог, що, своєю чергою, сприятиме розширенню доступу молодих учених до міжнародних фінансових ресурсів, інвестицій та грантових програм.

Крім того, актуальні соціально-економічні виклики, що стоять перед державою, підсилюють потребу в інноваціях, здатних забезпечити ефективне розв'язання пріоритетних проблем розвитку. Це передбачає комплексне вдосконалення механізмів організації наукових досліджень, включно з

модернізацією інфраструктури, оптимізацією фінансових потоків та створенням сприятливих умов для професійного зростання молодих дослідників. Ґрунтовний аналіз специфіки організації наукової діяльності молодих учених дозволяє окреслити існуючі диспропорції та визначити практичні напрями їх усунення.

Третім важливим чинником, що зумовлює необхідність вивчення специфіки управління науковою діяльністю молодих учених, є розгортання нових технологічних підходів та управлінських практик, здатних суттєво підвищити результативність функціонування наукових інституцій. В контексті динамічних цифрових трансформацій та посилення глобалізаційних процесів наукова сфера має оперативно інтегрувати інноваційні інструменти, забезпечуючи більш гнучке управління, ефективну комунікацію та швидке впровадження сучасних розробок.

Четвертим аргументом постає вплив масштабних глобальних викликів, зокрема світової пандемії COVID-19, яка наочно продемонструвала важливість розвитку дослідницького потенціалу молодих учених у сферах охорони здоров'я, біотехнологій, інформаційних систем та інших критично важливих сегментах. Вивчення організаційних аспектів функціонування науки створює підґрунтя для формування механізмів, що забезпечують оперативну мобілізацію наукових ресурсів у кризових ситуаціях та підвищують стійкість держави до непередбачуваних загроз.

Отже, узагальнення наведених аргументів дає підстави стверджувати, що дослідження інституційної структури управління науковою діяльністю молодих учених в Україні має надзвичайно високу практичну й стратегічну значущість. Такий аналіз є передумовою зміцнення науково-технічного потенціалу країни, підвищення її міжнародної конкурентоспроможності та забезпечення умов для сталого розвитку, національної безпеки та суспільного добробуту.

Організація наукової діяльності молодих учених в Україні функціонує як комплексна багаторівнева система, до якої входять державні науково-дослідні установи, заклади вищої освіти, приватні дослідницькі структури та низка міжнародних інституцій, що реалізують проєкти на території країни. Центральну

роль у координації державної політики у сфері науки та інновацій відіграє Міністерство освіти і науки України, яке визначає пріоритети розвитку, здійснює нормативне регулювання наукових програм і забезпечує їх фінансування з бюджетних джерел [32].

В контексті інституційного підходу до аналізу функціонування наукової сфери доцільно звернутися до концептуальних положень Д. Норта. У своїй праці науковець трактує інститути як «сукупність формальних (законодавчі акти, конституційні норми) та неформальних (традиції, угоди, добровільно прийняті правила поведінки) механізмів, які формують систему обмежень і примусу, що спрямовують взаємодію між людьми» [88]. Учений наголошує, що саме інститути забезпечують упорядкованість суспільних процесів і зменшують рівень невизначеності, створюючи рамкові умови, у межах яких відбувається соціальна й управлінська взаємодія. Іншими словами, за логікою Д. Норта, інститути виступають своєрідними «правилами гри», які врегульовують поведінку суб'єктів і задають конфігурацію їхніх взаємовідносин [88].

Не заглиблюючись у широкий спектр дискусій щодо дефінітивних меж поняття «інститут», важливо підкреслити, що інститути є штучно створеними людьми механізмами, покликаними підтримувати стабільність і передбачуваність суспільних та організаційних систем. У площині управління науковою діяльністю молодих учених в Україні інституалізація відповідних процесів здійснюється на державному рівні, а також за участю міжнародних організацій, які виступають суб'єктами вироблення норм і стандартів у цій сфері.

Фінансове забезпечення наукової діяльності молодих учених в Україні характеризується значною складністю, насамперед через обмеженість державних ресурсів. Структура фінансування охоплює декілька основних напрямів: бюджетні асигнування, підтримку від міжнародних донорських структур, інвестиції приватного сектору та власні надходження наукових установ. Невисокий рівень державного фінансування змушує молодих науковців активно шукати зовнішні джерела підтримки, включаючи участь у міжнародних

грантових конкурсах, залучення партнерів з інших країн та інтеграцію у глобальні дослідницькі програми.

Важливою умовою розвитку потенціалу молодих науковців є поглиблена інтеграція вітчизняної науки у світовий дослідницький простір. Спільні дослідницькі проекти, академічні мережі співпраці, обмін результатами та досвідом формують середовище, у якому зростають якість і конкурентоздатність наукових результатів. Одним із найпомітніших інструментів такого міжнародного партнерства є програми Європейського Союзу, зокрема Horizon 2020, що відкривають доступ до сучасних методологій, технологій та фінансових можливостей [62].

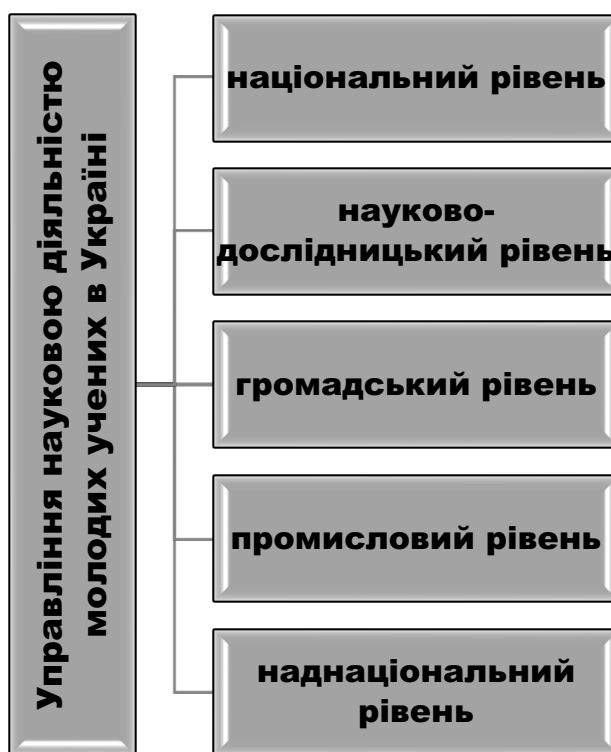
Попри наявні позитивні тенденції, наукова діяльність молодих учених в Україні продовжує функціонувати в умовах низки структурних викликів. До них належать недостатня фінансова підтримка, міграція наукових кадрів і висококваліфікованих спеціалістів, обмеженість матеріально-технічної бази та надмірна регуляторна складність. Водночас існують значні можливості для подальшого розвитку: оновлення наукової інфраструктури, посилення взаємодії між державними та приватними інституціями, а також створення сприятливих умов для професійного становлення молодих дослідників [63].

У рамках цього дослідження під інституційними рівнями управління науковою діяльністю молодих учених розумітимемо національний (державний) та наднаціональний (міжнародний/глобальний) рівні. Відповідно до міжнародних стандартів і рекомендацій, національний (державний) рівень управління науковою діяльністю молодих учених зазвичай інтерпретується як зовнішній рівень контролю та оцінювання. Втім, таке тлумачення не є універсальним, оскільки не кожен зовнішній щодо наукової установи суб'єкт або механізм управління може автоматично бути віднесений до національного рівня. Це зумовлено тим, що зовнішній характер впливу може мати різну інституційну природу та належати до різних систем формування стандартів. Особливе місце в цій структурі належить наднаціональному рівню, який, попри обмеженість прямого регуляторного впливу на внутрішні управлінські процеси окремої

держави, відіграє важливу роль завдяки наявності власних інструментів та механізмів управління науковою діяльністю молодих учених. Його вплив проявляється через діяльність міжнародних організацій та інституцій, що формують загальні підходи, стандарти та рекомендації, які згодом можуть бути імplementовані або адаптовані на національному рівні. В спрощеному вигляді характеристика наднаціонального рівня може бути представлена через сукупність практик, що реалізуються міжнародними інститутами, котрі визначають орієнтири розвитку наукової траєкторії у світовому вимірі.

Об'єднання цих рівнів у межах інституціонального підходу зумовлене тим, що саме вони формують нормативні засади управління науковою діяльністю молодих учених, зокрема законодавство, регуляторні положення та механізми контролю за їх дотриманням. Саме державні та міжнародні суб'єкти детермінують зміст вимог, стандартів і процедур, які визначають параметри стратегування публічного управління науковою діяльністю молодих учених.

Управління науковою діяльністю молодих учених в Україні становить собою складну та багаторівневу систему, в межах якої взаємодіють державні інституції, науково-дослідні організації, суб'єкти промислового сектору й громадські структури. Ця система функціонує завдяки діяльності органів державної влади, що формують політику в сфері науки, досліджень та інновацій, а також ЗВО, академічних установ, молодіжних наукових об'єднань та незалежних експертних платформ, які забезпечують професійно-аналітичний супровід наукової діяльності. Схематично рівні управління науковою діяльністю молодих учених нами представлено на малюнку 1. В сукупності така багаторівнева система демонструє складність та взаємозалежність компонентів, які забезпечують управління науковою діяльністю молодих учених. Кожен рівень відіграє визначальну роль у формуванні ефективної моделі функціонування наукової сфери, спрямованої на підтримку інновацій, впровадження технологічних рішень і розвиток наукового потенціалу держави.

Малюнок 1. Рівні управління науковою діяльністю молодих учених в Україні

На національному рівні публічного управління науковою діяльністю молодих учених основоположну роль відіграють Верховна Рада України [3], що визначає законодавчі засади та фінансові параметри наукової діяльності, Кабінет Міністрів України [68], який формує й реалізує державну політику у сфері науково-технічного розвитку, та Міністерство освіти і науки України [35], відповідальне за нормативно-правове регулювання, координацію й фінансування наукових установ і програм. Особливе місце в інституційній структурі управління науковою діяльністю молодих учених належить Національній академії наук України, що організовує та координує фундаментальні й прикладні дослідження, а також забезпечує інтеграцію академічної науки з освітнім середовищем [37].

Другий рівень цієї системи формують державні й приватні науково-дослідні інститути та заклади вищої освіти, які здійснюють дослідження, впроваджують наукові проекти та готують молоді кадри для наукової сфери.

Важливу роль у формуванні сучасного середовища молодих науковців відіграє громадський сектор: професійні та наукові асоціації сприяють об'єднанню фахівців за професійними інтересами, забезпечують експертну підтримку державних рішень і впливають на формування наукової політики, тоді як громадські організації та різноманітні фонди беруть участь у фінансуванні досліджень, підтримують молодих учених і реалізацію інноваційних ініціатив.

Одним із компонентів управління науковою діяльністю молодих учених є промисловий сектор, представлений науково-виробничими підприємствами, технопарками та інноваційними центрами, що забезпечують трансфер технологій та комерціалізацію результатів досліджень, підтримують стартапи й стимулюють розвиток інноваційних екосистем.

Наднаціональний вимір управління науковою діяльністю молодих учених передбачає співпрацю України з міжнародними організаціями, участь у глобальних наукових програмах, реалізацію спільних проєктів, а також активний обмін знаннями, технологіями та досвідом через конференції, дослідницькі мережі й академічну мобільність.

Координація діяльності зазначених інституцій забезпечує молодому науковцю не лише формальні рамки участі у науковому процесі, а й реальну підтримку у прийнятті дослідницьких рішень та розвитку професійної кар'єри. Функції цих суб'єктів взаємно доповнюють одна одну, створюючи багаторівневу систему сприяння науковій діяльності та професійному зростанню молодих учених.

Верховна Рада України реалізує основну законодавчу функцію у сфері науки та інновацій. Її діяльність спрямована на встановлення правових рамок для розвитку наукових установ, визначення принципів фінансування досліджень та регулювання умов діяльності молодих науковців. ВРУ формує стратегічні орієнтири державної політики, забезпечує прийняття законів та контроль за реалізацією державних програм підтримки молодих дослідників, створюючи фундамент для стабільного розвитку наукової сфери. Функціонально в структурі парламенту питання регулювання наукової діяльності молодих учених є

предметом відання Комітету ВРУ з питань освіти, науки та інновацій [46]. Так, під час засідання Комітету 1 лютого 2024 р. розглядались питання щодо підтримки наукової роботи в закладах вищої освіти та тематики конкурсних робіт з питань розроблення проєктів законодавчих і нормативно-правових актів на іменні стипендії ВР України для молодих учених – докторів наук на 2025 р. [57]. Питання дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених розглядалось на засіданні 17 вересня 2025 р. [58]. На порядок денний засідання Комітету 5 листопада 2025 р. виносилось питання про присудження Премії ВРУ молодим ученим за 2025 р. [45].

Кабінет Міністрів України виконує функцію органу виконавчої влади, відповідального за реалізацію законодавчих ініціатив у практичній площині. В сфері управління науковою діяльністю молодих учених до функцій КМУ віднесено – визначення пріоритетів державного фінансування науки, координація роботи центральних органів виконавчої влади у сфері науково-дослідної діяльності та забезпечення інтеграції молодих науковців у національні й міжнародні наукові мережі. Крім того, КМУ відповідає за розробку та реалізацію державних програм і грантових механізмів, які стимулюють наукову активність молодих дослідників. Зокрема, однією з оперативних цілей діяльності Кабінету Міністрів України у 2025-2026 рр. визначено підтримку науки та розвиток технологій [53; 56]. Для забезпечення цієї цілі Уряд формує комплексну систему підтримки наукової діяльності. Зокрема, впроваджує результатоорієнтовану модель фінансового забезпечення наукових установ і закладів вищої освіти, удосконалює механізми оцінювання ефективності керівників наукових організацій, розширює управлінську автономію наукових керівників та посилює інструменти підтримки молодих дослідників. Окремим напрямом державної політики є розбудова сучасної дослідницької інфраструктури, включно зі створенням спеціалізованих центрів, що працюють у сфері оборонних технологій та безпекових досліджень [56]. В межах реалізації цільових орієнтирів щодо посилення наукового потенціалу молодих дослідників держава визначила низку конкретних результативних показників. Зокрема,

затверджено концептуальні засади формування й розвитку кадрового резерву в сфері наукової та науково-технічної діяльності, що отримали інституційне оформлення у вигляді ініціативи «Національна система дослідників України». Поряд із цим розроблено експериментальну модель підготовки аспірантів за STEM-напрямами, спрямовану на модернізацію змісту та методології підготовки наукових кадрів. Окрім того, запроваджено програмні механізми адресної підтримки, завдяки яким фінансування для проведення досліджень повинні отримати дві тисячі молодих учених [56].

Міністерство освіти і науки України виконує регуляторно-координаційну функцію, безпосередньо взаємодіючи з науковими установами та молодими дослідниками. МОН розробляє стратегії розвитку науки та інновацій, адмініструє державні гранти та організовує конкурси наукових проєктів. Крім того, міністерство сприяє підвищенню професійних компетенцій молодих учених, забезпечує їх академічну мобільність і інтеграцію у міжнародні наукові процеси, формуючи умови для сталого розвитку наукового потенціалу. На рівні МОН України управління науковою діяльністю молодих учених виявляється через:

1) конкурси державного фінансування для молодих учених, зокрема МОН щорічно проводить конкурси проєктів фундаментальних, прикладних досліджень та науково-технічних розробок саме для молодих вчених із закладів вищої освіти і наукових установ під своєю юрисдикцією [52], що створює можливість отримати державне фінансування дослідницької діяльності (з бюджетного фонду) для молодих дослідників;

2) державна грантова підтримка молодих дослідників, приміром, у 2025–2026 рр. Президентом за поданням МОН призначено гранти молодим ученим (та докторам наук), що дозволяє їм реалізовувати наукові проєкти та розробки [47];

3) іменні/державні стипендії для молодих учених: наприкінці 2025 р. 25 молодим ученим до Дня гідності та свободи призначено державні стипендії як показник підтримки талановитих дослідників [1];

4) залучення молодих учених до конкурсів на стипендії КМУ/державні програми: МОН проводить конкурси на здобуття стипендій Кабміну для молодих учених, що відкриває додаткові шляхи підтримки, окрім грантів і персональних стипендій [21].

Наведені приклади засвідчують, що МОН України застосовує комплексний підхід, поєднуючи гранти, стипендії, конкурентні відбори, інституційне представництво молодих дослідників. Така стратегія не лише надає фінансово-матеріальну підтримку, а й створює умови для професійного зростання, становлення наукової кар'єри молодих учених, стимулює інноваційність та рекрутує нові наукові кадри.

Національна академія наук України виступає академічним центром, що координує наукову діяльність у межах академічної спільноти. НАН України організовує дослідницьку роботу, забезпечує наставництво молодих учених, надає доступ до лабораторної та інформаційної бази, а також реалізує внутрішні грантові конкурси для розвитку наукового потенціалу. Академія виконує експертну роль при підготовці державних стратегій у сфері науки та сприяє практичній реалізації політики державної підтримки молодих науковців [61].

Синергія функцій ВРУ, КМУ, МОН та НАН України формує системний підхід до управління науковою діяльністю молодих учених. Законодавчий рівень забезпечує нормативну визначеність, виконавчий – ресурсну та організаційну підтримку, академічний – практичну реалізацію наукових проєктів та розвиток професійного потенціалу. Така взаємодія сприяє формуванню умов для сталого розвитку науки, інтеграції молодих науковців у національну й міжнародну наукову спільноту та підвищенню їх конкурентоспроможності.

Суб'єкти управління науковою діяльністю молодих учених, реалізуючи делеговані суспільством повноваження у цій сфері, мають зосереджувати свої зусилля на комплексному та усвідомленому використанні потенціалу інтегрованого механізму державного регулювання сфери науки, досліджень та інновацій. Цей механізм варто розглядати як багатовимірну, внутрішньо узгоджену систему, в межах якої кожна група управлінських інструментів

виконує власну функцію, але водночас взаємодіє з іншими, створюючи ефект цілісності й взаємодоповнення. Саме така системність дозволяє забезпечити не лише формальний контроль за дотриманням стандартів, а й підтримувати динамічний розвиток наукової сфери в умовах постійних соціальних, економічних і політичних трансформацій.

Пріоритетність в означеному контексті відводиться нормативно-правовим інструментам, які задають рамки, правила та легітимні форми взаємодії в процесі наукової діяльності. Вони визначають стандарти, процедури та параметри якості, формують підґрунтя для прозорості та підзвітності, а також забезпечують сталість державної політики, що є критично важливим для молодих учених, які орієнтуються на довгострокову перспективу наукової діяльності.

Економічні важелі, в свою чергу, дозволяють узгоджувати діяльність закладів вищої освіти не лише з внутрішньою логікою наукової діяльності, а й з реальними запитами ринку праці. Використання фінансових стимулів, механізмів грантової підтримки, інструментів конкурентного фінансування та інших ринкових регуляторів створює умови, за яких наукові установи зацікавлені у підвищенні власної ефективності, інноваційності та здатності генерувати якісний людський капітал.

Морально-етичний вимір підсилює управлінські процеси завдяки формуванню відповідальної академічної культури, в якій чесність, доброчесність і професійна етика стають не декларативними, а реально діючими нормами. Такий компонент сприяє виникненню атмосфери довіри, партнерства та взаємної відповідальності, що є необхідною умовою сучасного наукового середовища.

Важливим складником управління науковою діяльністю молодих учених є й суспільно-політичні механізми, які забезпечують відкритість державної політики, легітимність ухвалюваних рішень і сталість взаємодії між ключовими акторами – державою, науковими установами, роботодавцями, громадянським суспільством. Така взаємодія дозволяє узгоджувати стратегічні цілі розвитку науки з загальносуспільними пріоритетами та забезпечує можливість формувати спільне бачення майбутнього наукової сфери.

Соціально-психологічні інструменти допомагають формувати у середовищі молодих учених необхідні мотиваційні установки, професійні орієнтації та моделі поведінки, що відповідають завданням забезпечення розвитку наукового потенціалу держави. Йдеться про створення умов, за яких молоді науковці, управлінці та інші стейкхолдери відчують власну причетність до розвитку системи й усвідомлюють свою роль у досягненні освітніх цілей.

Адміністративно-організаційні інструменти забезпечують структурну впорядкованість управлінських процесів, визначають процедури, повноваження та відповідальність суб'єктів на різних рівнях управління науковою діяльністю молодих учених. Саме завдяки їм досягається узгодженість дій в межах інституційної структури регулювання наукової діяльності.

Статистичні засоби створюють інформаційну основу для прийняття рішень, надають можливість оцінити реальний стан наукової сфери та виявити тенденції її розвитку. Використання сучасних методів аналізу даних дозволяє підвищити обґрунтованість державних рішень, посилити прогностичні можливості та сформулювати більш точні політики, орієнтовані на результат.

Комунікаційні та дипломатичні підходи забезпечують відкритість, узгодженість і результативність взаємодії між усіма учасниками процесу. Налагодження ефективних каналів комунікації дозволяє уникати конфліктів, зменшувати рівень невизначеності, підвищувати ступінь довіри й сприяти об'єднанню зусиль навколо спільних цілей. Це особливо важливо в умовах динамічних трансформацій міжнародного дослідницького простору.

Інтеграція зазначених інструментів у межах єдиного комплексного механізму забезпечує спроможність системи публічного управління не лише підтримувати стабільність наукової діяльності молодих учених, а й адаптувати її до нових викликів, стимулювати інноваційність та забезпечувати поступальний розвиток на національному та міжнародному рівнях.

Підсумовуючи зазначимо, що наукова діяльність молодих учених в Україні становить невід'ємну складову економічного зростання, соціального поступу та підвищення конкурентоспроможності держави в умовах глобалізованого світу,

де знання та інновації перетворюються на ключовий ресурс розвитку. В ситуації прискореної інтеграції у міжнародний науковий простір особливої ваги набуває формування ефективної інституційної структури управління науковою діяльністю молодих учених, яка здатна не лише забезпечувати належні умови для проведення досліджень, а й створювати стимули для впровадження наукових результатів у практику, підвищення рівня інноваційності економіки та соціальної сфери.

Національна модель управління науковою діяльністю молодих учених функціонує як багаторівнева система, у межах якої взаємодіють державні інституції, академічні та університетські наукові центри, промислові структури, громадські організації та міжнародні партнери. Державний рівень відіграє провідну роль, адже саме Верховна Рада України визначає нормативно-правові засади розвитку науки, Кабінет Міністрів України координує реалізацію державної політики, а Міністерство освіти і науки України формує стратегічні пріоритети, розподіляє ресурси та забезпечує функціонування інституційної інфраструктури щодо підтримки досліджень і інновацій. Важливою складовою цієї системи є Національна академія наук України, яка виконує функцію координатора фундаментальних і прикладних досліджень, а також слугує центром розвитку наукового потенціалу молодих учених, що формує інтелектуальну базу для подальшої технологічної модернізації країни. Науково-дослідні установи та заклади вищої освіти забезпечують безперервність наукового процесу, здійснюючи як проведення досліджень, так і підготовку висококваліфікованих наукових кадрів, здатних працювати у складних умовах сучасної інноваційної економіки. Паралельно промислові підприємства, інноваційні кластери та технопарки виступають рушійною силою комерціалізації наукових результатів, впроваджуючи нові технології у виробничі процеси та зміцнюючи зв'язок між наукою і практикою. Зростає значення громадських організацій і професійних асоціацій, які виступають платформами для вироблення експертної думки, сприяють популяризації науки, захищають інтереси дослідницької спільноти та беруть участь у формуванні політики

шляхом громадського контролю та експертного супроводу рішень. Не менш важливою є міжнародна наукова співпраця, яка відкриває молодим ученим із України доступ до передових технологій, сучасного обладнання, світових наукових шкіл та спільних проєктів, що значно посилює потенціал національної науки й сприяє її інтеграції в глобальні інтелектуальні процеси.

Разом із тим, функціонування інституційної структури управління науковою діяльністю молодих учених супроводжується низкою системних викликів, серед яких домінує потреба в модернізації управлінських механізмів і процедур. Для підвищення її ефективності необхідним є посилення інвестицій у дослідження та розробки, розширення міжнародного співробітництва, оновлення інфраструктури, стимулювання державно-приватного партнерства та впровадження сучасних моделей управління, орієнтованих на результативність, відкритість і конкурентність. Таким чином, управління науковою діяльністю молодих учених в Україні потребує системного, комплексного та інтегрованого підходу, в межах якого координація між усіма зацікавленими сторонами та узгодженість стратегічних цілей стають визначальними умовами забезпечення сталого розвитку науки й технологій, що, у свою чергу, виступають фундаментом довгострокового прогресу та добробуту держави.

2.3. Консультативно-дорадча інфраструктура управління науковою діяльністю молодих учених

Становлення молодого науковця як суб'єкта наукової діяльності значною мірою залежить від того, наскільки ефективно вибудована консультативно-дорадча інфраструктура в системі державного управління науковою діяльністю. В сучасних умовах ця інфраструктура виступає не лише допоміжним елементом, а й важливим складником забезпечення сталого відтворення наукового потенціалу держави. Її функційна природа полягає у створенні простору, в якому молодий дослідник отримує можливість здобувати експертну підтримку, професійне наставництво, аналітичний супровід та участь у процесах вироблення управлінських рішень у сфері науки.

Під консультативно-дорадчою інфраструктурою управління науковою діяльністю молодих учених доцільно розуміти цілісну сукупність організаційно оформлених механізмів, що спрямовані на підтримку молодих учених у процесі їхньої наукової діяльності та академічного становлення. Вона охоплює як формальні інститути (молодіжні наукові ради, експертні комісії, дорадчі платформи при органах державної влади), так і неформалізовані практики (мережеве наставництво, професійні співтовариства, міжінституційні ініціативи). Призначення консультативно-дорадчих структур полягає у нівелюванні бар'єрів, що виникають на ранніх етапах наукової кар'єри, та у створенні умов для інтелектуальної самореалізації молодих учених.

Формування консультативно-дорадчої інфраструктури управління науковою діяльністю молодих учених розпочалося в 2012 р. відправною точкою цього процесу стало створення Ради молодих учених при Державному агентстві з питань науки, інновацій та інформатизації [55]. Започаткування діяльності РМВ фіналізувало обговорення проблем і перспектив залучення молоді до наукової діяльності під час круглого столу «Стан та перспективи професійної та економічної привабливості наукової сфери для молодих фахівців», що відбувся 29 березня 2012 р. на базі Держінформнауки [49].

Під час дискусій було чітко окреслено потребу в утворенні спеціалізованого консультативно-дорадчого органу, спроможного системно відстоювати інтереси молодих учених на рівні центрального органу виконавчої влади. За результатами круглого столу було сформовано ініціативну групу, яка узагальнила пропозиції учасників та підготувала проєкт Положення про Раду молодих вчених. Означене Положення згодом було затверджено відповідним наказом [55], що формалізувало створення та повноваження нової консультативної структури.

В 2014 р., у зв'язку з реорганізаційними процесами в системі державного управління науковою діяльністю, відповідно до наказу МОН України [48], Рада молодих учених була інтегрована в інституційну структуру МОН і продовжила функціонувати як консультативно-дорадчий орган уже при Міністерстві освіти і

науки України. Таким чином було забезпечено безперервність її діяльності та збережено майданчик для представництва інтересів молодих дослідників на національному рівні.

Рада молодих учених при МОН України функціонує як спеціалізована консультативно-дорадча структура, покликана забезпечувати участь молодих дослідників у процесах вироблення та реалізації державної політики у сферах науки, технологічного розвитку та інновацій. Діяльність РМВ спрямована на розширення можливостей молодих учених реалізовувати гарантовані Конституцією права, пов'язані з доступом до наукової діяльності та впливом на її стратегічні пріоритети. Статус консультативно-дорадчого органу є продовженням його інституційної історії: Рада перебрала функції та повноваження РМВ, що діяла при Державному агентстві з питань науки, інновацій та інформатизації України, ставши таким чином її офіційним правонаступником.

Відповідно до нормативно закріплених повноважень, діяльність РМВ про МОН України охоплює комплекс завдань, спрямованих на забезпечення ефективної участі молодих дослідників у розвитку наукової сфери держави та фокусується на [48]:

– *підтримці комунікації та інституційної співпраці:* Рада виступає посередницькою ланкою між Міністерством освіти і науки України та молодіжними науковими об'єднаннями, що функціонують у закладах вищої освіти й наукових установах, її діяльність забезпечує узгодження позицій, обмін інформацією та формування спільних ініціатив, спрямованих на розвиток наукового потенціалу молоді;

– *виробленні пропозицій щодо створення сприятливих умов для професійного розвитку молодих учених:* у межах своїх повноважень РМВ формує рекомендації щодо вдосконалення правових, організаційних і соціально-економічних механізмів, що мають забезпечити залучення обдарованої молоді до наукової роботи. До таких пропозицій належать стимули для підтримки дослідницької діяльності,

підвищення кваліфікації та реалізації творчого і професійного потенціалу молодих науковців;

– *наданні консультативної допомоги та методичної підтримки:* РМВ надає молодим ученим рекомендації з питань організації та проведення наукових досліджень, сприяє їхній орієнтації у взаємодії з міжнародними партнерами та замовниками наукових розробок, а також допомагає у формуванні компетентностей, необхідних для ефективної участі в наукових проєктах.

– *сприянні академічній активності й участі в конкурсних процедурах:* одним із пріоритетних векторів діяльності РМВ є підтримка залучення молодих учених до участі в конкурсах наукових робіт, а також заохочення їх до створення колективів для реалізації перспективних наукових ініціатив. Така діяльність сприяє розвитку наукової кооперації, інтенсифікації досліджень і формуванню нових наукових шкіл.

Здійснений аналіз фокусу діяльності Ради молодих вчених при МОН дозволяє нам означити напрями, які визначають її інституційний профіль та характер впливу на розвиток наукової діяльності молодих учених [9]:

1) *Консультативно-дорадчий напрям*, що охоплює комплекс дій, спрямованих на посилення ролі молодих учених у системі державного управління науковою діяльністю та розширення їхньої присутності в міжнародному науковому просторі. РМВ виступає суб'єктом, що сприяє формуванню стратегічних рішень у сфері науки та освіти, забезпечує правозахисний компонент участі молодих дослідників у діяльності державних органів, формує канали для поширення їхнього експертного потенціалу. Одним із системних завдань є опрацювання пропозицій до існуючих і проєктних нормативно-правових документів, які регулюють наукову та освітню діяльність. Через такий формат роботи РМВ створює платформи для розвитку наукової дипломатії, підтримує професійне зростання молодих учених у національних та міжнародних академічних установах, а також сприяє зміцненню творчого й інтелектуального потенціалу молодих учених.

2) *Інформаційно-комунікативний напрям*, у межах якого РМВ забезпечує циркуляцію інформації між різними групами зацікавлених сторін – від індивідуальних дослідників до організацій та інституцій. Йдеться про створення механізмів, які спрощують доступ молодих учених до актуальних можливостей у сфері науки: грантів, конкурсів, академічних програм, освітніх ініціатив тощо. Інформаційний обмін відбувається через тематичні розсилки, обговорення, публічне висвітлення діяльності РМВ і партнерських структур, що підвищує прозорість та відкритість наукового середовища.

3) *Організаційний напрям*, у межах якого передбачено підготовку та реалізацію широкого спектра наукових, освітніх і громадських заходів. До цього належать конференції, круглі столи, семінари, публічні дискусії, консультаційні зустрічі та інші форми інституційної взаємодії. Мета таких активностей – активізувати участь молодих учених у науковому житті, зміцнити їх дослідницькі та громадські компетентності, створити умови для розвитку міждисциплінарної та міжінституційної кооперації як у межах країни, так і за кордоном.

4) *Міжнародне співробітництво*, що виконує стратегічну роль у процесі інтеграції молодих учених у Європейський простір освіти, науки та досліджень. РМВ створює умови для участі молодих дослідників у міжнародних наукових мережах, підтримує їхні можливості представляти інтереси української наукової молоді на зовнішніх майданчиках і сприяє розвитку партнерств із національними асоціаціями молодих науковців інших держав. Така діяльність дає змогу посилювати присутність української науки в глобальному інтелектуальному просторі, забезпечує обмін кращими практиками та сприяє формуванню стійких міжнародних академічних зв'язків.

Повномасштабна війна, розпочата РФ проти України, радикально змінила умови функціонування наукової системи та загалом гуманітарного розвитку держави. В цих обставинах інституції, що працюють із молодими науковцями, опинилися не тільки в умовах нових викликів, а й отримали додаткову відповідальність за збереження дослідницького потенціалу держави. Рада молодих учених при МОН України в цих умовах набула статусу одного з

основних суб'єктів організації горизонтальних комунікацій, підтримки дослідницьких ініціатив і забезпечення сталості академічного розвитку. Таким чином, російсько-українська війна змінила акценти діяльності РМВ, перетворивши її з дорадчого органу на мобільний інструмент моніторингу потреб науковців, формування оперативних управлінських сигналів для МОН та організації підтримувальних сервісів на місцях. Окрім того, організаційна структура РМВ, що передбачає мережевий формат взаємодії з представництвами у вишах та наукових установах, виявилася критично важливою, адже забезпечила підтримку комунікації навіть в умовах порушеної логістики та релокації установ.

Початок повномасштабного вторгнення РФ на територію України створив безпрецедентні ризики для національного наукового середовища: руйнування інфраструктури, втрату доступу до робочих місць, переміщення науковців, загрозу їхньому життю та здоров'ю, а також масове скорочення можливостей дослідницької діяльності [12]. В цих умовах РМВ при МОН України була вимушена переорієнтувати власні функції та виробити нові механізми підтримки молодих учених. Її діяльність поступово перейшла від звичних консультативно-дорадчих процедур до кризового управління та координації гуманітарної допомоги в межах академічної спільноти. Вважаємо доречним здійснити характеристику основних векторів діяльності РМВ в умовах російсько-української війни.

На початку повномасштабного вторгнення пріоритетним у діяльності РМВ при МОН України став волонтерський вимір [5]. Однією з перших реакцій стало масштабне залучення членів Ради та її регіональних представництв до волонтерської допомоги. Означений вектор діяльності включав (1) збір обладнання подвійного призначення для потреб оборони та цивільного захисту; (2) логістику гуманітарної допомоги науковцям, які втратили житло або були змушені релокуватися; (3) комунікаційну підтримку ініціатив університетів щодо евакуації лабораторій та освітнього обладнання; (4) участь у волонтерських проєктах з психологічної підтримки студентів і молодих учених [36].

Впродовж 2023 р. РМВ при МОН України ініційовано надання благодійної допомоги молодим науковцям у формі ноутбуків, що стало можливим за підтримки зовнішніх партнерів, зокрема з Польщі [13]. З початку війни Рада організовувала та координувала мережу спілкування з діаспорою та науковцями за кордоном через проєкт Українська наукова діаспора, що дозволило створити цифрову платформу та забезпечити зв'язок для координації спільної роботи, підтримки дослідників, які виїхали за межі України, або були вимушені змінити місце проживання через війну [13]. Діяльність РМВ також забезпечила молодим науковцям доступ до інформації про спеціальні конкурси на проєкти – наприклад, конкурси на проєкти з відбудови України у воєнний та повоєнний період, що допомагло тим, чия дослідницька діяльність була зупинена через війну, отримати нові можливості, частково компенсувати втрати, започаткувати нові ініціативи [34].. Впродовж 2024 р. РМВ при МОН України ініційовано тренінговий курс, спрямований на підвищення психологічної стійкості науковців та громадян з огляду на безпекові виклики, «Психологічна підготовка та дії цивільного населення у воєнних умовах» [14], розпочато проєкт «Увічнення пам'яті українських учених, які загинули внаслідок бойових дій», орієнтований на забезпечення наукової та морально-соціальної підтримки наукової спільноти [14]. В 2024 р. серед заходів РМВ окремо виділено «популяризацію волонтерської діяльності як такої серед вчених», що засвідчує прагнення підтримувати активність молодих учених, які залишилися в Україні, через волонтерські та соціальні ініціативи [14]. Таким чином, волонтерські практики РМВ стали не просто допоміжним компонентом, а структурною частиною її діяльності, що враховує безпекові, психологічні й комунікаційні потреби науковців під час війни. Це, в свою чергу, значно розширило суспільний мандат консультаційно-дорадчої інституції.

Характеризуючи практики міжнародної комунікації, зокрема звернення з метою забезпечення академічної солідарності та підтримки іноземних партнерів, зауважимо, що з перших тижнів війни РМВ при МОН ініційовано низку листів-звернень до академічних інституцій Європи, Північної Америки та міжнародних

організацій, у яких українські молоді вчені закликали до засудження агресії проти України, розширення програм солідарності для науковців, призупинення співпраці світових академічних центрів із російськими інституціями, надання тимчасових робочих місць, грантів і можливостей мобільності для переміщених дослідників [28]. Відповіддю на ці звернення стали численні листи підтримки, резолюції та офіційні заяви світових університетів, наукових товариств та асоціацій молодих учених. Для багатьох українських дослідників саме ці сигнали солідарності визначили можливість продовження професійної діяльності.

Так, у 2022 р. РМВ при МОН долучилась до запуску ініціативи Ukrainian Science Diaspora – платформи, метою якої декларується налагодження співпраці між українськими вченими за кордоном та науковцями в Україні [95]. Означена платформа створена за підтримки МОН, РМВ і громадських/наукових організацій. В рамках міжнародного співробітництва для побудови Європейського простору вищої освіти та наукових досліджень, 3 жовтня 2022 р. відбулася зустріч (в онлайн форматі) представників РМВ і Чеської асоціації докторантів, під час якої обговорювалися шляхи підтримки українських аспірантів, можливості стажувань та досліджень у Чехії [16]. Важливим для міжнародного наукового співробітництва став візит делегації європейської асоціації молодих дослідників Eurodoc, що відбувся у 2023 р. Незважаючи на контекст війни, РМВ організувала для делегації триденну програму зустрічей у м. Київ, забезпечивши таким чином підтримку міжнародної академічної комунікації та можливості доступу українських дослідників до європейської мережі контактів і ресурсів [94]. Окрім того, РМВ забезпечує систематичне інформування молодих українських учених про гранти та стипендії від закордонних інституцій, наприклад, про програму MSCA4Ukraine, що відкриває можливості для дослідників, які втратили доступ до лабораторій в Україні [87]. Таким чином, РМВ виступила важливим комунікатором і посередником між українською науковою молоддю та міжнародною академічною спільнотою.

РМВ при МОН відіграє важливу роль у поширенні та координації інформації щодо: (1) екстрених грантів на продовження досліджень,

фінансованих ЄС, національними фондами країн-партнерів та міжнародними організаціями; (2) стипендіальних програм солідарності для молодих учених, які втратили доступ до лабораторій; (3) тимчасового працевлаштування в закордонних університетах із можливістю повернення після стабілізації ситуації; (4) міні-грантів на відновлення роботи дослідницьких груп після релокації. Ці кроки сприяли тому, що навіть під час війни українські молоді вчені мали шанси на фінансову підтримку своїх досліджень. Зокрема, в 2025 р. оголошено новий конкурс для молодих вчених у ЗВО/НУ під управлінням МОН із суттєвим підвищенням частки фінансування, що виділяється на проекти молодих учених [20]. Оновлене положення конкурсу передбачає, що не менше 30 % від загального обсягу наукового фінансування спрямовуються саме на молодих учених. Зауважимо, що РМВ координує інформацію про такі конкурси, інформуючи молодих учених про можливість подачі заявок, умови та строки. Це допомагає компенсувати втрати дослідницької активності, особливо для тих, хто був змушений змінити місце проживання або підвищити мобільність. Одночасно РМВ при МОН України бере участь у розповсюдженні інформації про конкурси стипендій від урядових структур, зокрема, за змінами постанов 2022 р. для стипендій Кабінету Міністрів України для молодих учених. Вважаємо, що така діяльність РМВ стала проміжною ланкою між потребами української академічної спільноти та міжнародними ресурсами підтримки, що суттєво зменшує втрати людського капіталу.

Виїзд значної частини молодих учених за межі держави створив ризики довготривалої втрати кадрового потенціалу. Рада молодих учених працювала над тим, щоб релокація мала тимчасовий характер, науковці за кордоном зберігали зв'язок зі своїми установами в Україні, молоді вчені могли брати участь у дистанційних грантах і спільних дослідницьких проєктах. Така стратегія діяльності РМВ ґрунтується на принципах академічної мобільності під час кризи, а не втрати фахівців.

Попри значну кількість переміщених дослідників, РМВ фокусує свою діяльність на підтримці молодих учених, які продовжують роботу в Україні. Для

них Радою ініційовано (1) створення онлайн-платформ із базами можливостей для участі в грантах, дистанційних дослідницьких програмах і міжнародних курсах [6]; (2) організацію безкоштовних курсів іноземних мов, покликаних розширити доступ молодих учених до міжнародної комунікації та публікаційних ресурсів [26]; (3) підтримку локальних ініціатив щодо збереження наукових шкіл та інституційної пам'яті тощо. Приміром через так звану «зимову школу молодого науковця» РМВ пропонувала молодим дослідникам освітні формати, що допомагали зберігати професійний розвиток навіть у надзвичайних умовах [59]. На додаток до цього Рада забезпечила систематичне інформування спільноти про міжнародні конференції, гранти та можливості перекваліфікації чи мобільності, що давало змогу вченим, які залишаються в Україні, долучатися до міжнародних наукових процесів, не виїжджаючи. Такі заходи, на наш погляд, сприяли втриманню наукового потенціалу в середині країни навіть попри обмежені фінансові та матеріальні ресурси.

В умовах руйнування логістики та інформаційних зв'язків вирішальною стала діяльність регіональних координаторів РМУ, які забезпечили локальний моніторинг потреб науковців, координацію евакуації обладнання й лабораторій, комунікацію в системі ОВА–ЗВО–МОН, оперативне інформування про можливості релокації, грантову підтримку та міжнародні програми [11]. Регіональні координатори фактично виконували функцію кризових менеджерів та посередників між державними структурами й академічною спільнотою, що дозволило забезпечити оперативну логістику, інформаційну підтримку та стабільний контакт із науковцями, які опинилися в різних умовах.

Після 24 лютого 2022 р. значний масив роботи РМВ стосувався підтримки та координації молодих учених, науковий інтерес яких фокусується на питаннях документування воєнних злочинів, вивчення практик геноциду, аналізу гуманітарних та демографічних наслідків агресії, розвитку методологій фіксації злочинів проти цивільного населення. Так, однією з ініціатив РМВ у 2024 р. стало увічнення пам'яті українських учених, які загинули внаслідок бойових дій [15]. Це свідчить, що РМВ при МОН України не лише підтримує наукову активність,

але й бере участь у гуманітарній місії – збереженні наукової пам'яті, документуванні втрат і створенні підстав для майбутніх досліджень щодо наслідків війни. Така діяльність набуває особливої важливості з огляду на масштаби руйнувань, демографічні втрати та потребу архівування інформації про науковців.

Здійснений аналіз основних векторів діяльності РМВ в умовах російсько-української війни дозволяє нам означити принципи публічного управління науковим потенціалом молодих учених у кризових умовах:

1) гнучкість і адаптивність – через швидкий перехід на онлайн-формати, мобілізацію волонтерського ресурсу, впровадження тренінгів і психологічної підтримки;

2) збереження людського капіталу – через гранти, стипендії, міжнародну мобільність, підтримку дослідників, які змушені були змінити місце проживання чи зупинити звичну діяльність;

3) міжнародна інтеграція та солідарність – через діаспору, міжнародні звернення, співпрацю з іноземними асоціаціями, що дає шанс українським вченим зберегти наукову активність та контакти;

4) соціально-гуманітарна місія та збереження наукової пам'яті – через документування втрат, підтримку морально-психологічної стійкості, волонтерську активність;

5) стратегічне планування та оновлення інституційних механізмів – оновлення складу РМВ у 2025 р. із урахуванням нових викликів і підсилення ролі молодих учених у процесах прийняття рішень.

Такий підхід, на нашу думку, відповідає модерним трендам управлінської діяльності, забезпечуючи поєднання кризового реагування, стратегічної перспективи, мобільності та соціальної відповідальності.

Узагальнюючи вище викладене, зазначимо, що консультативно-дорадча інфраструктура управління науковою діяльністю молодих учених в умовах війни продемонструвала здатність до швидкої інституційної адаптації та стійкості. Її функціонування спирається не лише на нормативно визначені механізми, а й на

мережеві взаємозв'язки, здатність до самоорганізації та підтримку горизонтальних комунікацій між регіонами, закладами освіти, науковими установами та міжнародними партнерами. Війна суттєво змінила характер діяльності цих структур, змінивши формат від планових процедур до динамічного кризового управління, яке потребує оперативності, мобільності та готовності до взаємодії з широким колом стейкхолдерів.

В цьому контексті Рада молодих учених при МОН України виконує роль «інституційного буфера» між державою, міжнародною академічною спільнотою та молодими дослідниками, які опинилися у складних життєвих і професійних обставинах. Перехід від переважно експертно-аналітичних функцій до ширшої системи підтримувальних, координаційних і комунікаційних дій засвідчив здатність РМВ працювати як гнучкий механізм антикризового управління. Під час війни Рада забезпечила підтримку молодих учених через інформаційно-комунікаційні ініціативи, сприяння міжнародній мобільності, залучення до грантових програм, допомогу в релокації та підтримці дослідницьких груп, а також через організацію освітніх і психологічних форматів, спрямованих на збереження наукового потенціалу. Такі кроки дозволили мінімізувати кадрові втрати, утримати професійні мережі та зберегти можливість продовження дослідницької діяльності в умовах невизначеності та загрози. Одночасно діяльність РМВ при МОН продемонструвала здатність формувати легітимні канали зворотного зв'язку для держави. Саме через них виявляються потреби молодих учених, оцінюється вплив воєнних умов на наукову систему та генеруються пропозиції щодо її стабілізації й розвитку. Це підсилює інклюзивність та адаптивність публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного, забезпечуючи його зв'язок із реальними викликами та ресурсами.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МОЛОДИХ УЧЕНИХ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Мотиваційні інструменти публічного управління науковою діяльністю молодих учених

Мотиваційні інструменти публічного управління науковою діяльністю молодих учених України в умовах правового режиму воєнного стану набувають особливого значення, оскільки саме вони визначають здатність держави зберегти та розвивати інтелектуальний потенціал у кризових умовах. Війна створює нові виклики для науки, але водночас формує потребу у пошуку нестандартних рішень, що підвищує роль мотиваційних механізмів як засобів підтримки та стимулювання молодих дослідників [86, р. 176]. По-перше, ключовим інструментом виступає система конкурсів, грантів та премій, які забезпечують не лише матеріальне заохочення, але й символічне визнання, що є важливим чинником формування професійної ідентичності молодих учених. По-друге, вагомим мотиваційним ресурсом є створення умов для участі у міжнародних програмах, стажуваннях та наукових мережах, що дозволяє інтегрувати українську молодіжну науку у глобальний простір та підвищує її конкурентоспроможність. По-третє, особливого значення набувають інструменти соціального та морального стимулювання, зокрема підтримка волонтерських ідей, наукових проєктів, спрямованих на оборону, безпеку та відновлення критичної інфраструктури [51].

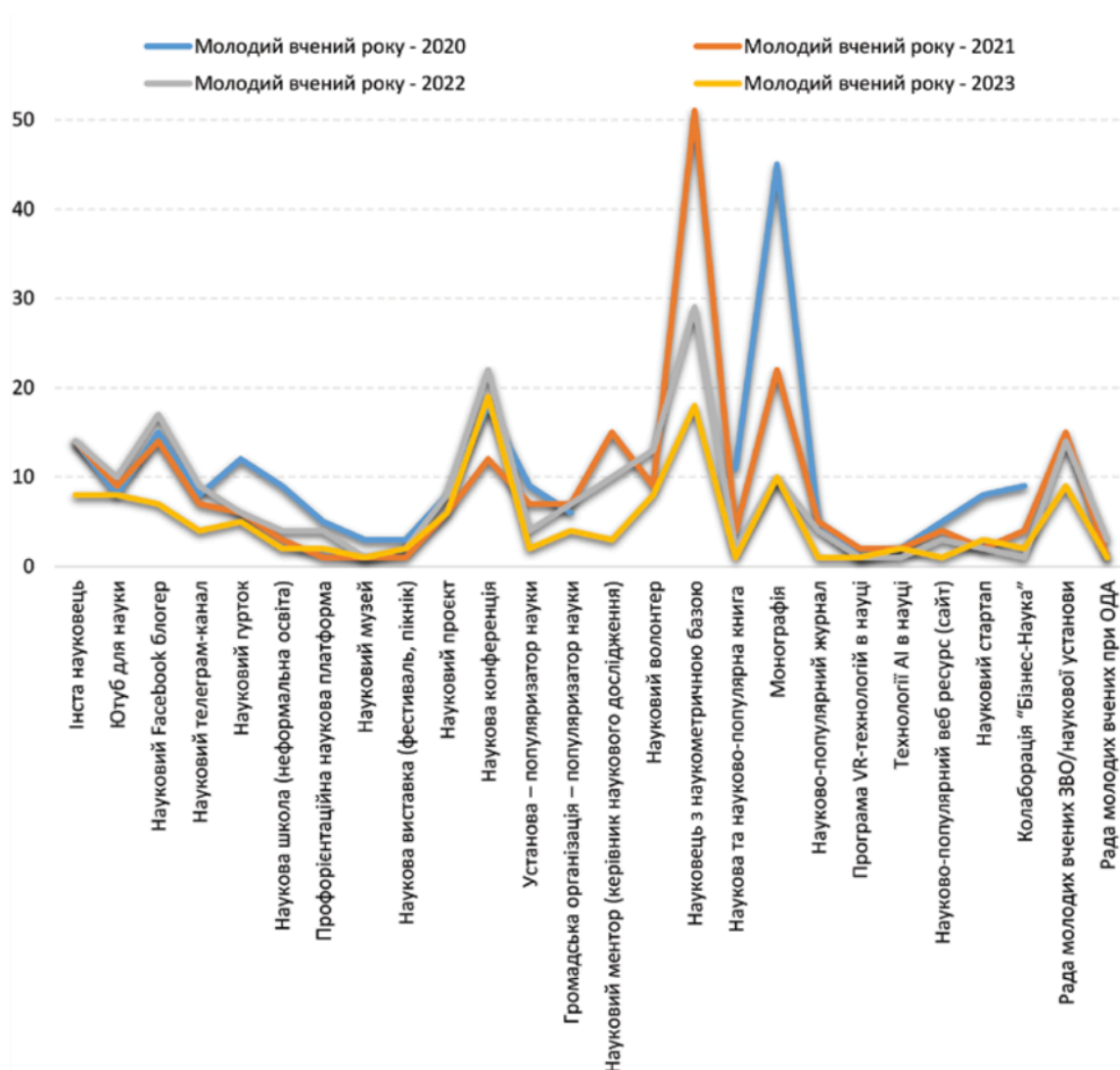
Важливим аспектом є також цифровізація мотиваційних практик: використання онлайн-платформ для проведення конференцій, наукових дискусій та популяризації результатів досліджень. Це забезпечує доступність участі навіть за умов обмеженої мобільності та сприяє формуванню нових форматів наукової комунікації. Крім того, мотиваційні інструменти мають враховувати психологічний вимір, адже в умовах війни молоді дослідники потребують не

лише фінансової чи організаційної підтримки, але й морального підкріплення, що формує відчуття значущості їхньої діяльності для суспільства.

Конкурс «Молодий вчений» слід розглядати як один із ключових мотиваційних інструментів публічного управління у сфері підтримки наукової діяльності молодих дослідників, адже його значення виходить за межі формального відзначення досягнень і перетворюється на механізм стимулювання інноваційної активності та міждисциплінарної співпраці [44]. Запроваджений у 2021 році, він став важливим сигналом для молодих учених про готовність держави створювати умови для їхнього професійного зростання, інтеграції у наукові спільноти та залучення до вирішення актуальних суспільних завдань. Участь у конкурсі забезпечує можливість презентувати результати досліджень у різних галузях – від природничих і технічних наук до соціально-гуманітарних та управлінських дисциплін, та формує відчуття визнання та соціальної значущості роботи молодих учених [73, с. 136]. Саме цей аспект є критично важливим, оскільки створює умови для підвищення престижності наукової діяльності, зменшення ризику відтоку кадрів та формування нової генерації дослідників, здатних поєднувати академічні здобутки з практичними потребами суспільства [19]. Конкурс виступає прикладом того, як публічне управління може використовувати інструменти морального та професійного стимулювання для підтримки молодіжної науки, забезпечуючи її інтеграцію у стратегічні пріоритети держави та сприяючи розвитку інноваційного потенціалу країни.

Протягом чотирьох років функціонування конкурсу організаційний комітет зафіксував понад 3240 поданих заявок від молодих дослідників, які прагнули здобути почесне звання «Молодий вчений року» України. Аналіз результатів показав, що найбільшу активність учасники продемонстрували у номінаціях першого блоку: «Інста науковець» – 50 заявок, «Науковий Facebook блогер» – 53 заявки, «Монографія (від одного до трьох співавторів)» – 87 заявок, «Науковець з наукометричною базою» – 98 заявок. Важливою особливістю цього блоку є застосування відкритого та прозорого механізму голосування, що

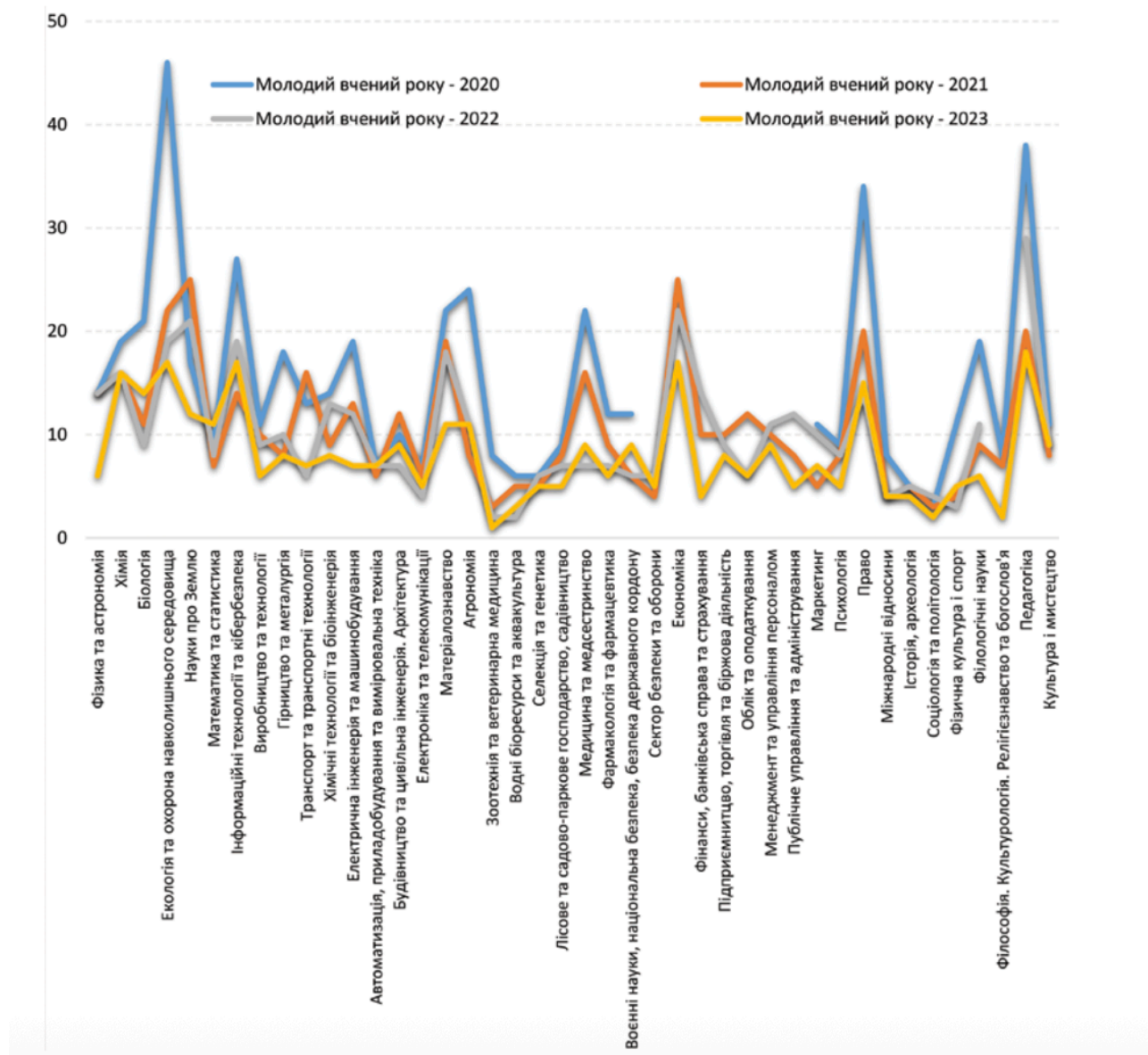
забезпечує демократичність процесу визначення переможців. Загалом за час проведення конкурсу було зібрано понад 5000 голосів, що свідчить про значний інтерес наукової спільноти до цієї ініціативи та підтверджує високий рівень престижності відзнаки, яка стала важливим мотиваційним чинником для молодих учених (Малюнок 2 [33]).

Малюнок 2. Динаміка зміни активності молодих вчених України за кількістю заявок в номінаціях 1 блоку

У другому блоці конкурсу найбільшу активність продемонстрували молоді науковці, які подали свої роботи у напрямках «Економіка» – 107 заявок, «Педагогіка» – 105 заявок, «Екологія та охорона навколишнього середовища» – 104 заявки та «Право» – 83 заявки. Саме ці напрями стали лідерами за кількістю представлених досліджень, що свідчить про високий інтерес молодих учених до проблем соціально-економічного розвитку, освітньої трансформації, екологічної

безпеки та правового регулювання. Загалом другий блок, який охоплює найбільшу кількість номінацій, за період існування конкурсу акумулював 1881 заявку, що підтверджує його значення як ключового майданчика для презентації результатів наукової діяльності молоді (Малюнок 3 [33]).

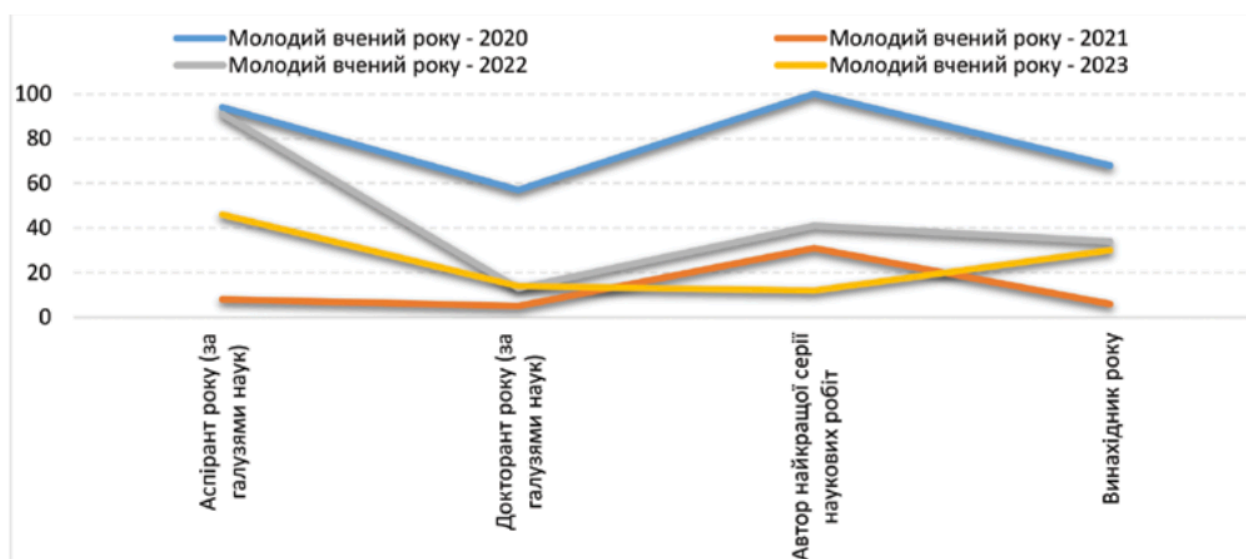

Малюнок 3. Динаміка зміни активності молодих вчених України за кількістю заявок в номінаціях 2 блоку

Така концентрація заявок у другому блоці демонструє не лише популярність окремих галузей, але й відображає актуальні суспільні потреби, які молоді дослідники прагнуть вирішувати через свої наукові пошуки. Економічні

дослідження спрямовані на пошук моделей відновлення та розвитку регіональної економіки в умовах кризових викликів; педагогічні проєкти акцентують увагу на модернізації освітніх процесів та формуванні нових компетентностей; екологічні роботи відображають зростаючу роль сталого розвитку та охорони довкілля; правові дослідження зосереджені на вдосконаленні механізмів правового регулювання та захисту громадянських прав. Таким чином, другий блок конкурсу окреслює стратегічні напрями, у яких молоді вчені можуть зробити вагомий внесок у формування сучасної державної політики та розвиток публічного управління.

У третьому блоці конкурсу найбільшу активність учасників було зафіксовано у двох ключових номінаціях: «Аспірант року за галузями наук», що отримала 239 заявок, та «Автор найкращої серії наукових робіт», яка зібрала 184 заявки (Малюнок 4 [33]).

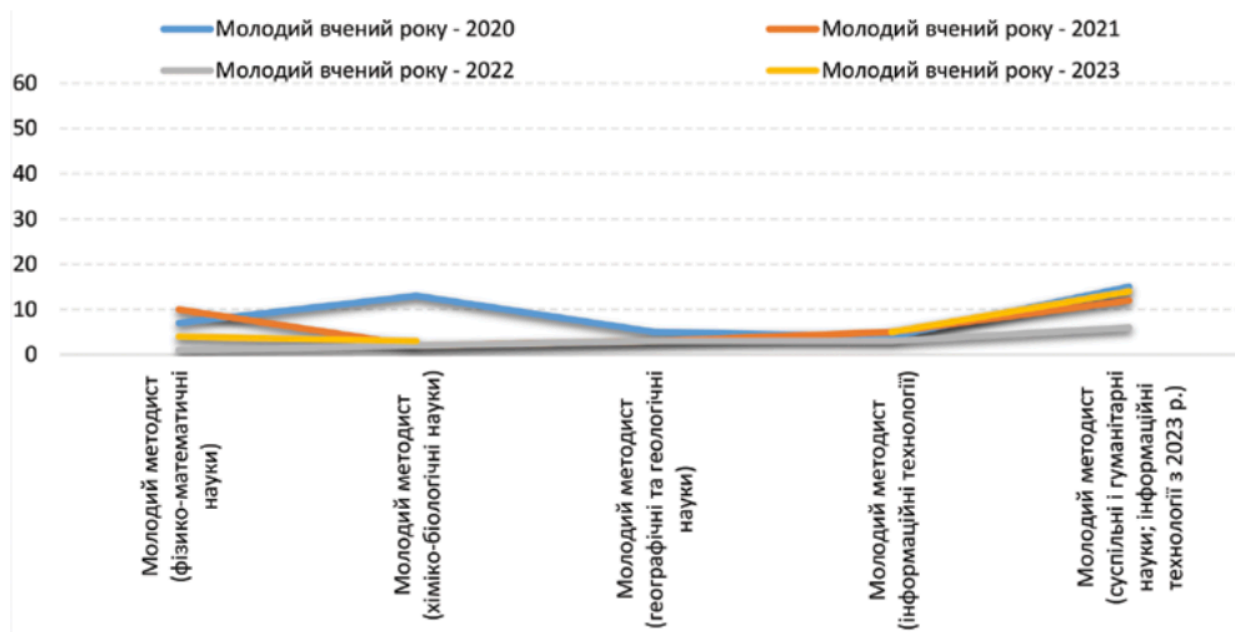

Малюнок 4. Динаміка зміни активності молодих вчених України за кількістю заявок в номінаціях 3 блоку

Така концентрація інтересу свідчить про прагнення молодих дослідників не лише до індивідуального визнання, але й до демонстрації системності та послідовності власних наукових результатів. Номінація «Аспірант року» відображає важливість підтримки молодих учених на етапі становлення їхньої наукової кар'єри, коли вони активно інтегруються у дослідницькі спільноти та

формують власні напрями досліджень. Водночас номінація «Автор найкращої серії наукових робіт» акцентує увагу на здатності молодих учених продукувати цілісні наукові концепції, що мають значення для розвитку окремих галузей та формування міждисциплінарних підходів. Високий рівень участі у цих номінаціях демонструє якісну мотивацію молодих дослідників, які прагнуть закріпити свій статус у науковому середовищі та отримати суспільне визнання. Це свідчить про ефективність конкурсних механізмів як інструментів публічного управління, що стимулюють розвиток кадрового потенціалу, формують нові стандарти наукової продуктивності та сприяють підвищенню престижності наукової діяльності серед молоді [64, с. 96]. У перспективі такі номінації можуть стати основою для формування стратегічних програм підтримки аспірантів та молодих учених, спрямованих на розвиток інноваційних досліджень, інтеграцію у міжнародні наукові мережі та посилення ролі молодіжної науки у процесах державного управління.

Четвертий блок конкурсу вирізняється найбільшою трансформацією за час його існування, що свідчить про гнучкість та здатність організаторів адаптуватися до змінних суспільних умов. Якщо на початковому етапі головний акцент робився на педагогічних номінаціях, зокрема «Молодий методист року», які мали на меті підтримати активну молодь, що розробляє нові методики викладання та відповідає за їх якісне впровадження у навчальних колективах, то нині структура блоку значно розширилася. Сьогодні він включає чотири номінації для методистів за галузями наук та десять номінацій, актуалізованих у зв'язку з воєнними викликами, серед яких «Доброволець», «Новатор на передовій», «Воєнний конструктор року» та інші. Така зміна пріоритетів демонструє переорієнтацію конкурсу на підтримку молодих учених, які поєднують наукову діяльність із волонтерством, оборонними розробками та соціально значущими ініціативами (Малюнок 5 [33]).

Малюнок 5. Динаміка зміни активності молодих вчених України за кількістю заявок в номінаціях 4 блоку

Станом на 2024 рік у десяти номінаціях, що відображають актуальні виклики часу, взяли участь 14 молодих дослідників, серед яких найбільшою популярністю користувалися напрями «ІТ-волонтер року» та «Волонтер з інклюзивної роботи року». Це свідчить про зростання ролі цифрових технологій у підтримці суспільства та важливість інклюзивних практик у кризових умовах. Доповнюючи аналіз, варто зазначити, що четвертий блок став своєрідним індикатором соціальної відповідальності молодих учених, адже він демонструє їхню готовність не лише до академічної діяльності, але й до практичного внеску у вирішення проблем, пов'язаних із війною, безпекою та соціальною інтеграцією. Таким чином, цей блок перетворився на унікальний майданчик, де поєднуються педагогічні інновації, волонтерські ініціативи та наукові розробки, що мають безпосередній вплив на стійкість суспільства та розвиток публічного управління в умовах воєнного стану.

Попри загальну динаміку зростання інтересу до конкурсу, окремі номінації та напрями не набули значної популярності серед молодих учених, що свідчить про нерівномірність мотиваційних пріоритетів у науковому середовищі. Найменше заявок було подано у таких категоріях, як «Наукова асоціація –

популяризатор науки» (2020), «Українська газета» (2020), «Науковець/наукова спільнота в Clubhouse» (2020–2021), «Науково-популярна програма телебачення» (2020–2021), «Науковий подкаст» (2020), «Кращий бізнес-кейс науковця» (2020), «Науково-технічні розробки для інклюзії» (2020–2021), «Металургія» (2020), «Архітектура» (2020), «Міжнародні економічні відносини» (2021), «Реабілітація» (2020–2021), «Історія, археологія» (2020), «Соціологія» (2020), а також новіші напрями – «Колаборація бізнесу та науки» (2023), «Колаборація науки та освіти» (2023) та «Науковий стартап» (2023) [18, с. 11-12].

На нашу думку, низька активність у зазначених номінаціях може бути зумовлена кількома чинниками. По-перше, відсутністю достатньої інституційної підтримки та фінансування для розвитку міжсекторальних і популяризаційних проєктів, які потребують не лише наукових знань, а й комунікаційних та управлінських навичок. По-друге, слабкою інтеграцією молодих учених у медійний простір, що обмежує їхню мотивацію брати участь у конкурсах, пов'язаних із журналістикою, телебаченням чи подкастами. По-третє, недостатнім рівнем розвитку прикладних напрямів, таких як інклюзивні технології чи бізнес-кейси, які потребують тісної співпраці науки з економікою та соціальною сферою. З іншого боку, низька кількість заявок у цих номінаціях може розглядатися як індикатор перспективних напрямів, які потребують додаткової уваги з боку публічного управління. Створення спеціальних програм підтримки, грантових механізмів та платформ для популяризації науки здатне підвищити інтерес молодих учених до таких сфер, як інклюзія, міждисциплінарна співпраця, комунікація науки з суспільством та розвиток стартапів [72, с. 9]. Таким чином, навіть номінації з мінімальною кількістю заявок мають стратегічне значення, адже вони окреслюють ті сегменти наукової діяльності, які потребують цілеспрямованих мотиваційних інструментів та інституційної підтримки для подальшого розвитку.

Варто підкреслити, що протягом проведення конкурсу у 2024 році було зафіксовано вкрай низьку активність учасників у низці мистецьких номінацій,

серед яких «Дизайн», «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво та реставрація», «Хореографія», «Музичне мистецтво» та «Сценічне мистецтво». Подібна тенденція простежувалася й у спеціалізованих категоріях, розроблених для докторантів за окремими напрямками (хімія, біологія та інші), винахідників у галузях фізико-технічних наук, хімії та біології, а також молодих методистів у сферах математики та хімії. До цього переліку додаються й інші номінації, що не викликали значного інтересу серед учасників, зокрема «Культурологія», «Релігієзнавство та богослов'я» та «Журналістика» [27, с. 101].

Зниження інтересу до окремих напрямів має комплексний характер і безпосередньо корелює зі змінами соціально-економічних умов у країні. Пандемія COVID-19 та подальші виклики, пов'язані з війною, змістили суспільні пріоритети, поставивши на перший план галузі, які мають безпосередній вплив на безпеку, оборону, медицину та цифрову трансформацію. У результаті гуманітарні та мистецькі напрями опинилися поза колом першочергових інтересів як держави, так і суспільства, що відобразилося у низькій кількості поданих заявок. Разом із тим, така ситуація не повинна розглядатися виключно як негативна тенденція. Вона окреслює ті сфери, які потребують додаткових мотиваційних інструментів та інституційної підтримки. Зокрема, мистецькі та гуманітарні напрями можуть відігравати важливу роль у формуванні культурної ідентичності, соціальної згуртованості та психологічної стійкості суспільства в умовах кризи. Тому завданням публічного управління є створення програм стимулювання участі молодих учених у цих галузях, розробка грантових механізмів та інтеграція гуманітарних досліджень у міждисциплінарні проекти, що поєднують науку, освіту та практичні потреби суспільства. У перспективі це дозволить не лише збалансувати інтереси між різними напрямками, але й забезпечити комплексний розвиток молодіжної науки як важливого ресурсу державної політики.

У період 2022–2023 років спостерігалася виразна тенденція до зростання інтересу молодих учених до номінацій, що поєднують наукову діяльність із цифровими комунікаціями, прикладними дослідженнями та волонтерською

активністю. Найбільш популярними стали такі напрями, як «Науковий WhatsApp канал», «Науковий TikTok канал», «Наукова співпраця», «Грантова діяльність», «Воєнний вчений», «Географія», «Цифровізація», «Енергетична та екологічна безпека. Енергоменеджмент», «Автоматизація технологічних процесів, електротехніка, електромеханіка», «Готельно-ресторанна справа», «Туризм», а також номінації, що відображають соціальну відповідальність молодих дослідників: «Еко-волонтер року», «ІТ-волонтер року», «Волонтер з інклюзивної роботи року», «Парамедик року на передовій», «Доброволець-Захисник року», «Воєнний конструктор року» та «Дослідник військової справи» [27, с. 103]. Така структура популярності номінацій демонструє, що молоді науковці активно інтегрують свої дослідження у сфери, які мають безпосередній вплив на безпеку, соціальну підтримку та технологічний розвиток держави.

Прогноз активності молодих учених на 2024–2027 роки підтверджує сталість інтересу до низки ключових напрямів, які вже сьогодні займають провідні позиції (Додаток А). Очікується, що найбільшу кількість заявок стабільно отримуватимуть такі номінації, як «Аспірант року за галузями наук», «Наукова конференція», «Хімія», «Математика та статистика», «YouTube для науки», «Науковий волонтер», «Культура та мистецтво», а також «Воєнні науки, безпека державного кордону». Це свідчить про формування нової системи мотиваційних пріоритетів, де поєднуються традиційні академічні напрями з інноваційними формами наукової комунікації та практично орієнтованими дослідженнями. Така динаміка відображає глибокі соціально-економічні трансформації, які впливають на вибір молодих учених. З одного боку, цифрові платформи та соціальні мережі стають важливими інструментами популяризації науки, підвищення її доступності та формування нових форматів комунікації з суспільством. З іншого боку, воєнні виклики та потреба у забезпеченні безпеки стимулюють розвиток прикладних досліджень, спрямованих на оборону, медичну підтримку та соціальну інтеграцію [54]. Популярність зазначених номінацій та прогноз їхнього розвитку у найближчі роки свідчать про те, що публічне управління має враховувати нові мотиваційні інструменти, які

поєднують академічну діяльність із практичними потребами суспільства, забезпечуючи стійкість та інноваційність молодіжної науки в умовах кризових викликів.

Прогноз на 2025 рік (Додаток А) демонструє, що найбільший інтерес серед молодих учених буде зосереджено навколо таких номінацій, як використання VR-технологій у наукових дослідженнях, соціологія та політологія, а також історія й археологія. Популярність цих напрямів пояснюється кількома ключовими тенденціями. По-перше, стрімкий розвиток віртуальної та доповненої реальності відкриває нові можливості для моделювання складних процесів, створення інтерактивних освітніх середовищ та проведення експериментів, які раніше були обмежені ресурсними чи безпековими чинниками. По-друге, зростання інтересу до суспільних наук і політичних досліджень є реакцією на глобальні виклики, що формують нові моделі управління, соціальної взаємодії та політичної комунікації, особливо в умовах кризових трансформацій. По-третє, підвищена увага до історії та археології відображає прагнення суспільства зберегти культурну спадщину, осмислити минуле та інтегрувати його у сучасні процеси національної ідентичності та державотворення. Прогнозовані напрями відображають актуальні наукові інтереси та формують стратегічні пріоритети публічного управління у сфері підтримки молодих учених. VR-технології стають інструментом цифрової трансформації науки, соціологія та політологія забезпечують аналітичну базу для прийняття управлінських рішень, а історико-археологічні дослідження сприяють формуванню ціннісних орієнтирів та зміцненню культурної стійкості суспільства. Таким чином, прогноз на 2025 рік окреслює не лише майбутні тенденції у науковій діяльності молодих дослідників, але й визначає напрями, які потребують цілеспрямованої підтримки з боку держави для забезпечення їхнього сталого розвитку та інтеграції у систему публічного управління.

У період 2025–2027 років, згідно з аналітичними спостереженнями, активність молодих учених у ключових номінаціях конкурсу збережеться майже без істотних змін, що свідчить про стабільність мотиваційних орієнтирів навіть

у середовищі, позначеному високим рівнем невизначеності. Особливу увагу заслуговує номінація «Науковий проєкт», яка залишається одним із найскладніших і водночас найцінніших форматів наукової діяльності [60, с. 240]. Її комплексний характер, що поєднує дослідницькі, конструкторські, соціально-економічні та організаційно-управлінські аспекти, потребує значних ресурсних вкладень, чіткої координації виконавців та дотримання визначених термінів. Попри ці виклики, молоді науковці продовжують активно розвивати цей формат, демонструючи здатність адаптуватися до кризових умов і знаходити нові управлінські та інноваційні рішення навіть у період війни.

Не менш важливим є збереження стабільної популярності номінації «Наукова конференція», яка традиційно виступає ключовим майданчиком для комунікації, обміну знаннями та досвідом [33]. Як і в довоєнний час, цей формат залишається найбільш затребуваним серед молодих учених, адже забезпечує можливість інтеграції у наукові спільноти, формування професійних контактів та апробації результатів досліджень. Саме конференції виконують функцію інституційного механізму підтримки молодіжної науки, сприяють розвитку міждисциплінарних зв'язків та формують середовище для вироблення нових ідей, які можуть бути використані у процесах публічного управління.

Згідно з інформацією, наданою ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» [54], лише протягом 2025 року в Україні заплановано проведення 356 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій для здобувачів вищої освіти та молодих учених, які реалізовуватимуться у форматах онлайн та змішаних зустрічей. Такий масштаб свідчить про високий рівень інституційної підтримки молодіжної науки та прагнення забезпечити її інтеграцію у глобальний науковий простір. Водночас детальний аналіз результатів діяльності молодих учених демонструє нерівномірність їхньої активності за різними напрямками.

Систематизація даних за 2020–2024 роки показала, що найбільш поширеним видом наукової активності залишалася публікаційна діяльність, яка охоплювала підготовку тез для всеукраїнських та міжнародних конференцій, а

також статей у фахових виданнях України та у провідних міжнародних базах, таких як Web of Science та Scopus (Малюнок 6 [33]).

Малюнок 6. Розподіл наукових здобутків лауреатів за видами діяльності, 2020–2023 рр.

Дані Малюнку 5 свідчать про прагнення молодих дослідників до академічного визнання та підвищення власної конкурентоспроможності у світовій науковій спільноті. Водночас найменш активно вони проявили себе у сферах міжнародних стажувань та грантової діяльності, що вказує на наявність бар'єрів інституційного, фінансового та організаційного характеру. Варто зазначити, що низький рівень участі у грантових програмах та стажуваннях може бути пов'язаний із недостатньою інформованістю молодих учених про можливості міжнародної співпраці, складністю процедур подання заявок, а також обмеженими ресурсами закладів вищої освіти для підтримки таких ініціатив. У перспективі це потребує посилення ролі публічного управління у створенні спеціальних програм мотивації та підтримки, спрямованих на

розвиток грантової культури, розширення доступу до міжнародних академічних мереж та формування інституційних механізмів супроводу молодих дослідників.

Різниця у рівнях наукової активності молодих дослідників значною мірою пояснюється складністю та ресурсомісткістю окремих видів діяльності. Зокрема, підготовка та видання монографій потребує тривалого часу, значних інтелектуальних і фінансових вкладень, а також доступу до видавничих ресурсів, що не завжди є можливим для молодих учених. Аналогічно, участь у грантових програмах вимагає високого рівня компетентності у сфері проєктного менеджменту, знання специфіки міжнародних конкурсів та наявності інституційної підтримки, яка часто є недостатньою. Додатковим бар'єром виступає обмежене фінансування стажувань за кордоном та висока вартість публікацій у журналах, що індексуються у міжнародних базах Web of Science та Scopus, що суттєво знижує можливості молодих учених для інтеграції у світовий науковий простір.

Важливим чинником є також структура наукової спільноти України, значна частина якої представлена науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти. Вони зобов'язані забезпечувати освітній процес і водночас відповідати ліцензійним вимогам, визначеним постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187, де передбачено наявність щонайменше чотирьох результатів наукової діяльності [50]. Найдоступнішими для виконання цієї вимоги залишаються публікація тез конференцій, статей у фахових виданнях та підготовка навчально-методичних посібників, що пояснює домінування саме цих видів активності у загальній статистиці. Зазначимо, що така ситуація вимагає від системи публічного управління створення додаткових мотиваційних інструментів для стимулювання більш складних і ресурсомістких форм наукової діяльності. Йдеться про розширення грантової підтримки, запровадження програм фінансування міжнародних стажувань, розвиток інституційних механізмів супроводу молодих учених у процесі підготовки заявок на гранти та публікацій у міжнародних виданнях. Це дозволить збалансувати структуру

наукової активності, підвищити якість досліджень та забезпечити інтеграцію української молодіжної науки у глобальний академічний простір.

Таким чином, забезпечення балансу між публікаційною активністю та іншими видами наукової діяльності має стати одним із ключових завдань державної політики у сфері підтримки молодіжної науки. Прогнозовані тенденції свідчать про те, що у найближчі роки молоді науковці зберігатимуть орієнтацію на комплексні проєктні дослідження та комунікаційні формати, які забезпечують не лише професійне зростання, але й інтеграцію їхньої діяльності у стратегічні пріоритети держави. Це підтверджує, що мотиваційні інструменти публічного управління, спрямовані на підтримку таких номінацій, залишаються дієвими та потребують подальшого розвитку для забезпечення стійкості й інноваційності молодіжної науки.

Щорічний конкурс «Молодий вчений» за відносно короткий період свого існування підтвердив, що наукова молодь України зберігає відданість своїй професійній місії, незважаючи на зовнішні виклики та обмеження. Регулярне проведення цього заходу стало не лише формою визнання досягнень молодих дослідників, але й інструментом нагадування суспільству та державним інституціям про значний науковий потенціал країни. Аналіз активності учасників конкурсу дозволяє окреслити кілька важливих тенденцій.

Найбільший інтерес молодих учених зосереджено навколо таких напрямів, як ведення наукових блогів у соціальних мережах (Instagram, Facebook), підготовка та видання монографій, а також дослідження у сферах економіки, педагогіки, екології та охорони довкілля. Високий рівень активності демонструють і ті номінанти, які лише розпочинають свій науковий шлях, зокрема в категорії «Аспірант року за галузями наук». Водночас простежується зниження інтересу до окремих напрямів, таких як публікація наукових газет, створення науково-популярних телепрограм, комерціалізація наукових ідей у бізнесі, а також дослідження в галузях металургії, історії та археології. Ця тенденція пояснюється зміною суспільних пріоритетів, що зумовлена соціально-економічними трансформаціями та кризовими обставинами всередині країни.

Прогноз на 2025–2027 роки свідчить про стабільне збереження лідерських позицій таких номінацій, як «Аспірант року за галузями наук», «Наукова конференція», «Хімія», «Математика та статистика», «YouTube для науки», «Науковий волонтер», «Культура та мистецтво», а також «Воєнні науки, безпека державного кордону». Це підтверджує сталість інтересу молодих учених до поєднання класичних академічних напрямів із новими формами наукової комунікації та практично орієнтованими дослідженнями.

Особливе місце у структурі наукової активності займає публікаційна діяльність, яка охоплює тези конференцій, статті у фахових виданнях України та публікації у міжнародних базах Web of Science і Scopus. Саме цей вид діяльності залишається найбільш затребуваним серед молодих дослідників, адже він забезпечує академічне визнання та інтеграцію у світовий науковий простір. Водночас міжнародні стажування, грантова діяльність та підготовка монографій потребують додаткової уваги з боку держави, оскільки їхня реалізація вимагає значних ресурсів, інституційної підтримки та створення спеціальних мотиваційних механізмів. Забезпечення балансу між доступними та більш складними видами наукової активності має стати одним із ключових завдань публічного управління у сфері розвитку молодіжної науки.

Мотиваційні інструменти публічного управління у сфері наукової діяльності молодих учених в умовах воєнного стану повинні поєднувати матеріальні, інституційні та моральні стимули, спрямовані на збереження кадрового потенціалу, розвиток інноваційних досліджень та інтеграцію науки у процеси державного відновлення. Їхня ефективність визначатиметься здатністю держави забезпечити баланс між традиційними формами підтримки та новими, кризово-адаптивними механізмами, що відповідають сучасним викликам і стратегічним пріоритетам України.

3.2. Регіональні особливості публічного управління науковою діяльністю молодих учених

Особливості публічного управління науковою діяльністю молодих учених у Чернівецькій області полягають у поєднанні інституційної підтримки, регіональної координації та державного фінансування, що створює умови для розвитку молодіжної науки та її інтеграції у суспільні процеси. У Чернівецькій області управління науковою діяльністю молодих учених має виразний регіональний характер, що проявляється у функціонуванні рад молодих учених при університетах та у співпраці з органами державної влади. Зокрема, Рада молодих учених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича виступає важливим майданчиком для консолідації молодих дослідників, формування їхньої спільноти та реалізації інноваційних проєктів [71]. Вона забезпечує не лише академічну комунікацію, але й сприяє залученню молодих учених до процесів публічного управління через участь у розробці рекомендацій, організації наукових заходів та співпраці з місцевими органами влади.

Важливою особливістю є фінансова підтримка з боку держави, яка реалізується через конкурси Міністерства освіти і науки України. Молоді науковці Чернівців отримують значні гранти на реалізацію власних проєктів, що дозволяє їм працювати над створенням нових технологій, матеріалів та соціокультурних програм. Наприклад, у 2025 році три проєкти молодих учених Чернівецького національного університету отримали фінансування з державного бюджету на суму понад три мільйони гривень кожен, що забезпечує сталість їхньої роботи протягом кількох років [31]. Участь у конкурсі взяли чотири проєкти, з яких три пройшли відбір і отримали державне фінансування, починаючи з січня. Серед переможців – дослідження Олега Круліковського, спрямоване на розробку нових радіоелектронних комплексів, що має перспективу практичного застосування у сфері високих технологій; проєкт Ірини Горохолінської, який інтегрує мистецтво та релігійні практики у процеси реабілітації та інклюзивної освіти, формуючи нові соціокультурні моделі

підтримки; а також проєкт Миколи Солодкого, орієнтований на створення інноваційних матеріалів для виявлення радіації, які можуть бути використані у портативних системах моніторингу та безпеки. Це рішення демонструє стратегічну спрямованість державної політики на підтримку молодих учених, розвиток міждисциплінарних досліджень та формування кадрового резерву для науково-технологічного поступу країни й засвідчує, що публічне управління у регіоні орієнтоване на підтримку інноваційних ідей та розвиток кадрового потенціалу.

Не менш значущим є аспект регіональної координації. У Чернівецькій обласній державній адміністрації проводяться зустрічі рад молодих учених, що сприяє обговоренню проблемних питань, виробленню спільних рішень та інтеграції регіональних ініціатив у загальнонаціональну політику. Це створює умови для формування єдиного простору молодіжної науки, де поєднуються інтереси університетів, органів влади та громадських організацій. Рада молодих вчених при Чернівецькій обласній військовій адміністрації у різні роки демонструвала еволюцію від становлення дорадчого органу до активного учасника формування регіональної наукової політики та інтеграції молодих дослідників у публічне управління.

Із запровадженням правового режиму воєнного стану, у 2022 р. Рада молодих вчених при Чернівецькій обласній військовій адміністрації діяла як координаційний і комунікаційний майданчик, що поєднував регіональні ініціативи молодих дослідників, сприяв їхній інтеграції у наукове та суспільне життя області і реалізовував практичні заходи з підтримки вразливих груп та підвищення професійної спроможності молоді. Упродовж року Рада виконувала комплексну функцію: вона організовувала регіональні зустрічі та форуми, координувала діяльність факультетських і інституційних рад молодих учених, ініціювала просвітницькі та благодійні заходи і сприяла зв'язкам між академічною спільнотою та органами влади.

Зокрема, 9 лютого 2022 року відбулася регіональна зустріч рад молодих вчених Чернівецької області, проведена за підтримки Ради молодих учених при

Міністерстві освіти і науки України, Департаменту освіти і науки ЧОДА та Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича; у заході взяли участь представники обласної адміністрації та керівництво наукових рад, зокрема виступали начальник управління науки та інновацій Департаменту освіти і науки та голова Ради молодих учених МОН, що свідчить про офіційну координацію та зв'язок із центральними інституціями наукової політики [7]. За підсумками діяльності, які були підбиті 26 грудня 2022 р., правління Ради молодих вчених звітувало про такі практичні заходи, як благодійні наукові пікніки, майстер-класи для внутрішньо переміщених осіб, тренінги з підготовки до наукових конкурсів, інтелектуальні благодійні ігри та проведення міжнародної науково-практичної конференції, а також активна співпраця з місцевими органами самоврядування.

У практичному вимірі, в перший рік масштабної агресії 2022 р. Рада концентрувалася на трьох взаємопов'язаних напрямках: підтримка наукової активності молоді через інформаційно-освітні заходи та тренінги; соціальна відповідальність і допомога вразливим категоріям (зокрема внутрішньо переміщеним особам) через освітні майстер-класи і благодійні ініціативи; налагодження інституційних каналів для участі молодих учених у конкурсах і грантових програмах. Ця діяльність поєднувала оперативну реакцію на виклики 2022 року з довгостроковими завданнями формування кадрового резерву та підвищення конкурентоспроможності регіональної науки. Це дозволяє зробити висновок, що вона виступала не лише як дорадчий орган, але й як практичний інструмент публічного управління науковою діяльністю молодих дослідників у регіоні: через організацію мережових подій, просвітницьких програм і співпрацю з державними структурами Рада сприяла посиленню зв'язків між наукою, освітою та місцевою владою, що є важливим елементом регіональної наукової політики та розвитку інноваційного потенціалу Чернівецької області.

Рада молодих вчених при Чернівецькій обласній військовій адміністрації у 2023 році діяла як регіональний координаційний центр підтримки наукової молоді, поєднуючи просвітницьку, організаційну та мережеву діяльність з метою

підвищення наукової спроможності та інтеграції молодих дослідників у національні та міжнародні наукові простори. Упродовж 2023 року Рада зосереджувала зусилля на кількох взаємопов'язаних напрямках:

- організація наукових заходів (конференцій, круглих столів, симпозіумів), що створювали майданчики для презентації досліджень молодих учених і для міждисциплінарного обміну;
- підвищення кваліфікації через серії тренінгів і курсів, зокрема з методології досліджень, роботи з наукометричними базами та розвитку англійської компетентності;
- підтримка участі у грантових конкурсах і сприяння підготовці проєктних заявок;
- просвітницькі та профорієнтаційні ініціативи для студентської молоді та школярів, спрямовані на формування наукового інтересу та кадрового резерву для регіональної науки [60].

Значну увагу Рада приділяла створенню умов для міжінституційної взаємодії. координуючи рад молодих учених вишів Чернівецької області, налагоджувала зв'язки між університетами, науковими установами та органами місцевої влади, що сприяло формуванню єдиного регіонального наукового простору та підвищенню видимості молодіжних ініціатив у публічній політиці.

У сфері професійного розвитку Рада ініціювала цикли практичних занять і майстер-класів з підготовки публікацій, оформлення наукових портфоліо та участі в міжнародних конференціях, що підвищувало конкурентоспроможність молодих дослідників на національному та міжнародному рівнях. В умовах загальнонаціональних викликів 2023 року Рада також виконувала соціальну функцію, зокрема організовувала просвітницькі та благодійні заходи, спрямовані на підтримку вразливих категорій, і долучалася до ініціатив із забезпечення безперервності наукової та освітньої діяльності. Інституційно Рада працювала над формалізацією процедур взаємодії з департаментом освіти і науки, університетами та іншими стейкхолдерами, розробляла рекомендації для місцевих органів влади щодо стимулювання молодіжної науки та механізмів

фінансової підтримки молодих дослідників. У комунікаційному вимірі Рада посилювала зв'язки з аналогічними структурами на національному рівні, брала участь у мережевих ініціативах і обмінювалася практиками щодо організації наукової діяльності молоді, що сприяло підвищенню якості управлінських рішень у регіоні та інтеграції Чернівецької наукової молоді у ширші наукові мережі [60].

Упродовж 2024 року Рада діяла як інституційний майданчик для консолідації молодих дослідників регіону, що відображалось у проведенні наукових заходів, ініціації наукових конференцій та серій методичних тренінгів для підвищення дослідницької компетентності молоді. Ці ініціативи більшою мірою документувалися у звітах про діяльність наукових спільнот Чернівецького національного університету, де фіксуються як організаційні, так і просвітницькі заходи, спрямовані на активізацію молодіжного наукового дискурсу [8]. У цьому контексті важливим інструментом підвищення якості наукових продуктів стало проведення міжнародних і всеукраїнських конференцій, участь у яких дала молодим ученим можливість презентувати результати, налагодити міжнародні контакти та акумулювати ресурси для подальших проєктів.

Одним із ключових кроків 2024 року стало оновлення складу Ради та формалізація її статусу як дорадчого органу при Чернівецькій ОВА, що посилювало її представницькі функції у відносинах з Департаментом освіти і науки та іншими стейкхолдерами. Було обрано нове керівництво, що символізувало оновлення та посилення ролі Ради у публічному управлінні науковою діяльністю. Головою став кандидат історичних наук Назарій Христан, заступником – Ірина Попова, кандидат медичних наук, а секретарем – Тетяна Демчук [69]. Це свідчило про міждисциплінарний характер Ради, яка об'єднала представників різних галузей науки. Основними напрямками роботи стали підтримка молодих учених у реалізації грантових проєктів, розширення співпраці з університетами та залучення молодих дослідників до розробки рекомендацій для органів влади. Результати установчих зборів і виборів керівництва Ради були оприлюднені в регіональних інформаційних повідомленнях і соціальних мережах, що свідчить

про прагнення до прозорості та відкритості процедур формування керівних органів молодіжної науки [10]. Це оновлення сприяло інституційному зміцненню Ради, розширенню її повноважень у питаннях координації грантових заявок, підготовки рекомендацій для органів публічного управління та представлення інтересів молодих учених у регіональних програмах розвитку науки.

Паралельно Рада посилювала практичну підтримку молодих дослідників через організацію тренінгів з написання проєктних заявок, публікаційної етики та роботи з наукометричними базами, а також через сприяння у створенні міжінституційних дослідницьких груп, що дозволяло акумулювати експертний потенціал для участі у національних конкурсах і міжнародних програмах; ці заходи документувалися у внутрішніх презентаціях і звітах факультетських рад, які відображають конкретні результати — кількість проведених заходів, залучених учасників і ініційованих проєктів. На офіційному рівні діяльність Ради отримувала нормативне підкріплення та висвітлення на регіональному порталі, що підтверджує її статус як елементу публічного управління науковою сферою в області. Отже, 2024 рік для Ради молодих вчених при Чернівецькій ОВА став періодом інституційного оновлення, активізації науково-організаційної роботи та посилення зв'язків між молодими дослідниками, університетами й органами влади, що заклало підґрунтя для подальшої інтеграції регіональної молодіжної науки у національні та міжнародні наукові мережі.

Рада молодих вчених при Чернівецькій обласній військовій адміністрації у 2025 році пройшла етап інституційного оновлення та формалізації повноважень, що супроводжувалося змінами у складі, активізацією координаційних функцій із департаментом освіти і науки та посиленням підтримки молодих дослідників через консультаційну, організаційну та проєктну роботу. Упродовж 2025 року діяльність Ради відзначалася кількома взаємопов'язаними напрямками. По-перше, офіційне оновлення складу Ради (розпорядження від 09 квітня 2025 р. № 527-р), що надало юридичну підставу для розширення її представницьких функцій і формалізації взаємодії з ОВА та іншими регіональними інституціями; це рішення стало ключовим інструментом для легітимації нових повноважень і

розширення кола стейкхолдерів, з якими Рада може вести діалог [70]. По-друге, паралельно Рада продовжувала виконувати традиційні для подібних дорадчих органів функції, зокрема координацію міжфакультетських і міжвузівських ініціатив, організацію наукових заходів, сприяння підготовці грантових заявок та просвітницьку діяльність, що відповідає загальним практикам рад молодих вчених у регіональних університетах і при центральних органах (прикладом є модель роботи рад при університетах та при МОН) [71].

У практичному вимірі це означало регулярні робочі наради з представниками департаменту освіти і науки, серії тренінгів з методології досліджень і проєктного менеджменту, а також консультаційну підтримку молодих авторів під час підготовки конкурсних документів; такі заходи спрямовані на підвищення конкурентоспроможності заявок і на формування міжінституційних дослідницьких груп. Значну увагу Рада приділяла інституційному зв'язку з університетами регіону, зокрема Чернівецьким національним університетом, що дозволяло акумулювати академічний потенціал для участі у всеукраїнських і міжнародних програмах, а також координувати заходи з підтримки вразливих категорій молодих учених у контексті воєнного стану. У 2025 році Рада також працювала над виробленням рекомендацій для ОВА щодо механізмів фінансової та організаційної підтримки молодіжної науки, ініціювала створення реєстру активних молодих дослідників регіону та сприяла налагодженню комунікації з національними мережами рад молодих вчених для обміну практиками і доступу до ресурсів. У підсумку 2025 рік став для Ради періодом переходу від переважно консультативної ролі до більш активної, координуючої позиції в системі публічного управління регіональною науковою діяльністю молоді, що поєднувало легітимацію через офіційні розпорядження, практичну підтримку дослідницьких ініціатив і посилення зв'язків із ключовими освітніми та управлінськими інституціями області [71].

На нашу думку, особливість публічного управління науковою діяльністю молодих дослідників у Чернівецькій області полягає в синергії інституційної підтримки академічних рад, цілеспрямованого державного фінансування

інноваційних ініціатив та координаційних механізмів на рівні регіональної влади; така комбінація створює сприятливі умови не лише для зростання наукової активності молоді, а й для її системної інтеграції в процеси публічного адміністрування, що підсилює інноваційний потенціал регіону та його внесок у загальнодержавний розвиток. У часовому вимірі це виявляється через етапи адаптації системи підтримки до кризових викликів у 2022 році, подальше інституційне оновлення та зміцнення механізмів взаємодії у 2024 році, а також у 2025 році — у формуванні зовнішньоорієнтованих зв'язків молодих учених і виробленні стратегічних рекомендацій для органів публічного управління.

Місце та роль Ради молодих вчених при Чернівецькій обласній військовій адміністрації у системі публічного управління науковою діяльністю молодих дослідників визначається як дорадчо-координаційна, проте її функціонування супроводжується низкою проблемних аспектів, що знижують ефективність реалізації її управлінського потенціалу. Передусім варто відзначити обмеженість інституційного статусу, адже Рада не має чітко визначених управлінських повноважень і залишається здебільшого консультативним органом, що ускладнює вплив на прийняття стратегічних рішень у сфері науки. Це призводить до того, що її рекомендації часто мають декларативний характер і не завжди інтегруються у практику публічного управління.

Другим проблемним аспектом є фрагментація комунікаційних каналів між Радою, університетами, науковими установами та органами влади. Відсутність єдиної платформи для координації дій створює ризик дублювання функцій та розпорошення ресурсів, що знижує результативність підтримки молодих учених.

Третім викликом виступає нестача фінансових і матеріальних ресурсів, адже Рада не має власного бюджету і залежить від державних чи грантових програм, що обмежує її можливості у реалізації довгострокових проєктів та системної підтримки молодіжної науки.

Четверта проблема стосується кадрової та організаційної спроможності: молоді вчені, які входять до складу Ради, часто поєднують наукову діяльність із викладацькою чи адміністративною роботою, що зменшує їхню здатність до

активної участі у процесах публічного управління. Відсутність системи наставництва та менторської підтримки з боку досвідчених науковців також обмежує можливості для професійного зростання членів Ради.

П'ятим аспектом є недостатня інтеграція у національні та міжнародні мережі рад молодих учених, що знижує видимість регіональних ініціатив і обмежує доступ до ресурсів та практик, які могли б посилити інституційну спроможність Ради.

Шостим викликом є слабка система моніторингу та оцінки результатів діяльності, адже відсутні чіткі критерії ефективності, показники впливу на розвиток науки та механізми звітності перед громадськістю.

Таким чином, проблемні аспекти місця та ролі Ради молодих вчених при Чернівецькій ОВА у системі публічного управління науковою діяльністю молодих учених полягають у обмеженості інституційного статусу, фрагментації комунікацій, нестачі ресурсів, кадрових обмеженнях, слабкій інтеграції у ширші наукові мережі та відсутності системного моніторингу. Подолання цих викликів потребує комплексного підходу, що поєднує інституційне зміцнення, фінансову підтримку, розвиток партнерств та впровадження сучасних управлінських інструментів у сфері молодіжної науки.

3.3. Оцінка ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану

Стратегія оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану має ґрунтуватися на принципах адаптивності, прозорості та результативності, адже саме ці характеристики дозволяють забезпечити стійкість наукової системи в кризових умовах. Її ключовим завданням є створення механізмів, які дозволяють не лише фіксувати кількісні показники діяльності, але й оцінювати якісні зміни у науковому середовищі, зокрема рівень інтеграції молодих дослідників у процеси публічного управління, їхню здатність продукувати інноваційні рішення та ефективність використання ресурсів [76].

Структура стратегії оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених у правовому режимі воєнного стану на регіональному рівні має бути багаторівневою, інтегрованою та адаптивною, щоб враховувати як специфіку кризового контексту, так і потреби розвитку молодіжної науки. Вона повинна включати такі ключові складові:

Концептуально-цільовий блок – визначення стратегічних цілей оцінки, які мають відображати не лише розвиток науки та наукової діяльності молодих учених регіону, а й її внесок у забезпечення стійкості регіону, підтримку обороноздатності, соціальної інтеграції та відновлення критичної інфраструктури. Концептуально-цільовий блок стратегії оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених у правовому режимі воєнного стану на регіональному рівні має також враховувати необхідність формування системи пріоритетів, яка дозволяє поєднувати короткострокові завдання з довгостроковими стратегічними орієнтирами. У кризових умовах воєнного стану важливо не лише оцінювати кількісні показники наукової активності, але й визначати якісні результати, що сприяють підвищенню інституційної стійкості та соціальної згуртованості [93]. До таких результатів належать розробка інноваційних технологій для потреб оборони та безпеки, створення освітніх і наукових програм для інтеграції внутрішньо переміщених осіб, а також формування нових моделей співпраці між університетами, органами влади та громадськими інституціями [91, р. 342]. Важливим завданням є забезпечення відповідності стратегічних цілей регіональної наукової політики загальнонаціональним пріоритетам, що дозволяє інтегрувати діяльність молодих учених у систему публічного управління та підвищувати ефективність використання ресурсів. Концептуально-цільовий блок має бути спрямований на створення умов для розвитку кадрового потенціалу, стимулювання інноваційної активності та формування механізмів оцінки, які враховують специфіку воєнного часу, зокрема швидкість адаптації наукових проєктів до нових викликів та їхній практичний вплив на регіональну безпеку й відновлення.

Нормативно-правовий блок – аналіз чинних законодавчих та регіональних актів, що регулюють діяльність молодих учених, із визначенням прогалин та потреби у додаткових регуляторних механізмах, які враховують умови воєнного стану [92]. Нормативно-правовий блок стратегії оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених у правовому режимі воєнного стану на регіональному рівні має включати не лише аналіз чинних законодавчих та регіональних актів, але й оцінку їхньої відповідності сучасним викликам, що виникають у період воєнного стану. Важливим завданням є виявлення правових колізій, які обмежують можливості молодих учених у реалізації дослідницьких проєктів, а також визначення потреби у створенні спеціальних правових режимів для підтримки наукової діяльності в умовах кризових обставин. До таких механізмів належать спрощені процедури доступу до фінансування, гнучкі правила участі у грантових конкурсах, адаптація вимог до звітності та створення правових гарантій для захисту інтелектуальної власності, що виникає у процесі досліджень, пов'язаних із безпекою та обороною. Нормативно-правовий блок має також враховувати потребу у розробці регіональних положень, які забезпечують інтеграцію молодих учених у процеси публічного управління, зокрема через їхню участь у дорадчих органах, експертних групах та робочих комісіях. Особливе значення має формування правових норм, що гарантують безперервність наукової діяльності навіть у випадках обмеженого доступу до ресурсів чи переміщення науковців унаслідок воєнних дій [67, с. 46]. Таким чином, нормативно-правовий блок виступає основою для створення адаптивної системи регулювання, яка здатна забезпечити баланс між вимогами правового режиму воєнного стану та потребами розвитку молодіжної науки.

Інституційно-організаційний блок – опис ролі та функцій органів влади, університетів, рад молодих учених та громадських організацій у процесі оцінки, а також механізмів координації між ними для уникнення дублювання та забезпечення узгодженості дій [74]. Інституційно-організаційний блок стратегії оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених у правовому режимі воєнного стану на регіональному рівні має також

враховувати питання розподілу відповідальності між різними суб'єктами управління та створення ефективних каналів комунікації, які забезпечують своєчасний обмін інформацією та узгодженість рішень. Органи влади повинні виконувати функцію стратегічного координатора, формуючи рамкові умови для розвитку молодіжної науки та забезпечуючи її інтеграцію у регіональні програми. Університети виступають базовими осередками реалізації наукових проєктів, створюють інституційну інфраструктуру для досліджень та забезпечують кадровий потенціал. Ради молодих учених виконують роль представницьких органів, які акумулюють інтереси молодих дослідників, формують пропозиції для органів влади та сприяють залученню молоді до процесів публічного управління. Громадські організації доповнюють цю систему, забезпечуючи соціальну підтримку, просування інноваційних ідей та створення партнерських мереж. Важливим елементом є формування механізмів координації, які дозволяють уникати дублювання функцій, забезпечувати узгодженість дій та створювати синергію між різними інституціями [82]. Це може реалізовуватися через спільні дорадчі ради, міжвідомчі робочі групи, електронні платформи для обміну даними та регулярні звітні заходи. Такий підхід дозволяє не лише підвищити ефективність управління, але й забезпечити сталість розвитку молодіжної науки в умовах кризових викликів, коли особливо важливою є швидка мобілізація ресурсів та узгодженість управлінських рішень.

Ресурсно-фінансовий блок – оцінка обсягів і стабільності фінансування, доступності матеріально-технічної бази, цифрових інструментів та грантових програм для наукової діяльності молодих учених регіону, а також визначення ефективності використання ресурсів у кризових умовах [75]. Ресурсно-фінансовий блок стратегії оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених у правовому режимі воєнного стану на регіональному рівні має також враховувати питання диверсифікації джерел фінансування, адже в умовах воєнного стану державні ресурси часто спрямовуються на першочергові потреби безпеки та оборони, що обмежує можливості для стабільної підтримки наукових проєктів. Тому важливим

завданням є залучення альтернативних джерел – міжнародних грантів, програм технічної допомоги, партнерських ініціатив із бізнесом та громадським сектором. Оцінка ефективності використання ресурсів повинна включати аналіз їхнього впливу на досягнення конкретних результатів, а не лише на обсяг витрат, що дозволяє визначати реальну продуктивність інвестицій у молодіжну науку. Особливу увагу слід приділяти доступності цифрових інструментів, адже саме вони забезпечують можливість дистанційної роботи, участі у міжнародних дослідницьких мережах та збереження безперервності наукової діяльності навіть за умов обмеженої фізичної інфраструктури. Важливим елементом є також створення механізмів прозорого розподілу ресурсів, що гарантує рівний доступ молодих учених до фінансування та матеріальної бази, а також запобігає ризикам корупційних практик [77]. Ресурсно-фінансовий блок має бути спрямований на формування системи гнучкого управління, яка дозволяє швидко адаптувати фінансові та матеріальні потоки до змінних умов воєнного стану, забезпечуючи водночас стратегічну сталість розвитку молодіжної науки та її внесок у відновлення регіональної економіки й інноваційної сфери.

Кадрово-компетентнісний блок – моніторинг рівня професійної підготовки молодих учених, їхньої участі у міжнародних програмах, публікаційної активності та залучення до управлінських процесів, із врахуванням потреби у розвитку менторських програм та системи наставництва [78]. Кадрово-компетентнісний блок стратегії оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених у правовому режимі воєнного стану на регіональному рівні має також включати оцінку здатності молодих учених адаптуватися до змінних умов воєнного стану, що вимагає від них не лише високого рівня професійної підготовки, але й уміння працювати у кризових ситуаціях, швидко реагувати на нові виклики та інтегрувати результати досліджень у практику публічного управління. Важливим завданням є створення системи індикаторів, які дозволяють відстежувати не лише кількісні показники, такі як кількість публікацій чи участь у конференціях, але й якісні характеристики – рівень міждисциплінарної співпраці, здатність до

інноваційного мислення та внесок у розробку управлінських рішень. Особливе значення має розвиток менторських програм, які забезпечують передачу досвіду від старших науковців до молодих дослідників, формують культуру наставництва та сприяють збереженню кадрового потенціалу в умовах ризику відтоку талантів за кордон. Система наставництва повинна бути інституційно закріплена, інтегрована у діяльність університетів та рад молодих учених, а також підтримана органами влади через відповідні програми [79]. Кадрово-компетентнісний блок має враховувати й потребу у розвитку управлінських навичок молодих учених, адже їхня участь у дорадчих органах, експертних комісіях та робочих групах формує нове покоління лідерів науки, здатних поєднувати дослідницьку діяльність із публічним управлінням. У результаті цей блок стає не лише інструментом моніторингу, але й механізмом формування кадрової стратегії, яка забезпечує стійкість та інноваційність регіональної науки навіть у кризових умовах.

Соціально-комунікаційний блок – оцінка ефективності взаємодії між молодими дослідниками, університетами, органами влади та громадськими інституціями, а також аналіз кризових комунікацій, що забезпечують швидкий обмін інформацією та підтримку вразливих груп [80]. Соціально-комунікаційний блок стратегії оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених у правовому режимі воєнного стану має також враховувати рівень довіри між учасниками наукової та управлінської взаємодії, адже саме довіра є ключовим чинником ефективності комунікацій у кризових умовах. Важливим завданням є створення механізмів горизонтальної співпраці, які дозволяють молодим ученим брати участь у прийнятті рішень, а університетам і органам влади – оперативно реагувати на їхні потреби. Особливе значення має розвиток цифрових платформ для комунікації, що забезпечують безперервність інформаційного обміну навіть у випадках обмеженого доступу до фізичної інфраструктури. Соціально-комунікаційний блок повинен включати оцінку здатності інституцій до кризових комунікацій, які не лише поширюють інформацію, але й формують відчуття підтримки та солідарності серед молодих

дослідників, особливо тих, хто опинився у складних соціальних чи економічних умовах. Важливим критерієм є також ефективність залучення громадських організацій, які можуть виступати посередниками між науковою спільнотою та суспільством, поширюючи результати досліджень і сприяючи їх практичному застосуванню [83]. Таким чином, соціально-комунікаційний блок стає не лише інструментом оцінки взаємодії, але й механізмом формування культури партнерства, що забезпечує стійкість та адаптивність системи публічного управління науковою діяльністю молодих учених у період воєнного стану.

Інноваційно-результативний блок – визначення кількісних та якісних показників реалізованих проєктів молодих учених регіону, їхнього впливу на розвиток регіону, внеску у національні пріоритети та здатності продукувати інноваційні рішення для оборонної та соціальної сфер [85]. Інноваційно-результативний блок стратегії оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених у правовому режимі воєнного стану має також враховувати динаміку трансформації наукових результатів у практичні продукти та управлінські рішення, що здатні забезпечити стійкість регіональної системи в умовах воєнного стану. Важливим завданням є не лише кількісне вимірювання реалізованих проєктів, але й оцінка їхньої здатності до масштабування, комерціалізації та інтеграції у державні та муніципальні програми. Особливе значення має визначення рівня міждисциплінарності досліджень, адже саме вона дозволяє створювати комплексні інноваційні рішення, які поєднують технологічні, соціальні та управлінські аспекти. Інноваційно-результативний блок повинен включати аналіз ефективності використання наукових результатів у сфері оборонних технологій, кібербезпеки, медичної підтримки та соціальної реабілітації, що є критично важливим у кризових умовах [80]. Водночас слід оцінювати внесок молодих учених у формування нових моделей управління, які забезпечують прозорість, адаптивність та інклюзивність публічної політики. Важливим критерієм є також здатність проєктів створювати додану вартість для регіональної економіки, сприяти розвитку підприємництва та залученню інвестицій. Таким чином,

інноваційно-результативний блок стає не лише інструментом оцінки досягнень, але й механізмом стратегічного прогнозування, який дозволяє визначати потенціал молодіжної науки у забезпеченні довгострокового розвитку та відновлення регіону.

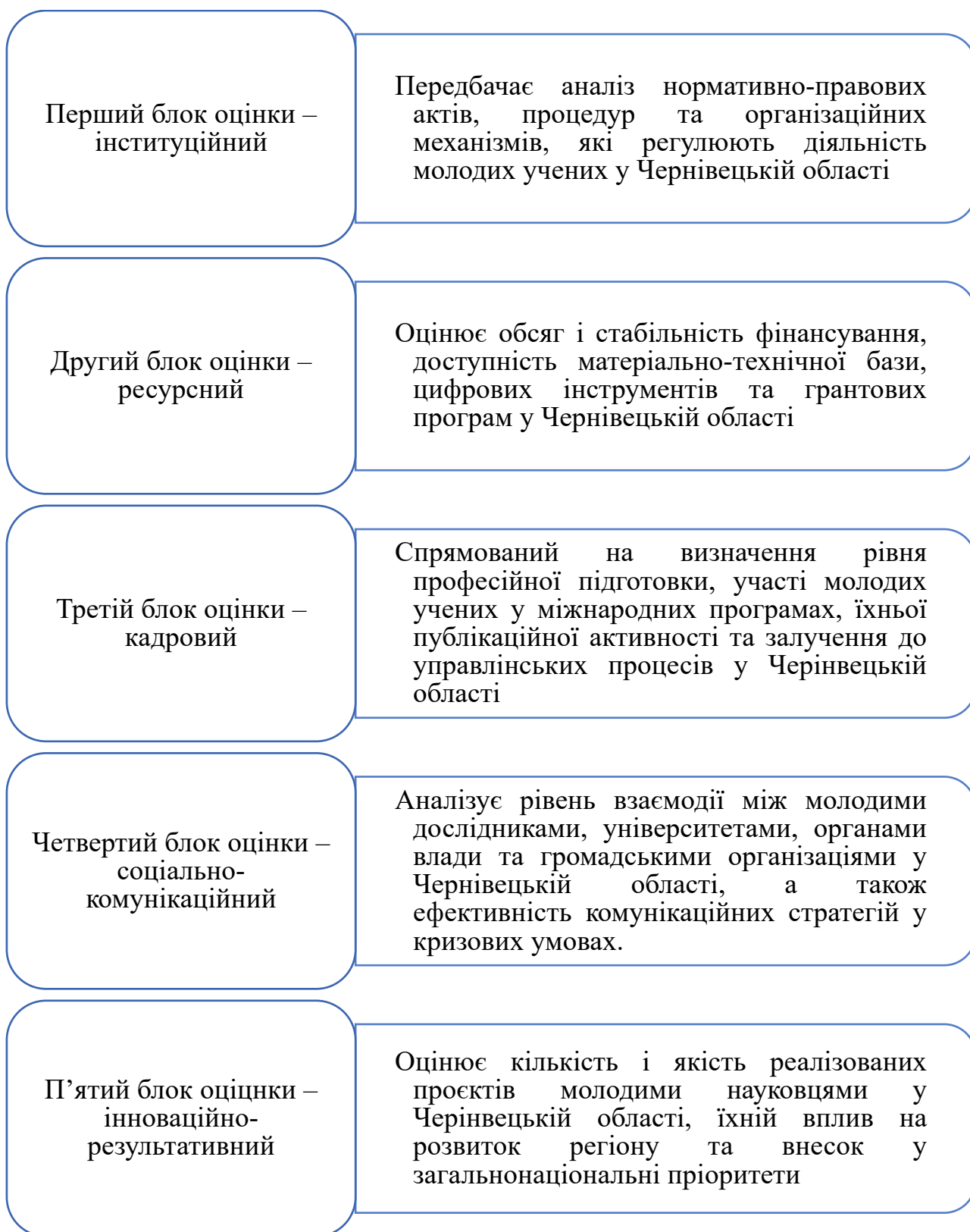
Моніторингово-аналітичний блок – створення системи показників (KPI), регулярних звітів про наукову діяльність молодих учених регіону та механізмів незалежної експертизи, що дозволяють оцінювати ефективність управлінських рішень і формувати рекомендації для їхнього вдосконалення [80]. Моніторингово-аналітичний блок стратегії оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених у правовому режимі воєнного стану має також передбачати розробку інтегрованої цифрової системи збору та обробки даних, яка дозволяє здійснювати постійний контроль за динамікою наукової активності молодих учених та оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі. Важливим завданням є створення багаторівневої системи індикаторів, що охоплюють не лише кількісні параметри, такі як кількість публікацій, участь у конференціях чи грантових програмах, але й якісні характеристики – рівень інноваційності досліджень, їхній вплив на соціально-економічний розвиток регіону та здатність до інтеграції у міжнародні наукові мережі. Особливе значення має залучення незалежних експертів до процесу оцінки, що забезпечує об'єктивність висновків та формування рекомендацій, які враховують як регіональні, так і національні пріоритети. Моніторингово-аналітичний блок повинен включати механізми регулярного звітування перед органами влади та громадськістю, що сприяє підвищенню прозорості та довіри до системи публічного управління. В умовах воєнного стану цей блок має бути адаптивним, здатним швидко змінювати критерії оцінки відповідно до нових викликів, зокрема враховувати внесок молодих учених у розробку технологій для безпеки, оборони та відновлення критичної інфраструктури [89]. Таким чином, моніторингово-аналітичний блок є інструментом контролю та механізмом стратегічного прогнозування, що дозволяє формувати управлінські

рішення, спрямовані на стійкий розвиток молодіжної науки та її інтеграцію у систему публічного управління.

Отже, структура стратегії оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених має бути цілісною системою, де кожен блок виконує свою функцію, але водночас інтегрується у загальний процес оцінки. Це дозволяє забезпечити комплексний підхід до аналізу ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених у регіоні, враховуючи специфіку воєнного стану та потребу у швидкій адаптації до кризових викликів. Щорічна програма оцінки ефективності діяльністю молодих учених в умовах правового режимі воєнного стану повинна включати кілька взаємопов'язаних блоків, визначених на основі стратегії (Малюнок 7).

На нашу думку, особливу увагу слід приділити критеріям оцінки, які мають бути гнучкими та враховувати специфіку воєнного стану. Це, зокрема, здатність молодих учених адаптувати дослідження до потреб оборонної та безпекової сфери, участь у розробці технологій для відновлення критичної інфраструктури, створення соціально орієнтованих проєктів для підтримки внутрішньо переміщених осіб та постраждалих громад. Важливим критерієм є також ефективність кризових комунікацій, що забезпечують швидкий обмін інформацією між науковцями та органами влади.

Таким чином, стратегія та програма оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах воєнного стану мають поєднувати інституційний аналіз, ресурсну оцінку, кадровий моніторинг, соціально-комунікаційні індикатори та інноваційно-результативні показники. Це дозволить не лише визначати рівень ефективності управлінських рішень, але й формувати рекомендації для їхнього вдосконалення, забезпечуючи стійкість та розвиток молодіжної науки навіть у кризових умовах.

Малюнок 7. Щорічна програма оцінки ефективності діяльності молодих учених в умовах правового режимі воєнного стану (розроблено автором)

Стратегія публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану постає як багаторівнева система, що поєднує інституційні, нормативні, ресурсні та комунікаційні механізми, спрямовані на забезпечення стійкості та розвитку молодіжної науки навіть у кризових умовах. Її сутність полягає у створенні адаптивної моделі управління, яка здатна швидко реагувати на виклики воєнного часу, інтегрувати наукові результати у процеси публічного управління та забезпечувати внесок молодих дослідників у соціальну, економічну й оборонну сфери. У цьому контексті особливе значення має формування цільових пріоритетів, що поєднують розвиток кадрового потенціалу, стимулювання інноваційної активності та підтримку соціальної інтеграції.

У Чернівецькій області стратегія реалізується через діяльність Ради молодих учених при обласній військовій адміністрації, яка виконує функції координаційного та комунікаційного майданчика, забезпечує взаємодію між університетами, органами влади та громадськими інституціями, а також сприяє залученню молодих дослідників до процесів прийняття управлінських рішень. Її діяльність демонструє, що навіть у складних умовах воєнного стану можливо забезпечити розвиток молодіжної науки шляхом поєднання інституційної підтримки, ресурсної мобілізації та створення механізмів кризових комунікацій.

Важливим елементом стратегії є нормативно-правове забезпечення, яке має враховувати специфіку воєнного часу, створювати гнучкі механізми доступу до фінансування, гарантувати захист інтелектуальної власності та забезпечувати безперервність наукової діяльності. Ресурсно-фінансовий компонент стратегії передбачає диверсифікацію джерел фінансування, залучення міжнародних грантів та використання цифрових інструментів, що дозволяють підтримувати наукову активність навіть за умов обмеженої інфраструктури. Кадрово-компетентнісний блок спрямований на розвиток професійних і управлінських навичок молодих учених, формування системи наставництва та створення умов для їхньої інтеграції у міжнародні наукові мережі. Соціально-комунікаційний блок забезпечує ефективність взаємодії між усіма учасниками процесу, формує

культуру партнерства та сприяє підтримці вразливих груп. Інноваційно-результативний блок дозволяє оцінювати вплив реалізованих проєктів на розвиток регіону та їхній внесок у національні пріоритети, а моніторингово-аналітичний блок створює систему показників і незалежної експертизи, що забезпечує прозорість та обґрунтованість управлінських рішень. Отже, стратегія публічного управління науковою діяльністю молодих учених у правовому режимі воєнного стану, зокрема у Чернівецькій області, є інструментом підтримки наукової молоді та механізмом забезпечення інституційної стійкості та інноваційного розвитку регіону. Вона поєднує адаптивність, прозорість і результативність, створюючи умови для того, щоб молоді дослідники могли не лише реалізовувати власний науковий потенціал, але й робити вагомий внесок у відновлення та модернізацію держави.

ВИСНОВКИ

Здійснення системного аналізу особливостей публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану в Україні в контексті визначення теоретичних засад вивчення управління науковою діяльністю, характеристики принципів публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану, дослідження функціонування інституційної та консультативно-дорадчої інфраструктури публічного управління науковою діяльністю молодих учених в Україні, аналізу регіональних особливостей публічного управління науковою діяльністю молодих учених і здійснення оцінки ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах правового режиму воєнного стану дозволило нам сформулювати наступні висновки.

В українському науковому просторі, який зазнає істотних змін під впливом зовнішньої агресії та внутрішніх реформ, актуалізується необхідність переосмислення методологічних підходів до аналізу публічного управління дослідницькою діяльністю молодих учених. Методологія такого дослідження передбачає окреслення цілісної системи принципів і способів наукового пізнання, що інтегрує загальнонаукові засади, властиві різним галузям, спеціальні положення науки державного управління, а також специфічні інструменти, обумовлені міждисциплінарним характером предмета, який перебуває на перетині управлінських, освітніх та соціальних наук. Наявні методологічні виклики зумовлені недостатньою деталізацією спеціальної методології науки державного управління та потребою у виробленні концептуальних рішень, здатних врахувати особливості управлінських процесів у дослідницькому середовищі молодих фахівців. Такий контекст формує запит на нові методологічні розробки, здатні забезпечити цілісність, стійкість та розвиток наукової діяльності молодих учених в умовах нестабільності, коли інституційні, ресурсні та безпекові обмеження суттєво впливають на можливості здійснення досліджень.

Узагальнення особливостей функціонування системи публічного управління науковою діяльністю молодих дослідників в умовах правового режиму воєнного стану засвідчує визначальну роль принципів, які забезпечують здатність наукової сфери до збереження життєздатності та саморозвитку навіть за умов тривалої соціальної напруги. У таких обставинах вони виконують не тільки організаційну, а й захисну функцію, спрямовану на збереження людського й інтелектуального капіталу, підтримку професійної активності молодих учених та мінімізацію руйнівних наслідків для інноваційного середовища.

Принцип законності забезпечує неперервність державної підтримки науки, а принцип пріоритетності підкреслює стратегічну вагу молодих дослідників як ключового ресурсу розвитку країни. Наукова обґрунтованість, відповідність і об'єктивність слугують критеріями раціональності для управлінських рішень, що мають враховувати потреби молодих учених у нестабільних умовах доступу до інфраструктури й ресурсів. Публічність і прозорість у воєнний період зміцнюють довіру до державної політики, тоді як системність і комплексність забезпечують узгодження різноманітних інструментів підтримки у цілісну управлінську модель. Гнучкість, результативність та ефективність визначають здатність цієї моделі швидко адаптуватися до змін безпекової ситуації, забезпечувати мобільність дослідників, скеровувати зусилля на критично важливі напрями та сприяти продукуванню нових знань попри зовнішні обмеження. Сукупність таких принципів формує концептуальну платформу управління науковою діяльністю молодих учених в умовах воєнних загроз, задає стратегічні орієнтири для збереження наукового потенціалу та створює підґрунтя для майбутньої наукової відбудови й інноваційного розвитку держави.

Національна система управління науковою діяльністю молодих учених функціонує як багатокомпонентний простір взаємодії державних інституцій, університетської та академічної науки, виробничих секторів, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. У процесі її функціонування постають структурні виклики, серед яких найбільш відчутною є потреба у глибокій модернізації інструментів і процедур управління. Забезпечення стійкої

результативності цієї системи передбачає підвищення інвестиційної спроможності держави та приватного сектора у сфері досліджень і розробок, активізацію міжнародної співпраці, оновлення дослідницької інфраструктури, розвиток партнерських моделей між державою й бізнесом, а також впровадження управлінських підходів, орієнтованих на відкритість, конкуренцію та досягнення вимірюваних результатів. Такий контекст вимагає інтегрованої та узгодженої системи управління, де спільність стратегічних орієнтирів і координація між усіма суб'єктами забезпечують поступальний розвиток науки та технологій, які є фундаментом довгострокового зростання національної економіки та добробуту суспільства.

Мотиваційні інструменти публічного управління науковою діяльністю молодих учених визначають здатність держави зберегти інтелектуальний потенціал та підтримати професійний розвиток молодого покоління науковців. З одного боку, війна створює додаткові бар'єри у здійсненні досліджень, з іншого – відкриває потребу в інноваційних рішеннях, що посилює значення мотиваційних інструментів. Провідне місце серед них належить системам грантової підтримки, конкурсним програмам та преміям, які водночас виконують функцію матеріального стимулювання й академічного визнання. Важливим ресурсом є можливість долучення молодих учених до міжнародних проєктів, мобільності, стажувань і мережевих ініціатив, завдяки чому українська наука зберігає зв'язок із глобальним дослідницьким середовищем. Особливе значення в умовах війни набуває соціально-моральне стимулювання, зокрема підтримка волонтерських, оборонних і відбудовних наукових проєктів, що надають молодим ученим можливість прикладної реалізації своїх компетентностей.

Специфіка публічного управління науковою діяльністю молодих учених у Чернівецькій області виявляється у взаємодії консультативно-дорадчої інфраструктури, цільових державних програм фінансування інновацій та управлінських механізмів, що формуються на рівні обласної влади. Синергія цих елементів забезпечує не лише активізацію молодіжної науки, а й інтеграцію молодих дослідників у процеси регіональної політики, що підсилює

інноваційний потенціал краю та формує його внесок у загальнонаціональний розвиток. У динаміці 2022–2025 років простежується послідовна еволюція системи підтримки: від первинної адаптації до воєнних обмежень – до інституційного зміцнення та розширення механізмів взаємодії, що у 2025 р. виливається у формування нового типу зовнішньої активності молодих учених і вироблення рекомендацій для органів влади. Водночас діяльність Ради молодих учених при Чернівецькій ОВА залишається обмеженою низкою структурних бар'єрів: недостатнім інституційним статусом, нерівномірними комунікаційними каналами, дефіцитом ресурсів і кадрового потенціалу, частковою інтегрованістю до ширших наукових мереж та відсутністю систематичного моніторингу. Подолання цих проблем потребує комплексної політики, що включатиме фінансове зміцнення, інституційний розвиток, налагодження партнерств і впровадження сучасних управлінських інструментів.

Розроблення стратегії та програми оцінювання ефективності публічного управління науковою діяльністю молодих учених в умовах воєнного стану передбачає поєднання інституційного, ресурсного й кадрового аналізу із системою соціальних та інноваційно-результативних індикаторів. Такий підхід дозволяє не лише визначати ефективність рішень, а й формувати науково обґрунтовані рекомендації щодо їх удосконалення. В цих умовах стратегічна модель управління постає як багаторівнева структура, яка інтегрує нормативні, організаційні, матеріальні та комунікаційні механізми. Її центральна мета полягає у створенні адаптивного управлінського простору, здатного оперативно реагувати на динаміку воєнних ризиків, забезпечувати включення наукових результатів у процеси публічного управління та підтримувати внесок молодих учених у соціальну, економічну та оборонну сфери. Формування цільових пріоритетів у цій стратегії передбачає розвиток людського потенціалу, стимулювання інноваційної активності та зміцнення соціальної інтеграції наукової молоді, що стає запорукою її стійкості й розвитку навіть у найскладніших умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 25 молодим ученим присуджено державні стипендії до Дня гідності та свободи у 2025 році. URL: <https://mon.gov.ua/news/25-molodym-uchenym-prysudzheno-derzhavni-stypendii-do-dnia-hidnosti-ta-svobody-u-2025-rotsi>
2. Бегей І.П. Основні теоретичні складові сучасних моделей державного управління. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 2 (25). С. 16—26.
3. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
4. Війна та наука: українські втрати. URL: https://my.science.ua/vijna-ta-nauka-ukrayinski-vtraty/?fbclid=IwAR2OcMf8CaZAhN3WnGalTraqaer8_KZ-_RbWoH9Jd4_4vHkLXrYjvTRbPuAk
5. Волонтерська діяльність. Рада молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України. URL: <https://ysc.in.ua/volonterska-diialnist/>
6. Гранти та стипендії на період воєнного стану. Рада молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України. URL: <https://ysc.in.ua/zarubizhni-hranty-ta-stypendii-na-period-voiennoho-stanu/>
7. Департамент освіти і науки ЧОДА. Регіональна Зустріч Рад Молодих Вчених Чернівецької Області. 9 лютого 2022 р. URL: <https://doncv.gov.ua/?p=4675>
8. Діяльність ради молодих учених у 2024 р. URL: https://phil.chnu.edu.ua/media/gyahmeqi/diialnist_rmv_2024-2-1.pdf
9. Діяльність. Рада молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України. URL: <https://ysc.in.ua/napriamky-roboty/>
10. Допис користувача Департамент освіти і науки Чернівецької обласної військової адміністрації. URL: <https://www.facebook.com/doncv.gov.ua/posts/915976890538016/>
11. Допомога: регіональні координатори. Рада молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України. URL: <https://ysc.in.ua/dopomoha-rehionalni-koordynatory/>
12. Збереження науковців в умовах війни та надзвичайних ситуацій: Біла книга. 2024. URL: <https://scienceatrisk.org/storage/lp/116/78dc497f5583dab6ad3269bf89b7fad4d09f85ff.pdf>
13. Звіт про діяльність Ради молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України за I квартал з 1.01.2023 р. по 31.03.2023 р. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/rada%20molodich%20uchenich/2023/31.12.2023/RMU.zvit.za.IV.kvart.01.10.2023-31.12.2023.pdf>
14. Звіт про діяльність Ради молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України за I квартал з 1.01.2024 р. по 31.03.2024 р. URL: <https://mon.gov.ua/static->

- objects/mon/sites/1/nauka/rada%20molodich%20uchenich/2024/zvit-za-i-kvartal-z-01012024-po-31032024.pdf
15. Звіт про діяльність Ради молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України за 2024 р. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Tp59HLIgZv1BZgGr0kngMCR4nOmOP6qh/view>
 16. Зустріч з представниками Česká asociace doktorandek a doktorandů (Czech Association of Doctoral Researchers). Рада молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України. URL: <https://ysc.in.ua/zakhody/>
 17. Інформаційно-аналітична довідка про можливості провадження суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності закладів вищої освіти та наукових установ їх професійної діяльності в умовах воєнного стану, в тому числі наукової діяльності молодих вчених. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/2022/10/12/Inform-analit.dov.pro.mozhl.provadh.subyekt.nauk.diyal.ZVO.12.10.2022.pdf>
 18. Інформаційно-аналітичні матеріали про можливості залучення наукових кадрів із статусом ВПО до провадження наукової діяльності за суміжними тематиками в закладах вищої освіти та наукових установах України не за місцем їх основної роботи та про стан умов та можливостей провадження професійної діяльності наукових та науково-педагогічних працівників в умовах воєнного стану, в тому числі наукової діяльності молодих вчених (2023). МОН. Київ. 19 с.
 19. Кваша Н. А. Сучасні методи оцінки наукового потенціалу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 1. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/102.pdf
 20. Конкурс молодих вчених 2025. URL: <https://nauka.gov.ua/information/ys2025/>
 21. Конкурс на здобуття стипендій Кабінету Міністрів України для молодих учених у 2025 році. URL: <https://nauka.gov.ua/information/ms2025/>
 22. Корженко В.В. Розвиток. Енциклопедія державного управління: у 8 т. Т. 1. Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. С. 75-76.
 23. Кришталь Д. О. Державне управління взаємодією науки й освіти в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*: елек. фах. видан. 2019. № 2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/6.pdf.
 24. Кришталь Д. О. Державне управління науково-технічною діяльністю в Україні. *Вісник Нац. ун-ту цивіл. захисту України: зб. наук. пр.* Харків: НУЦЗУ, 2019. Вип. 1 (10). С. 324-330
 25. Кришталь Д. О. Механізми становлення наукових досліджень в Україні. *Вісник Нац. ун-ту цивіл. захисту України: зб. наук. пр.* Харків: НУЦЗУ, 2018. Вип. 2 (9). С. 120-126.

26. Курси іноземних мов. Рада молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України. URL: <https://ysc.in.ua/kursy-inozemnykh-mov/>
27. Леванда О., Маганова Т. Дослідження наукового потенціалу України: аналітичний огляд результатів конкурсу «Молодий вчений року». *Демографія та соціальна економіка*. 2025. № 1. С. 94-108.
28. Листи-звернення РМУ при МОН до зарубіжних інституцій. Рада молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України. URL: <https://ysc.in.ua/lysty-zvernennia-rmu-pry-mon-do-zarubizhnykh-instytutstii/>
29. Малицький Б.А., Булкін І.О., Єгоров І.Ю., Кавуненко Л.П., Калитич Г. І. Актуальні питання методології та практики науково-технологічної політики. К., УкрІНТЕІ, 2001. 201 с.
30. Михненко А. М. Розвиток. Енциклопедія державного управління: у 8 т. Т.3 : Історія державного управління / наук.-ред. колегія: А. М. Михненко (співголова), М. М. Білінська (співголова) та ін. 2011. С. 600–602.
31. Міністерство освіти і науки України профінансує три проєкти молодих вчених з Чернівецького національного університету. Кожен отримуватиме понад мільйон гривень щороку протягом трьох років. URL: <https://suspilne.media/chernivtsi/932563-troe-molodih-vcenih-z-cernivciv-otrimaut-po-tri-miljoni-griven-z-derzbudzetu-na-svoi-proekti/>
32. Міністерство освіти і науки України. Офіційний вебпортал. URL: https://mon.gov.ua/?__cf_chl_tk=xJ3dBEemmtNiK9UFhNEC73OK5Nvkwnvokcgn7PHiQiBU-1764698980-1.0.1.1-oH6tGRGQjijUMrJC5tIcXC5RfEZVJtC9hJ4cTrkEn2c
33. Молодий вчений року. Статистика заявок. URL: <https://leaderscientist.ysc.in.ua/>
34. Наука для відбудови України у воєнний та повоєнний періоди: Національний фонд досліджень оголосив конкурс. *Прес-служба Міністерства освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/news/nauka-dlya-vidbudovi-ukraini-u-voenniy-ta-povoenniy-periodi-natsionalniy-fond-doslidzhen-ogolosiv-konkurs>
35. Наука. *Міністерство освіти і науки України*. Офіційний вебпортал. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nauka?&type=posts&tag=nauka>
36. Науковці під час війни: виявити потреби і впоратись з викликами. URL: <https://svit.kpi.ua/2022/06/27/%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%86%D1%96-%D0%BF%D1%96%D0%B4-%D1%87%D0%B0%D1%81-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8-%D0%B2%D0%B8%D1%8F%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1/>
37. Національна академія наук України. URL: <https://www.nas.gov.ua/>

38. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. К., 2022. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf
39. Палюх В. В. Механізми формування наукової діяльності у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. *Інвестиції, практика та досвід*. 2019. № 17. С. 59-62.
40. Палюх В. В. Системні підходи до державного регулювання науковою діяльністю. *Публічне управління в системі координат: демократія, децентралізація, місцеве самоврядування: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції* (18 жовтня 2019 року, Мелітополь, Україна) / відп. ред. Ортіна Г.В. Мелітополь, 2019. С. 233-235.
41. Палюх В. В. Сутність управління науково-дослідницькою діяльністю студентів в сучасних умовах. Організаційно-методичне забезпечення підготовки фахівців в умовах міжнародної наукової та освітньої інтеграції: *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції з проблем вищої освіти і науки* (16 листопада 2018 р.). Харків, ХНАДУ, 2018. С. 191-194.
42. Палюх В.В. Державне управління інноваційним розвитком наукової діяльності на прикладі закордонного досвіду. *Вісник НУЦЗУ: Серія державне управління: зб. наук. пр.* Х.: Вид-во НУЦЗУ, 2019. Вип. 2 (11). С. 316-323.
43. Петровський П. М. Методологія наукового дослідження в галузі державного управління : навч. посіб. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2015. 240 с.
44. Положення про Конкурс «Молодий вчений». URL: <https://leaderscientist.ysc.in.ua/>
45. Порядок денний засідання Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 05 листопада 2025 р. URL: <https://kno.rada.gov.ua/documents/zasid/77356.html>
46. Предмети відання. Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. URL: https://kno.rada.gov.ua/news/pro_komitet/Predm_vidann_Kom/72868.html
47. Президент України призначив гранти молодим ученим та докторам наук на 2026 рік. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/news/prezydent-ukrainy-pryznachyv-hranty-molodym-uchenym-ta-doktoram-nauk-na-2026-rik>
48. Про деякі питання діяльності Ради молодих учених: Наказ Міністерства освіти і науки України від 24 листопада 2014 року № 1384. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1384729-14#Text>
49. Про засідання круглого столу «Стан та перспективи професійної і економічної привабливості наукової сфери для молодих фахівців». 29 березня 2012 р. URL: https://old.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/12031.3.100.pdf

50. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1187 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п#Text>
51. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-п#Text>
52. Про затвердження Положення про проведення конкурсних відборів проєктів наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок та оцінювання результатів їх виконання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 червня 2025 р. № 947. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1131-25#Text>
53. Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2025 р. № 1173. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1173-2025-%D0%BF#Text>
54. Про Перелік міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти і молодих учених у 2024 році: Лист ІМЗО від 04.01.2024 №21/08-7. URL: <https://drive.google.com/file/d/1mNclMWb2icLAyErzFKhdS6AUTXXl6CsA/view>
55. Про Раду молодих учених при Державному агентстві з питань науки, інновацій та інформатизації: Наказ Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації від 13 червня 2012 р. № 109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0109847-12#Text>
56. Програма діяльності Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ind.80/programa-diialnosti-kabinetu-ministriv-ukrayini.pdf>
57. Протокол засідання Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій № 144 від 01 лютого 2024 р. URL: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/38772.pdf>
58. Протокол засідання Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій № 186 від 17 вересня 2025 р. URL: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/39138.pdf>
59. Ради молодих вчених України: 2022. Незламні: інформація про РМВ закладів вищої освіти і наукових установ України. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. 484 с.
60. Ради молодих вчених України: 2024. Кращі практики та історії визнання: інформація про РМВ закладів вищої освіти і наукових установ України / за заг. ред. О. Ващук та І. Семенець-Орлової. Київ, 2025. 572 с.
61. Робота з молоддю. Національна академія наук України. URL: <https://www.nas.gov.ua/activity/robota-z-moloddyu>

62. Ситнік В. П. Сучасна політика ЄС у сфері наукової діяльності. *Офіційний портал Національного інституту стратегічних досліджень*. 2019. URL: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/May08/02.htm>.
63. Сільнова А. О. Організаційно-правові аспекти розвитку політики Європейського Союзу в сфері наукової діяльності. *Проблеми європейської інтеграції у сфері освіти і науки. Порівняльно правові дослідження*. 2009. №1. С. 167–172. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/18364/26-Silnova.pdf?sequence=1>
64. Станкевич І. В. Рейтингова система оцінювання працівників у забезпеченні якості діяльності освітньої організації. *Бізнес інформ*. 2007. № 9. С. 93–100
65. Степашко В. О. Модель науково-дослідної роботи вищого навчального закладу. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2006. № 17. С. 17–29.
66. Супрун В. Публічне управління освітньою галуззю України у контексті європейської інтеграції. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць. Серія «Соціальні та поведінкові науки; Управління та адміністрування»*. 2025. Вип. 32(61). С. 364–388
67. Теоретичні та методичні основи модернізації механізмів підвищення дослідницької спроможності університетів України у контексті імплементації концепції «Відкрита наука» та повоєнного відновлення України як сильної європейської країни: монографія / за ред. В. Лугового, І. Драч, О. Петроє. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 173 с.
68. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
69. Чернівецька обласна військова адміністрація. Про внесення змін до Складу ради молодих вчених при обласній державній адміністрації. Розпорядження від 23 лютого 2024 р. № 159-р. URL: <https://bukoda.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-skladu-rady-molodykh-vchenykh-pry-oblasnii-derzhavnii-administratsii>
70. Чернівецька обласна військова адміністрація. Розпорядження від 09 квітня 2025 р. № 527-р. Про внесення змін до Складу ради молодих вчених при Чернівецькій обласній державній адміністрації. URL: <https://bukoda.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-skladu-rady-molodykh-vchenykh-pry-chernivetskii-oblasnii-derzhavnii-administratsii>
71. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Про раду молодих вчених. URL: <https://www.chnu.edu.ua/nauka/pov-iazani-pidrozdil/rada-molodykh-vchenykh/>
72. Ярошенко О. Науково-педагогічний потенціал університету як предмет наукового дискурсу. *Продовження професійної освіти: теорія та практика*. 2020. № 2. С. 7–13.

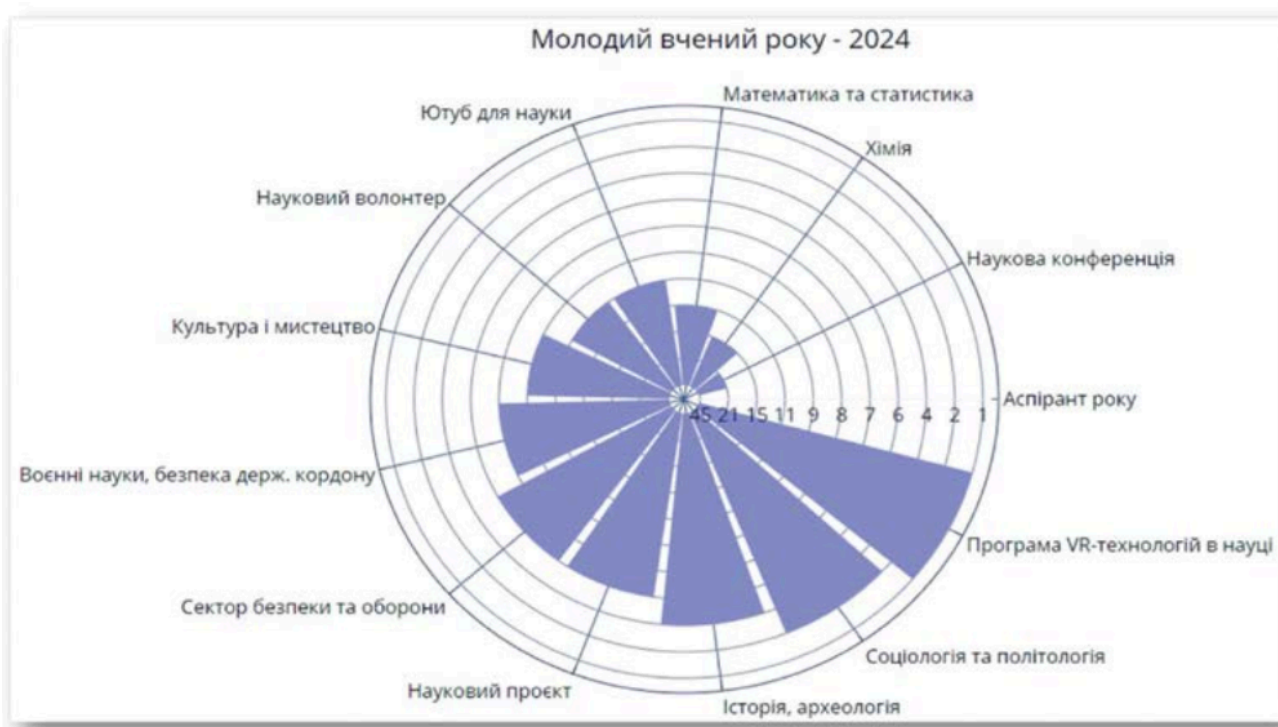
- 73.Ярошенко О. Оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників: вітчизняний досвід і вектори розвитку в умовах автономії університетів. *Міжнародний науковий журнал «Університет і лідерство»*. 2021. № 11. С. 132—143
- 74.Azeroual O., Herb U., Schöpfel J. Forschungsbewertung neu definiert: FIS, Open Science und KI-gestützte Innovationen. *b.i.t.online*. 2024. Vol. 27(6). P. 521–528. URL: <https://dx.doi.org/10.22028/D291-43771>
- 75.Borlaug S. B., Svartefoss S. M. Evaluating Transdisciplinary Research Quality. *Challenges in Research Policy Evidence-Based Policy Briefs with Recommendations*, 2025. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-69580-3>
- 76.Conclusions on research assessment and implementation of open science. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9515-2022-INIT/en/pdf>
- 77.European Commission: Directorate-General for Research and Innovation. OSPP-REC: Open Science Policy Platform Recommendations. *Publications Office*, 2018. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/958647>
- 78.European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, Schomberg R., Britt H., J., Oancea A., Kamerlin S., Ràfols I., Jacob, M., Wouters P. Indicator frameworks for fostering open knowledge practices in science and scholarship, Publications Office. 2019. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/445286>
- 79.European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, Mendez, E., Lawrence R. Progress on open science: towards a shared research knowledge system: final report of the open science policy platform, (R.Lawrence,edito) Publications Office. 2020. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/00139>
- 80.European University Association CoARA Action Plan (2023-2027). URL: https://www.eua.eu/images/publications/Publication_PDFs/European_University_Association_CoARA_Action_Plan_2023-2027.pdf
- 81.Free to Think. Report of the Scholars at Risk Academic Freedom Monitoring Project. URL: <https://www.scholarsatrisk.org/resources/free-to-think-2022/>
- 82.Future of Research Evaluation: a Synthesis of Current Debates and Developments. URL: <https://council.science/wp-content/uploads/2024/05/2023-05-11Evaluation-WEB.pdf>
- 83.Gadd E. The SCOPE Framework. A five-stage process for evaluating research responsibly. 2022. URL: <https://inorms.net/wp-content/uploads/2022/03/21655-scope-guide-v10.pdf>
- 84.Global Innovation Index 2024. URL: https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/assets/67729/2000%20Global%20Innovation%20Index%202024_WEB3lite.pdf
- 85.Hong Kong Principles for Assessing Researchers. URL: <https://www.wcrif.org/guidance/hong-kong-principles>

86. Humeniuk Yu. P. Educational and scientific potential of Ukraine from the aspect of international movement of human capital. *Economy of Industry*. 2013. 4 (64), 174—180. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/58004>
87. MSCA4Ukraine: підтримка дослідницької спільноти України. URL: <https://erasmusplus.org.ua/news/msca4ukraine-pidtrymka-doslidnyczkoyi-spilnoty-ukrayiny/>
88. North D. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 159 p.
89. OECD. *Glossary of Key Terms in Evaluation and Results-Based Management for Sustainable Development (Second Edition)*, OECD Publishing, Paris. 2024. URL: <https://doi.org/10.1787/74f41029-en-zh>
90. Peters Thomas J. *In search of excellence: lessons from America's best-run companies*. N.-Y.: HarperBusiness Essentials, 2004.
91. Ross-Hellauer T., Klebel T., Knoth P., Pontik N. Value dissonance in research(er) assessment: individual and perceived institutional priorities in review, promotion, and tenure. *Science and Public Policy*. 2024. 51. P. 337–351.
92. Spanache I., Irimia A., Curaj A. New approach in research assessment – from bibliometrics to goals-oriented approaches. The case of researchers' assessment for hiring and career in Romania. URL: https://www.researchgate.net/publication/358313533_NEW_APPROACHES_IN_RESEARCH_ASSESSMENT_-_FROM_BIBLIOMETRICS_TO_GOALS-ORIENTED_APPROACHES_THE_CASE_OF_RESEARCHERS
93. The Agreement on Reforming Research Assessment. URL: https://coara.eu/app/uploads/2022/09/2022_07_19_rra_agreement_final.pdf
94. The Young Scientists' Council of Ukraine hosted Eurodoc's delegation in Kyiv. European Council of Doctoral Candidates and Junior Researchers. URL: <https://www.eurodoc.net/news/2023/the-young-scientists-council-of-ukraine-hosted-eurodocs-delegation-in-kyiv>
95. Ukrainian Science Diaspora. URL: <https://ukrdiaspora.nauka.gov.ua/uk/>
96. Ukrainian scientists and educators in wartime. *American Scientist*. 2023. URL: <https://www.americanscientist.org/article/ukrainian-scientists-and-educators-in-wartime>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

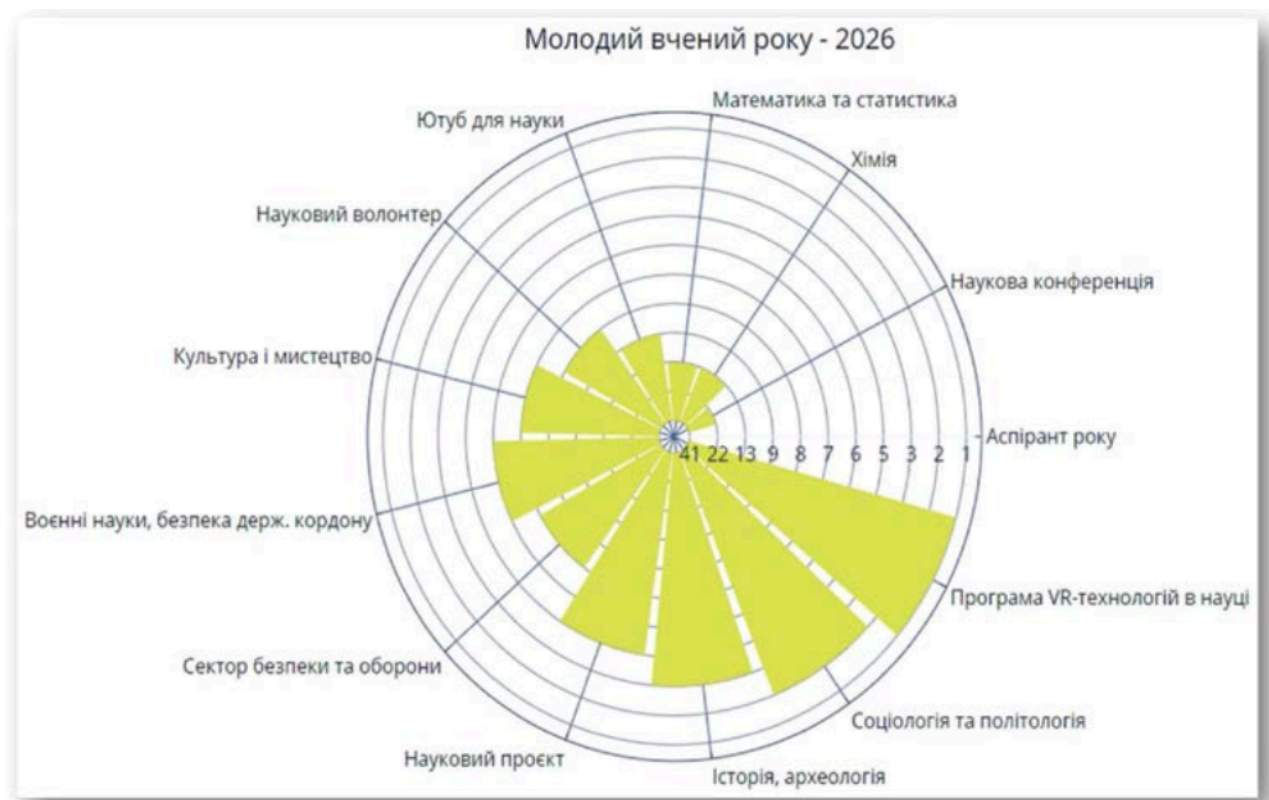
Прогноз активності молодих науковців України

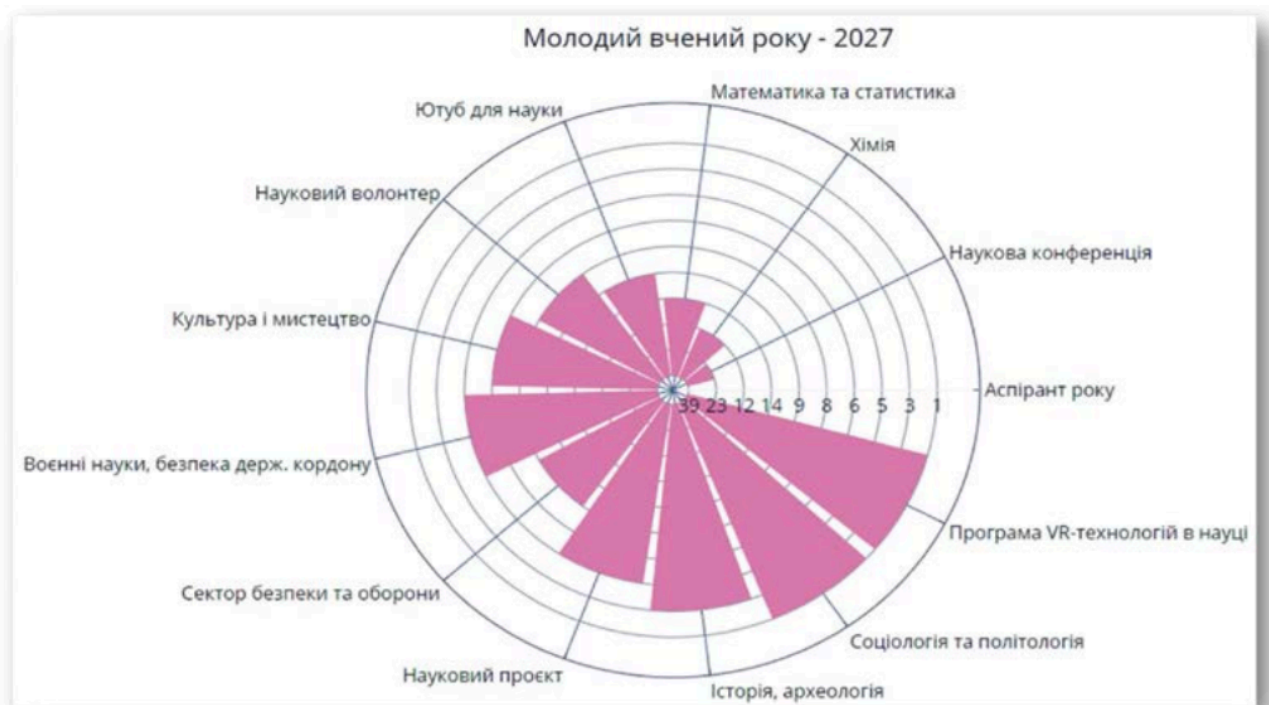
Малюнок А.1. Прогноз активності молодих науковців (найпопулярніші номінації та кількість заявок) на 2024 рік

Малюнок А.2. Прогноз активності молодих науковців (найпопулярніші номінації та кількість заявок) на 2025 рік

**Малюнок А.3. Прогноз активності молодих науковців
(найпопулярніші номінації та кількість заявок) на 2026 рік**

**Малюнок А.3. Прогноз активності молодих науковців
(найпопулярніші номінації та кількість заявок) на 2027 рік**